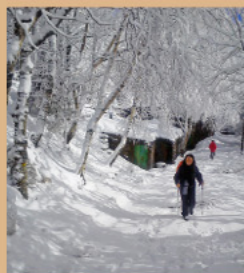

Nr. 28 · Januar 2015 · 16. årgang

Pilgrimmen

Ved indgangen til O Cebreiro. Dejligt at være fremme.

Foto: Dorthe Eriksen

Pilgrimmen

Udgives af:

Foreningen af Danske
Santiagopilgrimme

Redaktør (ansvh.)

Henrik Friediger

Agernvej 27

2830 Virum

tlf.: 4585 0088 Mobil: 2892 1632

mail: redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Redaktionsmedlemmer:

Henrik Tarp

tlf.: 2879 0433 & +34 6205 14597

henriktarp@ofir.dk

Erik Staffeldt, tlf.: 2835 1772

erikstaffeldt@gmail.com

Peter Glunz, Mobil: 2040 1131

peter@glunz.dk

Niels Henrik Lieberkind, tlf.: 4731 5626

nh.lieberkind@get2net.dk

ISSN 1603-2365

Pilgrimmen afleveres

til Nationalbibliografien

Opsætning og layout:

Peter Glunz, Køge, tlf.: 2040 1131

Tryk: Glumsø Bogtrykkeri

Foreningen

Foreningen af Danske

Santiagopilgrimme

c/o Sekretariat, Peter Glunz

Salbyvej 4 · 4600 Køge

Mobil: 2040 1131

mail: sekretariat@santiagopilgrimme.dk

www.santiagopilgrimme.dk

Bestyrelsen:

Vibeke Mørdrup, formand

Mobil: 2615 7173

Troels Beck, næstformand

Mobil: 2066 2649

Henrik Friediger, bestyrelsesmedlem
og ansvarshavende redaktør

tlf.: 4585 0088 Mobil: 2892 1632

Tommy Jensen, bestyrelsesmedlem

tlf. 98 31 41 90

Erik Staffeldt, bestyrelsesmedlem

og referent - Mobil: 2835 1772

Leon Johansen, kasserer

Mobil: 2067 3100

Tone Kirkeby, bestyrelsesmedlem

Mobil: 2398 5502

Lasse Antonisen, revisor

lasseogmabel@stofanet.dk

Claus Cordt revisor

claus@cordt.dk

Enhver udnyttelse af bladets tekster er forbudt i henhold til loven. Undtaget herfra er korte uddrag af artikler til brug for anmeldelse samt til omtale der fremmer foreningens formål. Samtykke til at kopiere bladets tekster i øvrigt kan fremskaffes gennem bladets redaktion.

Copyright tilhører forfatterne ligeledes med fotos, der, hvis ikke andet er angivet, er taget af og tilhører forfatterne.

Side: Indhold:

- 2 Kolofon
- 3 Indholdsfortegnelse
- 4 - 5 Afsked med en pilgrim *af Tage Chabert*
- 6 - 8 Interview med Vibeke Mørdrup *af Erik Staffeldt*
- 9 - 13 Vintercamino *af Dorte Eriksen*
- 15 - 23 Tid til forandring *af Ida Buus*
- 24 - 34 Med Kurt på Caminoen *af Tommy Hansen*
- 35 - 40 Den portugisiske rute langs vandet *af Anne-Marie Bækkelund*
- 41 - 51 Videre mod Santiago / Dortmund > Vézelay *af Ole Jelle*
- 52 - 62 Jeg går min vej... *af Anette Riis*
- 63 - 66 Pilgrimsvandring - en undersøgelse *af Erik Staffeldt*
- 66 - 67 Veje til Nidaros *Bog anmeldelse af Gitta Bechshøft*
- 68 - 69 Sankt Jakob i Skibinge Kirke *af Nils Hartmann*
- 70 Aktiviteter
- 71 - 75 Ave Fenix... *af Marie Sørensen – med indledning af Henrik Friediger*
- 76 Pilgrimme på verdens veje *anmeldelse af af James Heimann*
- 77 - 80 Pilgrims- og besøgscenter i Maribo *af Elizabeth Knox-Seith*
- 81 Symfoni i maj *digte af Torild S Bruun*
- 82 - 83 Årsmøde 2014 *af Pilo Drescher*
- 84 - 85 Endelig fremme i Santiago! *af Finn Buhl*
- 86 - 93 Hospitalera i Astorga *af Karin Cardel*
- 94 - 99 Evolution - udgravningerne ved Atapuerca *af Henrik Friediger*

Afsked med en pilgrim

Mindeord for min pilgrimsven Finn Christensen. Vi vandrede sammen på Caminoen i 2011. På sit dødsleje spurgte han mig, om jeg ville skrive en lille artikel om ham i vores medlemsblad...

af Tage Chabert

Jeg mødte Finn første gang i begyndelsen af april 2011 i Madrid lufthavn, hvor vi skulle vente i en tre timers tid på flyskift til Pamplona. Vi var på vores første pilgrimsrejse, og planen var en vandring på Camino Frances fra Roncesvalles til Santiago de Compostela og derfra videre til Finisterre.

Finn sad ved gaten, og snakkede med en pilgrim han havde mødt i flyet, da jeg kontaktede ham. Vi faldt hurtigt i snak og glemte alt om flyafgangen til Pamplona - kortsagt missede vi flyet. Først tidligt næste morgen kunne vi gå om bord på et fly til Pamplona. En lang nat i Madrid lufthavn, på en døgn-åben café, lagde grunden til et godt og varmt venskab, som udviklede sig på vores vandring på Caminoen, og tiden der fulgte.

For Finn blev Caminoen til en oplevelse der ændrede hans liv på nogle væsentlige områder. Vandringen, kirkerne og katedralerne, de små kapeller langs Caminoen, og ikke mindst mødet med andre pilgrimme, forstærkede og bekræftede den spirituelle dimension i hans liv. Han fik på Caminoen nogle stærke og bevægende oplevelser han gerne delte med andre, og som styrkede og forankrede hans kristne tro. Men også den ensomme vandring i naturen, i sol, blæst og regn, over bjergene, over sletter og gennem små og store byer, blev en oplevelse der brændte sig ind i ham, og blev til indre billeder, han i stressede tilstande kunne vende tilbage til. Han havde en bestemt strækning han gik i sit indre, et indre helle, et fikspunkt til fred i sindet - etape fra Roncesvalles til Zubiri.

Caminoen, med dens magi og skønhed, havde taget plads i hans hjerte. Hans savn efter Caminoen blev som savnet af en elsket, han længtes og talte altid om Caminoen med passion og bevægelse. Han ville af sted igen. Men tiden løb fra ham, og canceren ramte ham. Under sygdommen, og få uger før han døde, talte han ukueligt om, at vi skulle ud og vandre sammen til foråret. Sådan blev det ikke. Første juledag 2014, vandrede han stille om aftenen ud på sin himmelske pilgrimsrejse. Han blev 65 år. Den 2. januar 2015 blev han bisat. Efter hans ønske gik jeg bag hans kiste, da den blevet båret ud af kirken, i mit vandretøj og -støvler, og med hans rygsæk på min ryg. På hans grav lagde jeg en buket med syv mørkerøde roser med båndet "Buen Camino".

Hvordan et stykke drivtømmer kan føre til pilgrimslivet

af Erik Staffeldt

På generalforsamlingen i Foreningen af Danske Santiagopilgrimme den 25. oktober blev den hidtidige næstformand, Vibeke Mørdrup, valgt til formand enstemmigt. Hun overtager ledelsen af en forening i god gænge med over 1.500 medlemmer og mange opgaver.

Efter fem år på posten valgte Henrik Friediger at bede om at træde tilbage fra formands-hvervet og gå til de "meniges rækker" i bestyrelsen. Det måtte generalforsamlingen i Foreningen af Danske Santiagopilgrimme i oktober tage til efterretning – med en vis beklagelse.

Henrik Friediger har ledet foreningen og bestyrelsesarbejdet i en rolig og værdig atmosfære - efter lidt uro, da han overtog posten.

Under "eventuelt" holdt foreningens medstifter, Henrik Tarp, en takketale til Henrik Friediger og sagde bl.a.: Henrik har bestridt begge poster (formands- og redaktørhverv)

med bravur. Han fik foreningen "på fode" igen og bladet Pilgrimmen hen i den retning der altid har været meningen. Tak for det. Det har ikke kunnet lade sig gøre uden en driftig bestyrelse.

På generalforsamlingen var der i øvrigt en inspirerende debat efter formandsberetningen med mange positive indlæg. Under et senere bestyrelsesmøde konstitueredes Troels Beck til næstformand og Henrik Friediger fortsætter som redaktør af Pilgrimmen.

Vibeke

Og så til den nye formand. Vibeke Mørdrup har været med i bestyrelsesarbejdet i flere år og hun har erfaring fra andet forenings- og spejderarbejde. Desuden har hun siddet i menighedsrådet i Lundehus Sogn, der ligger i Emdrup øst for Bispebjerg i Københavns nordlige del, gennem nu to år.

Hendes største opgaver har været og er fortsat ledelse af stiarbejdet – sammen med Troels Beck og Tone Kirkeby - og fremover desuden Peter Glunz og Poul Brasch. Projektet Den danske Pilgrimsrute drejer sig om kortlægning af pilgrimsruter gennem landet, hvorved ruterne i Norge/Sverige forbindes med ruterne i Tyskland. Se nærmere på <http://www.santiagopilgrimme.dk/styled-29/page87.html>

Desuden foredragsaftenerne rundt omkring i Spejder Sports afdeling om foråret.

Vibeke er uddannet pædagog og har været institutionsleder i en børnehave.

Børn fylder fortsat meget i hendes hverdag, der omfatter fire børn, svigerbørn og fire børnebørn.

Men en eller to gange årligt skal hun helst af sted på en pilgrimsvandring.

Drivtømmer

Og hvordan begyndte det?

Jo, for 20 år siden kom hun hjem med sin mand og deres søn fra en vandretur i Sydgrønland. Ved udleveringen af "stor bagage" – sønnen Jon på otte år havde fået lov at tage et stykke drivtømmer med hjem – mødte familien en begejstret og inspirerende Henrik Tarp, som netop var kommet hjem fra en pilgrimsvandring i Spanien. Henrik skulle hente sin lange pilgrims"hyrde"stav med buet top.

Så var Vibeke "leveret" - til pilgrimslivet.

Med mand og fire børn i huset, erhvervsarbejde m.v. holdt hun sig dog til at følge pilgrimslivet fra sidelinjen indtil for ca. 10 år siden, da der blev bedre tid til at vandre.

Så blev hun til gengæld flittig på caminoerne, først Ponferrada-Santiago de Compostela, så Pamplona-Leon, Roncesvalles-Finisterre, Camino Primitivo, to-tre gange Astorga-Finisterre, den Aragonske og sidst Porto-Santiago. Desuden er hun med i den stafetlignende vandring Viborg-Santiago, hvor en gruppe tilbagelægger en strækning hvert år. Næste år skal gruppen gerne nå Trier.

Det er altid spændende, hvordan man møder pilgrimsvejen og hvem man møder. Selv om man går samme rute igen, er den alligevel anderledes og man møder andre og "nye" mennesker. Man er også selv en anden, siger Vibeke.

Frihed

Som pilgrim har man friheden til at pakke sine ting og selv vælge, hvor man vil sove, spise og hvor langt, man vil gå. I mit arbejdsliv skulle man altid være tre skridt foran begivenhederne, men på pilgrimsvejen lever man i nuet. Man kan tænke nøjere over, hvad der er sket i ens liv. Der er ro til refleksioner, siger Vibeke.

Vibeke skriver ikke egentlig dagbog, når hun er på camino - men fører en fotodagbog og en logbog over herberger, hun overnatter i.

Og hvordan forholder pilgrimsliv sig til det religiøse?

Ja, tager Vibeke tilløb, religion er jo mange mærkelige ting. Der er mere mellem himmel og jord, end man lige véd. Man kan tage det, som man synes, man kan bruge. For mange af os er det religiøse "min private sag". Vi har det for os selv. Jeg går regelmæssigt i kirke herhjemme.

Jeg går ind i alle åbne kirker på min pilgrimsvandring, og man kan jo deltage i de gudstjenester, der er i gang. Selv om vi formelt ikke har nadverfællesskab med den katolske kirke, deltager jeg også i nadveren. Det er et godt fællesskab og det giver ro.

Vibeke uddyber: jeg har gået seks år i katolsk skole, så den "bagage" er en del af min opdragelse. Som "gammel '68er" har man også været inde på at forkaste mange ting,

men jeg er nu vendt tilbage til en religiøs dimension i mit liv.

Den dimension kan man få stærkere brug for også i forbindelse med store "livssituationer". Ved min brors død skulle denne triste begivenhed jo ligesom sættes på plads i familien, og hér var Astrid Lindgrens Brødrene Løvehjerte en god hjælp, fordi fortællingen har en religiøs tilgang til døden, hvor de døde får plads i et andet rige.

Tæt på

At vandre gør somme tider mennesket hudløs, man kommer tæt på dybe diskussioner med andre mennesker, som man møder og genser på vejen. Man lytter og kommenterer, for der er tid og rummelighed i pilgrimsfællesskabet.

Der sker sandelig noget, man bliver mere reflekterende og funderende, man kommer længere ind i sit liv, accepterer sine handlinger bedre, lærer at leve med dem, får en afklaring – også når man sidder i en kirke, lytter og tænker – og lader "tankerne flyve". I stilhed.

Når det kommer til religiøse forhold værd-sætter Vibeke også rummelighed og tolerance. Hun anser religiøs fanatisme for noget negativt, der forsøger at pålægge andre mennesker bestemte opfattelser og styre andre. Ofte ser de Verden alene med egne øjne.

Vibeke kan godt lide læresætningen "du skal være overfor andre, som du ønsker andre skal være overfor dig."

Målene

Har du nogle mål og ideer med formandsposten. Eller visioner?

Stiarbejdet, der begyndte for tre år siden, vil jeg gerne følge ordentlig til dørs. Jeg vil gerne være med i arbejdet med at fortælle om vejen gennem Danmark, der skal hænge sammen med de nordiske ruter og sydpå. Vi har oplevet medlemmer og samarbejdspartnere, som er meget positive overfor projektet og gerne vil løfte med. Stiprojektet Den danske Pilgrimsrute har medført en ny, væsentlig dimension i foreningens liv.

Dette arbejde fylder mest for tiden. Ruterne afmærkning skal i fremtiden også vedligeholdes. Det er vigtigt at have netværksgrupper til det aktuelle projekt og det fremtidige arbejde når ruterne er fastlagt, afmærket og GPS-markeret.

I sådanne – ofte uformelle – grupper mødes folk, der kan lide at vandre, man får venner i et fællesskab og føler en samhørighed gennem det fælles projekt, hvor man også gør noget for andre. Hér deler man glæden ved arbejdet med andre, nemlig arbejdet med at binde pilgrimsruterne sammen.

I det hele taget vil Vibeke Mørdrup gerne udbrede kendskab til, hvad det vil sige at være pilgrimsvandrer på vej til Santiago de Compostela – afvekslende med andre mål.

- Hver rute har sin egen identitet og historie, slutter hun.

DEADLINE
PILGRIMMEN Nr. 29
1. JULI 2015

Vintercamino 2014

Som bekendt har Caminoen åbent hele året. Her er en beretning fra en vintervandring, som byder på meget forskelligt vejr, en enkelt ulv - og hunde i kamphumør.

af Dorthe Eriksen

Jeg kan lide at udfordre mig selv. Jeg er udfordret med hensyn til mit helbred, og det er jeg nødt til at forholde mig til, og prøver at gøre det til en del af de udfordringer, jeg giver mig selv.

Jeg har gået til Santiago nogle gange, og ved jeg kan og elsker det, men havde lyst til at prøve at rykke mine grænser lidt mere, og hvad er så mere nærliggende end at gå til Santiago om vinteren? - ja, man er vel viking, eller? - det kan vel ikke være meget anderledes end at gå om sommeren, blot lidt varmere tøj.

Planen

Beslutningen blev taget lige før jul, da jeg var i Danmark og holde ferie. Jeg har gennem en del år boet varmere steder om vinteren. På mine gåture i den danske storm og kulde følte jeg mig bare så godt tilpas, ja vel nærmest et glimt af lykke. Der besluttede jeg, at jeg måtte af sted til Santiago.

Min ven i Santiago, udviste sand ridderlig-

hed, da han hørte om projektet, og sagde straks: Jeg har ikke lyst til at gå om vinteren, men kan jo ikke forsvare at lade dig gå alene. Så var planen klar: Afgang fra Pamplona den 28. januar. Jeg måtte give løfte om, at det ville blive en non-militant Camino, som min ven udtrykte det. Jeg er én af dem, som plejer at stå tidligt op, af sted og ankomme i tide til en soveplads. Så vinterplanen lød: ingen alarm om morgenen, vi sover til vi bliver smidt ud, vi gør alt for at finde albergues, hvor vi selv kan lave mad. Jeg havde ikke gjort mig nogen tanker om, hvor langt jeg ville gå, om jeg skulle til Santiago, om jeg skulle gå 5 km på en dag, eller om jeg skulle med bus hvis det blev for surt, men ret hurtigt blev planen: Santiago. Jeg skal jo hjem, som min ven sagde. Belært af tidligere vandring, ved jeg, at det sjældent bliver som man havde tænkt, men oftest meget bedre, derfor er jeg ikke så stor tilhænger af for megen planlægning.

Sommerfugle i maven

Det var lidt spændende og anderledes at pakke rygsækken til vinterturen, vidste jo ikke helt hvad jeg kunne vente mht. vejret, men tænkte at det kunne blive sol, regn, mudder, vind, sne og is ... og det blev det!! - så der skulle tøj med til al slags vejr. Min tur gik fra Almuñecar (i Andalusien) med bus til Malaga, og derfra tog til Pamplona. Tog hjemmefra i 20° og sol og havde en smuk tur. Min ven kom med tog fra Santiago og kørte jo nærmest langs med Caminoen, storm, sne og kulde!!

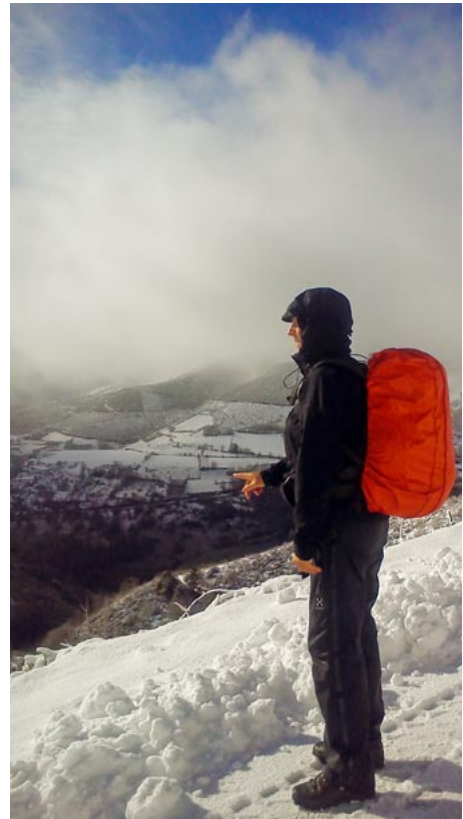
Jeg havde næsten sommerfugle i maven, som på første Camino, så spændende at gå på denne årstid. Ville vi overhovedet se andre pilgrimme? Ville vi få problemer med at finde åbne albergues? Hvor slemt kunne vejret blive? - og ikke mindst: Ville jeg overhovedet være i stand til at gennemføre dette? Jeg har nogle helbredsmæssige udfordringer blandt andet kronisk leddegigt og har holdt mig væk fra dansk vinter i mange år, og vejret på Caminoen i januar/februar er jo ikke bedre end en dansk vinter, og mine knæ havde det ikke for godt fra starten. Kulde, vejrskift og vind plejer at påvirke mit velbefindende, så jeg var meget spændt på, hvordan mine led ville synes om min fantastiske plan.

Af sted i godt vejr

Caminoens første dage var ikke så meget anderledes, end jeg tidligere har oplevet, og dog. Jeg har ikke prøvet tidligere at overnatte på det municipal albergue i Puente la Reina, hvor vi kun var fire pilgrimme. Det skulle vise sig, at vi kom til at se en del til de to andre pilgrimme, som overnattede der. Den ene, en hollandsk kvinde, som havde 8-10000 km på 'camino-meteret', den anden en fransk filmproducer, som var første gang på Caminoen og i øvrigt ikke kunne lide at gå!! Sjovt nok begyndte min egen indre 'The way' at få nye personer i rollerne, efterhånden som vi mødte flere på vores vej. Den hollandske kvinde forsøgte hele Caminoen igennem at holde op med at ryge..... Det var skønne dage, med fantastisk vejr og smukke farver. Vi gik nogenlunde, som jeg har gået før: 25-30 km om dagen, sørgede for at købe ind og lavede selv mad. Jeg havde lavet en pose med forsyninger af alle krydderier, frisk ingefær, hvidløg, olivenolie, te og kaffe; min ven slæbte så på de friske indkøb. Mine 10 år i Sydindien har

givet mig et nært forhold til curry, og det viste sig at andre også nød en chicken curry efter en god lang kold dag - dog skal det siges, at der også var en enkelt franskmand, som bestemt ikke syntes om lugten!

Nogle dage var det vanskeligere at finde overnatning end andre, og vi måtte sparke os selv bag i og gå ekstra 5-10 km, når alt var lukket, som fx i Belorado, hvor samtlige steder var lukket. Det var lidt øv, da vejret ikke var rart den dag, og vi så var nødt til at overnatte i Villambistia, som hverken er kendt for det kulinariske ej heller antallet af stjerner på alberguet; men vi fik tag over hovedet og senge at sove i, og varmt vand i varmedunken.

Vintervej og modvind

Efter Burgos begyndte vi at mærke forskellen på sommer og vinter på Caminoen lidt mere. Mesetaen, som jeg holder så meget af, kunne blive en stor udfordring. Jeg var forberedt på meget vind, kulde, sne. Vind fik vi. Det meste af Mesetaen var med 35-45 km/t vind mod os, så det var lidt hårdt arbejde, men så fantastisk, at jeg ikke ville bytte det for noget. Der var lidt flere pilgrimme efter Burgos, og vi var nogle dage op til 8-10 stykker på alberguet. Vi prøvede at planlægge vores vandredage lidt efter, hvordan vejret så ud, og var ret heldige med ikke at gå i særligt meget regn.

Pludselig var vi nået til Leon, og det havde stadig ikke været den helt store udfordring. Det havde været eventyrligt at kunne sove lidt længere om morgenen, end jeg plejede - dog blev det ikke så sent. Vi gik ofte til ro tidligt, og jeg kan ikke sove mere end 8-9 timer. Men hvor var det skønt, at der var så få pilgrimme og en helt anden ro, end jeg har oplevet om sommeren. Nogle steder var vi helt alene. Vi glædede os begge over, at vi havde godt udstyr med og kunne klare både kulde og regn. Det uldne undertøj og vores medbragte små varmedunke var rare i de ofte kolde albergues, som i Carrión de los Condes hvor eneste åbne sted var Espiritu Santo med 10° i sovesalen om morgenen.

Sne

Dagen, hvor vi gik ud af Leon, bød på både sne og sjap, vi var på vej ind i vintervejret. En kold nat i det charmerende Refugio de Jesus i Villar de Mazarife, men der var køkken, og jeg fik kogt en god suppe iført dunjakke, uldhue og vanter! De første ca. 5 km næste morgen skøjtede vi af sted på is, det var ikke så rart, men nåede til Astorga uden at brække hverken arme eller ben.

På vej ud fra Astorga næste morgen begyndte sneen at falde. Den faldt tæt og længe. Det var fantastisk at vandre der, når jeg husker hvordan jeg varm og svedig før er ankommet til El Ganso. Det var ikke specielt koldt, så uldhuen var kommet op over ørerne, og pludselig kan jeg høre noget pusle i de tørre blade under sneen. Jeg standser op, og kan næsten ikke tro mine egne øjne. I buskadset på den anden side af den lille vej, står en ulv. Jeg bliver meget stille, mærkeligt nok ikke bange. Tænker, det er sgu en rigtig ulv! Min første tanke er faktisk, der er nok ingen som vil tro det, når jeg fortæller, hvad jeg har set. Ja, min så ridderlige ven, som ville passe på mig på Caminoen - han var jo som i øvrigt alle andre dage ca. et par km forude. Vel ankommet til Rabanal fortæller vi i alberguet om mit møde med ulven, og ingen af de lokale betvivlede det, de vidste jo godt ulvene, var der. Sneen fortsatte hele dagen, og Caminoen blev lukket. Pilgrimmene måtte blive i Astorga for ikke at strande undervejs, og vejen op til Foncebadón var lukket. Vi var spændt på, om vi kunne komme videre næste dag, om sneploven ville komme. Den dag blev vi filmet til lokalt tv, for at fortælle om hvorfor vi kunne finde på at vandre i det vejr osv.

Næste morgen fik vi at vide, at sneploven havde været igennem, og vi kunne gå til Foncebadón ad vejen og skulle så spørge igen, om vi kunne gå videre. Det var meget tåget, gråt, og vi kunne ikke se langt frem, og det var vanskeligt at gå, da der var meget is på vejen.

Pludselig, da vi har gået ca. 1½ time, mødes vi af en mur af sne. Vi kigger på hinanden. Hvad sker der nu? Vi prøver at kravle over, og på den anden side er der slet ikke ryddet, og vi kan ikke se vejen, og er ikke klar over,

hvor vi er. Tænker at der ikke kan være så langt til Foncebadón i forhold til den tid, vi har gået, men kan intet se. Vi har jo ikke lyst til at gå tilbage, så vi begynder at gå gennem den dybe sne, og det viser sig at vi kun er måske 500 meter uden for Foncebadón - og så er der lukket. Sneploven har ikke været igennem. Heldigvis er baren åben, og Marcus, som ellers spiller den frygtelige høje marchmusik om sommeren, er rar og hyggelig at være hos. Han har ild i brændeovnen, og vi bliver der det meste af dagen, og bliver igen filmet til tv to gange. Om eftermiddagen kommer sneploven endelig igennem, og vi vælger at køre med i bil sammen med et par, som har været strandet deroppe i nogle dage. Vejret er igen skiftet, og det er den smukkeste blå himmel og et snelandskab der helt tager pusten fra os. Det har været den mest fantastiske dag i godt selskab. Vi har leget som børn i sneen, drukket en masse kaffe og spist skøn mad i alberguet, og nyder nu turen helt til Ponferrada, hvilket jeg personligt er glad for. Den hårdeste etape på Caminoen er for mig 'nedturen' til Molinasseca, som hver gang piner mine knæ ud over alle grænser.

Og mere sne

Vi er helt ovenpå efter de fantastiske oplevelser, og tænker at det nok er denne vandrings højdepunkter, og det skønne syn af snelandskabet næppe kan overgås.

Vi bliver klogere. Vi skal jo stadig passere O Cebreiro.

Da vi starter fra Villafranca om morgenen regner det, og vi snakker om, at vi jo er tæt på Galicien, hvor det har regnet i 2 måneder. Jeg må indrømme, at jeg faktisk frygtede lidt at nå til Galicien, da jeg havde en forestilling om at det ville blive 150 km med mudder til knæene. Da vi er på vej op til O Cebreiro skifter regnen til sne, og det var eventyrligt at se og mærke forskellen efterhånden som vi nåede højere op. Nede var der gråt og vådt, på toppen var der uendeligt smukt, blå himmel og det skønneste snelandskab. Efter ½ times frokost, kom vi ud i snestorm - så hurtigt ændrede vejret sig. Vi skulle heldigvis kun gå til Hospital de la Condesa ca. 6 km til det dejlige albergue, med fint nyt køkken, uden en eneste ting i køkkenet. Jeg havde været der før, og havde en lille stålkop, vi kunne koge vand i til kaffe og te.

Hunde

Næste dag går vi først i dette fantastiske snelandskab, og senere fortsætter vi så i det grønne, våde Galicien med de store uhyrer også kaldet hunde. Tre gange på denne dag er vi ude for virkelig skræmmende episoder med store hunde. De første to gange lige uden for Triacastela og tredje og værste episode var kort før Calvor.

Jeg er ikke flov over at indrømme, at jeg aldrig i mit liv har været så bange, og har aldrig før har reageret, som jeg gjorde. Jeg stivnede og kunne ikke flytte mig ud af stedet. Vi kom gående på en lille asfalteret vej, og inde på en mark gik en gammel stor hund sammen med nogle køer. Den gøede og knurrede, men var jo ca. 10 meter væk. Vi gik stille og roligt forbi, kiggede ikke på den, og holdt stavene i ro, og bedst som jeg troede, vi var kommet forbi den, så kom den styrtende efter os og gøede som en besat, og dens gøen kaldte på de andre hunde. Pludselig dukkede der flere hunde op, og her gik jeg så helt i sort. Jeg tænkte, at der var sådan et uhyre bag hver en busk, og at der ville komme en hel flok og æde os. Den sidste hund, som dukkede op, kom direkte imod os. Den var større end en Sankt Bernhards-hund, og dér må jeg sige, at min ridderlige ven opførte sig som en mand (det var også på tide) - han fór lige hen imod hunden og råbte og skreg som en sindssyg, hvilket er én af hans spidskompetencer. Hundene, som var blevet en flok på seks vendte om, og jeg begyndte at bevæge mig på rystende ben. I det øjeblik vidste jeg, at det var min sidste Camino: jeg ville aldrig igen udsætte mig selv for noget lignende. Om aftenen ankom en ældre fransk pilgrim, er garvet herre med masser af erfaring, han var akkurat lige så rystet som jeg, han havde været ude for de samme tre episoder.

Nå, men vi kom jo videre, og vi blev jo ikke ædt. Nu var der ikke langt til Santiago, og vi havde klaret det fint hertil, så mon ikke også vi kunne klare resten. Jeg havde det lidt anspændt de næste par dage, når jeg hørte en hund gø, og jeg gik alene. Aftalen med min ridderlige vogter om at vi skulle gå sammen, holdt ikke en halv time. Jeg havde hele tiden i mine tanker, at jeg gik helt alene og havde mødt en ulv uden problemer. Vi klarede alle hundene og led ikke fysisk overlast. Hvad kunne så stoppe mig nu i at nå Santiago? De sidste dage bød på en del regn og mudder, men vi nåede Santiago i god behold efter en fantastisk vandring.

Vintercamino igen

Ikke to vandringer på Caminoen er ens, men denne vintervandring har været den mest specielle for mig. Mine led, som periodisk giver mig store problemer, klarede turen uden problemer, jeg havde simpelt hen haft det fantastisk, som jeg altid har haft det på Caminoen. Da jeg kom hjem, sagde min fysioterapeut til mig: "Jamen så skal du jo bare fortsætte med at gå!" Og jeg håber at komme af sted igen denne vinter, dog i eget selskab denne gang. Der er jo to ruter fra Triacastela, så jeg vælge den uden hunde...håber jeg, og det bliver også dejligt så at gense Samos.

**Husk at
betale
dit kontingent!**

Tid til forandring

Forfatterens første Camino, der startede på toppen af Pyrenæerne 1. maj og endte i katedralen i Santiago de Compostela Grundlovsdag – den 5. juni. Her fortælles nogle udpluk om motivation, sove- og spisesituationer, øv-dage og overraskelser, sorg og glæde. Og om tiden efter og grunden til at gå Camino – et spørgsmål, som Ida har fået mange gange.

af Ida Buus

Efter et langt arbejdsliv, midt i et langt ægteskab, mange frivillige hjælpejob i Ungdommens Røde Kors og som løbetræner i vores lokale løbeklub, 9 maratonløb og EM sølv i halvmarathon er i hus og nye udfordringer venter forude.

Jeg stod af ræset og ville have Ego tid

Jeg blev nok "ramt" en dag i oktober 2012 da min veninde Anne-Grethe kom hjem fra sin anden Camino, hun var stadig oppe i det røde felt, og fortalte og fortalte, "jeg var solgt". Vi planlagde at gå sammen i maj 2014. Sådan blev det ikke, hun blev skadet og opereret, så "konen" (jeg) måtte af sted alene. Mange dømte mig fra forstanden, nogle spurgte hvordan jeg kunne komme i tanke om at forlade manden og familien i 6 uger. Og så alene, hvad kunne der ikke ske.

Plan B

Jeg kontaktede Foreningen af Danske Santiagopilgrimme. Der fandt jeg mange gode oplysninger og printede en del ud. Lånte alt hvad der var af litteratur om Caminoen. Lavede en lille bog med telefonnumre og praktiske oplysninger både i Spanien og hjemme. Fulgte med på Facebook og noterede alt hvad jeg kunne få brug for. Jeg købte Henrik Tarps bog Pilgrimsvejen til Santiago de Compostela, for når Anne-Grethe ikke skulle følge mig til Santiago så måtte jeg tage Henrik Tarp under armen hele vejen.

Bookede plads i en deletaxi fra Biarritz til Saint Jean Pied de Port og de to første overnatninger. Nu var jeg af sted og så var der kun ét at gøre: sætte den ene fod foran den anden og lade de gode pile vise vejen.

Åben og klar til forandring

Klar til nye udfordringer, efter første overnatning hos Eric i Le Chemin vers l'Etoile. Jeg vandrede af sted fra SJPdP sammen med Lucy fra Tyskland mod Orisson. Hun fortsatte videre, men jeg havde booket en seng dér. Fandt min første Caminofamilie: Rita, Ducky, Maria og Sandie (fra Belgien, Holland, Østrig og Sydafrika). Vi fulgtes over Pyrenæerne og videre i fire-fem dage. Hvor var det spændende at møde mennesker fra andre lande, jeg fik hurtigt frisket mit engelsk op. I Orisson hilste jeg også på Mette og Bent fra Kalundborg, dem mødte jeg

mange gange, og det blev min egen lille caminofamilie on/off.

Pyrenæerne var en udfordring, det regnede og vi gik i mudder hele vejen ned ad de små stier til Roncesvalles. Tåget og diset på toppen, vi kunne kun se 20 m frem. Jeg stod på toppen 1. maj. Havde glædet mig til udsigten, men har kigget andres billeder derfra senere. Trods vejret var humøret højt, og vi havde jo hinanden.

Efter et par dage skiltes vi fra hinanden, Rita og Ducky gik hurtigere og forsvandt, Sandie blev skadet og måtte søge læge, så Maria fra Østrig og jeg fulgtes nogle dage, men jeg tog et stop i Zuriain og sagde farvel til Maria. Her mødte jeg Mette og Bent fra Kalundborg. Vi har mødt hinanden mange gange og boet sammen nogle steder. Vi fik nogle festlige venner fra Frankrig, Jean Paul og André, dem mødte vi mange gange, vi kunne ikke snakke fransk og det var kun

André, der kunne få engelske gloser, men de var så festlige og med fagter og bevægelser så går alt jo fint.

Jeg mødte også det "fynske forår" to søde piger fra Fyn der havde et sabbatår efter gymnasiet, det første halve år arbejdede de i storbyerne New York og Berlin, og besluttede at gå Caminoen sammen. Frisk pust fra Danmark. Jeg blev i godt humør når jeg mødte Amalie og Emilie.

Sovesituationer

Jeg kom til et fyldt Albergue i Villamayor de Monjardin efter 32 km. Kunne næsten ikke forestille mig at skulle gå til det næste ca. 8 km. Så jeg fik lidt vand og sad og lignede noget katten havde slæbt med hjem. Et yngre ægtepar fra New Mexico Pearl og Randy Menk, tilbød mig en seng i deres værelse, Pearl sagde til mig at jeg skulle være forberedt på at hendes mand snorkede meget, jeg var meget taknemmelig og forbe-

redte dem på at jeg nok snorkede mere end Randy. Det måtte de give mig ret i næste morgen, da vi spiste morgenmad sammen. Vi har stadig kontakt over nettet, så helt galt gik det ikke. Vi mødtes igen i Burgos og senere på Caminoen.

I Mansilla de las Mulas havde jeg booket en seng, da jeg ville komme sent. Træt men glad pakkede jeg ud, tog et bad og krøb ned i min lagenpose med min lille fleece indeni og sov ca. en times tid, da en herre vækkede mig og fortalte at det var hans seng jeg var i. Men jeg viste ham køleskabsblikket og sagde, at jeg havde booket dagen i forvejen. Han forstod ikke mit engelsk, han talte kun fransk, så jeg lagde mig om på den anden side og ville sove videre, 5 min senere stod der to fra receptionen med bogen og viste mig at min seng var nr. 35 og det var seng nr. 30 jeg havde slået lejr i. Så måtte konen jo vige pladsen, jeg pakkede sam-

men og skældte franskmændene ud på dansk - han kunne dog havde taget den anden seng. Ovre fra et hjørne kom der en kommentar ” jeg tror ikke han kan forstå dig” ok, jeg var så ikke den eneste fra Danmark :) Jeg fik tildelt min overkøje og sagde, at der kunne jeg ikke komme op, nå, men jeg måtte da gerne tage madrassen ned på gulvet, så halvt i vrede og ærgrelser slog jeg lejr på gulvet. Det skulle jeg aldrig have gjort, midt for madrassen var der seks stikkontakter, så jeg lå ved en ladestation. Jeg må sige, at man kommer hinanden ved på denne måde. Senere mødte jeg den franske herre og hans følge, jeg måtte æde min surhed og hilse pænt :) Sådan er Caminoen også. Vi mødtes på samme frokostbar og lidt ”magt” må man jo vise, så jeg købte en øl dobbelt så stor som hans til min æg og bacon. Der mødte jeg også mine hollandske og tyske venner, og efter denne frokost hed jeg ”den lille dansker med den store øl” :)

I Triacastela var der fyldt op i hele byen, jeg gik til Atizena hvor et helt skolehold boede. Jeg snakkede med den søde hospitalera og fortalte jeg kom fra Danmark, og at de havde hjælpere derfra nogen gange. Hun var sød og gav mig en seng på deres lager/private rum. Hun vaskede mit tøj imens jeg nød et måltid i byen sammen med præsten og hans venner fra Tennessee - vi havde også spist sammen i Roncevalles. Det er så givende at gå alene, man møder pilgrimme fra hele verden.

I Grañon fandt jeg et lille albergue, og dér kunne jeg ikke få et sello, da de ikke var registreret, men der var lidt hyggeligt, selvom det var gammelt og ikke nyrenjort. Væggene havde gæsterne skrevet og tegnet på. Jeg fik brug for mit indkøbte engangssengelinnet. Havde også besøg af nogen der kiggede ind, men gik igen, de foretrak kirken. De havde frosset på deres små madrasser i den store sal. Jeg sov dejlig i min seng. Vi spiste aftensmad med vand og morgenmad, alt donativo. Anderledes, men alt skal prøves.

I Najera fik jeg et eneværelse, trods mange køjesenge i annekset, de var booket af et tysk cykelhold på 17 personer. Jeg fik mit til 15 euro. Eneste problem var nøglen, jeg skulle have den på mig hele tiden, jeg fik næsten en fobi, for tænk hvis jeg stod i gangen, i badet eller køkkenet uden for meget tøj på og skulle ud på gaden og om til La Juderia. Skræk, godt nok søgte jeg nye forandringer, men... De kommer helt af sig selv. Jeg spiste hos La Juderia. Der var dækket 3 borde, et til de 17 cyklister, et til 3 franske gæster, et ægtepar og en af deres venner, og et bord til mig :) Forandringer, ja, man kan godt være ensom iblandt mange, men jeg havde jo selv valgt at gå alene. De flinke franskmænd skubbede mit bord hen til deres, det

var kun den ene der kunne tale lidt engelsk, men vi fik hurtigt gang i snakken.

Nu var det tredje gang, jeg mødte franskmænd, og jeg mødte næstekærlighed mange steder, dog er der noget ved de franskmænd jeg godt kunne tolke som misforstået omsorg. Da jeg/vi forlod restauranten ville den ene følge mig hjem. Selv om mit værelse var lige om hjørnet gik jeg godt nok en lang tur og sagde pænt farvel til ham og hans to venner. Nøglen hvor var den? Jeg måtte lige sidde og have en godnatøl og tømme lommerne imens. Den var der :)

Min danske Caminofamilie Mette og Bent, mødte jeg mange gange og fulgtes med dem en gang imellem. Vi delte et firesengsværelse på et albergue i Terradillos de Templarios, vi tre kendte hinanden rimelig godt, så det kunne være hyggeligt at sludre igen. Vi havde en tysk dame på vores værelse, som vi før havde hilst på. Kl. 24 spurgte Bent: Ida sover du, nej.... Igen kl. 02.00, Ida sover du, nej... Kl. 04.00 spurgte jeg Bent sover du heller ikke, nej..... En af damerne snorkede så vi ikke fik vores nattesøvn. Hvem det var fortæller historien ikke noget om.

Spisesituationer

Spansk mad er da fantastisk når man selv kan vælge. Jeg nød i starten menu del dia med fri vin, men når man har fået det i titolv dage i træk, så ber' man om spisekortet. Eller køber ind og laver mad sammen med andre pilgrimme, det er der oplevelser i. Jeg mødte igen mine hollandske og tyske venner, den ene dag lavede hollænderne mad, masser af kartofler, kød og suppe. Næste dag lavede tyskerne mad, masser af pølser, grøntsager og kartofler, jeg bragte vinen begge dage. Efter alle de kogte kartofler længtes jeg efter menu del dia igen. Jeg

turde ikke fortælle at jeg har lavet mad til 100 personer hver dag i 22 år, for jeg ønskede at stå af ræset og søgte nye oplevelser. De blev nogen af mine tætte venner på Caminoen, de passede på den lille dansker med den store øl.

Næstekærlighed mødte jeg igen i Tosantos. Jeg kom til et albergue med to tyske hospitaleros, der var ingen engelsktalende. Jeg fik en madras på loftet, tog et bad og ville på indkøb. Den eneste bar var lukket, der stod jeg med en håndfuld nødder, et stykke chokolade og en banan. Mad kunne man ikke købe på herberget. Øv-dag, hjemve, sulten, tørstig, ingen mad og drikke, Øv. (Ingen sprog) - der var italienere, spaniere, tyskere og mange

andre. En dame fra Italien kunne lidt engelsk. Jeg kunne i ånden forestille mig at vi skulle dele alt, det måtte være deserten jeg kunne bidrage med, 15 skiver banan med chokolade og en nød :) Men kl. 19.00 ringede klokken til samling i køkkenet, alle fik en kniv, ske eller andet i hånden. En time senere var der et festmåltid. Hvor blev jeg glad. Jeg lovede mig selv at jeg næste dag ville købe stort ind og lave et festmåltid til de, der kom på samme herberg som mig.

Efter maden var der messe i det lille kapel La Virgin de la Pena. Hvor var det smukt. No Foto. De der havde deres telefon i hånden blev bedt om at slukke eller aflevere den, da vi gik ind.

Næstekærlighed, pay back

Næste dag kom jeg til et albergue hvor jeg købte ind til det helt store festmåltid.

Jeg lavede tapas-tallerkner med mange lokale lækkerier, købte vin og glædede mig til at servere for de andre. Pay back. Der var mange fra dagen før. Også en mand fra Stuttgart som jeg før havde nydt et glas vin med. En ung mand der gik 45 km og dagligt sad med sin te og sit brød. Da klokken blev 19.30 fandt jeg lækkerierne frem, men hvor var "mine gæster" de var alle gået på restaurant. Tror jeg skal på sprogkursus "mit italienske" var nok ikke nemt for dem at forstå. Så festen begyndte med at jeg inviterede Stuttgart på tapas, han havde selv en flaske vin. Den unge mand ville godt have et glas vin, men var vegetar. Sådan banker man en fest ned. Ih hvor jeg sov godt den nat. Da jeg næste dag skulle videre lavede jeg en lille madpakke. Der var to unge studerende der fik madpakker med af resterne fra festen.

Besøg hos Anne Marie og Gordon i Casa Banderas. "Manden med flagene" sikke velkomst med hjemmebagte boller og kaffe. Gordon kan bare det med køkkenet og råvarerne. Vi fik en tre retters menu og vin så hatten passede. Kan endnu smage de små grillede peberfrugter hvor der var sneget sig små chilier ind. Morgenmaden var som på et 5-stjernet hotel. Dejligt at kunne tale dansk igen.

Overraskelser

Når man nu går i sine egne tanker og kommer til vinhanen i Bodega Irache bliver man da lidt overrasket over at det bimler i lommen. Kigger på en sms fra min veninde, der ikke kom med: Nå du står nok og nyder vin fra hanen! Tro mig hun har fulgt mig

fra Estella og fanget mig på web-kameraet ved bodegaen.

Inden jeg rejste fik jeg en mail fra Henrik Tarp, at når jeg kom til byen, hvor han bor, skulle jeg lige sende en sms, så ville han hilse på mig. Som sagt så gjort, men det ville blive en lørdag og der var golfturnering, så intet besøg, øv. Men som Henrik sagde: alt kan ske på Pilgrimsvejen. Jeg sad på en bar i Navarette og nød en kølig, da jeg hørte en dansk stemme: "Er her en Ida Buus fra Lemvig"? Sådan! Sikke en overraskelse, Vivi og Henrik var i nærheden og kørte til herberget hvor "min" bar lå lige om hjørnet. Det var så hyggeligt at se dem, snakke og nyde lidt vin. Også at se "ham" jeg har under armen hele vejen til Santiago ;) nu med autograf.

Sorg og glæde

En aften, hvor jeg var sammen med min hollandske og tyske Caminofamilie, havde jeg fået en sms fra Danmark. Jeg ringede hjem til min storebror, der fortalte mig, at han havde fået kræft. Jeg var selvfølgelig ked af det, og mine venner kunne se det. Vi snakkede meget om det, og at jeg jo selvfølgelig var et sted, hvor man kan tænke de store tanker. Det var rart at være sammen med nogen, man kendte lidt. De næste dage fulgtes vi ad, og de passede godt på mig. Et par dage senere kom jeg til Jernkorset. Jeg havde skrevet et lille brev og en lille bøn, og rullet det ind i stenen, jeg havde med hjemmefra. Syntes at det lettede i rygsækken. I skrivende stund sidder jeg i Aarhus og passer barnebarn og skal besøge min bror, der er i gang med den sidste behandling. Han bliver rask.

På mesetaens lange strækninger lagde jeg også små sten på kilometerstenene, fik afleveret nogle bekendtskaber, som gennem tiden havde såret mig, ting der fyldte fra barndommen, ungdommen og ægteskabet. Fik sagt undskyld til dem, som jeg nok har gjort ondt. Vi har vel alle sagt eller gjort noget, som vi har fortrudt. Tid til forandring. Glæder mig til at nyde livet med positive mennesker og min dejlige familie.

Jeg har læst at en mand blev spurgt: Fandt du Gud. Findes han? Svaret var: Da jeg fik ryddet op i alle mine ting, fandt jeg ud af, at Han altid har været der. Sådan havde jeg det også. Tror Han passede på mig hele vejen.

Glædeligt var det da jeg kom til Santiago. Min mand og datter kom og tog imod mig, da jeg kom tilbage fra Finisterre. Vi havde tre dejlige dage sammen inden vi rejste til Danmark sammen. Det bedste var, at de

havde set og hilst på mange af de pilgrimme, jeg havde mødt på min vej. Det gør det lettere for mig at snakke om mine oplevelser, når de selv har været på besøg.

Glædeligt var det også, da jeg den sidste dag før Santiago overnattede på Monte do Gozo. Jeg var i bad og hørte nogle stemmer jeg syntes at jeg kendte. Overraskelsen var stor da jeg kom ud og så Rita fra Belgien og Ducky fra Holland, dem som jeg fulgtes med over Pyrenæerne. Efter fem uger uden kontakt med hinanden skulle vi følges ind i Santiago. Gensynsglæden var stor.

Katedralen

Når man kommer til katedralen og messen, sker der et eller andet, der kan ikke forklares. Det skal opleves. Man sætter sig stille i katedralen, og der tænker man de store tanker, og man er ydmyg og taknemmelig for, at denne rejse kan lade sig gøre. At høre den skønne nonne synge "nærmere Gud til dig" fuldender oplevelsen. Jeg havde bestemt, at jeg ville være stille og ikke komme med de store udbrud, men da nonnen sang og to unge englændere tog mig om skulderen knækkede tråden, (tror jeg lød som en gammel Ferguson). Alene i den store verden og så alligevel sammen med så mange dejlige mennesker, der har gået efter den sammen oplevelse. Stort.

Finisterre

Tre dages vandring mod Finisterre, så er man da snart ved Verdens Ende. Kunne det være bedre efter snart 6 ugers vandring, ih hvor jeg glædede mig. Første overnatning var i Negreira. Nu var det så sådan, at Henrik Tarp ikke var med mig mere. Havde stadig bogen, men der stod ikke noget om, at man kunne fare vild ud af byen. Kunne ikke finde ”byporten”, så jeg gik ud af byen og spurgte en lokal om dette var vejen til Finisterre, ja det var det. Efter en times vandring mødte jeg igen ”næstekærlighed”. En bil holdt ind til siden og sagde til mig at jeg vist var lidt forkert på den... Det var ikke Pilgrimsvejen jeg gik på, hop ind så hjælper jeg dig. Da jeg igen var på rette spor på vej op ad bakken, i silende regn, og taknemmelig for hjælpen, spurgte jeg, om jeg ikke kunne give lidt for hjælpen? Jo, 14 euro. Det var en taxa, ha ha.

De næste to dage gik jeg med Elisabeth fra Tyskland. Vi gik til Verdens Ende, så solnedgangen. Det var så smukt. Vi sad i timevis og nød stilheden. Jeg havde en følelse i kroppen, der ikke kan beskrives. Tomhed, nulstillet, ved ikke helt, hvad det var. Havde ikke engang lyst til at gå tilbage til byen og spise aftensmad (kl. 23.00), men vi skulle fejre vores forandring, vores Camino.

Efter Caminoen

Livet efter min Camino er anderledes. Livet er mere enkelt. Er taknemmelig for de småting i hverdagen. Jeg flygter fra negative personer. Tænker hele tiden på ”Vejen”. Jeg skal af sted igen, jeg må af sted igen. Og jeg har bestilt fly til Porto i maj 2015. Vi er nogle gåpiger i Lemvig, syv gråhårede kvinder og en enkelt herre, der skal af sted sammen i to uger. Det skal prøves med en gruppe, men jeg kan jo altid smutte, hvis jeg bliver klemt.

Jeg har haft den store glæde at fortælle om Caminoen i Biohuset Lemvig, sammen med tre andre kvinder. Den ene har delt sin Camino i tre. To havde gået sammen hele Caminoen. Jeg alene. Da Lemvig ikke er så stor en by, havde vi snakket om, at hvis der kom 30 var det ok, kom der 50 var det en succes. Der kom 79 😊

Min nevø havde lavet dias for os, det kørte en halv time før, vi gik på og igen efter foredraget, hvor alle kunne se vores rygsække, og de ting vi havde haft med. Vi viste også billeder til hvert emne, som var fordelt imellem os. Vi serverede spanske specialiteter og spanske vine efter foredraget, der varede 1½ time. Det var en hyggelig aften. Jeg fik tilsendt nogle foldere fra pilgrimsforeningen til omdeling. Håber det har givet nogle nye medlemmer.

Jeg kunne skrive meget mere om mine oplevelser. Om naturen og vejene, om vejret som er uforudsigeligt. Påklædning og meget andet. Men det ved I alt om, I der har gået Caminoen. Smuk og fantastisk.

Buen Camino

Med Kurt på Caminoen - om at finde roen, at forlige sig med dø- den og om den ultimative psykiske og fysisk smerte, men også om stor glæde

Kurt Flemming har et meget specielt job: han er Pjerrot på Dyrehavsbakken ved Klampenborg. Her bor han i sit lille Pjerrothus og underholder sommeren igennem tusindvis af børn (og voksne). Pjerrot er kendt af alle. Manden inden i, Kurt, kun af de få. Han er Danmarks mest 'ukendte kendte'. Vi er taget på besøg hos Kurt, fordi han har gået på Caminoen og i et interview betegnet sin vandring dér som et af sit livs største præstationer og en helt igennem fantastisk oplevelse.

af Tommy Hansen

Vi sidder ved bordet i Kurts lille hyggelige stue og får kaffe i koppen. På bordet ligger en dvd med den amerikanske caminofilm "The Way" (anmeldt i Pilgrimmen nr. 22, red.) Kurt fortæller, at han elsker den scene, hvor hovedpersonen den første dag går ud af døren og går til venstre, og så pludselig kommer alle de andre pilgrimme gående den anden vej.

Har du prøvet det?

Ja, første dag da jeg startede i Pamplona. Jeg kan ikke spansk, og hun kunne ikke engelsk. Men så pegede hun. Men så så jeg en anden med én rygsæk og tænkte, det er nok den vej. Han lignede én, der havde gået i flere dage. Det var fantastisk. Og de oplevelser jeg havde undervejs, nogle af dem var skræmmende, og nogle af dem var så vidunderlige. Virkelig.

Var de så skæmmende, så du overvejede at opgive?

Nej, men jeg var da rystet et par dage efter Jernkorset – efter det der skete deroppe. Men det tager vi lidt senere.

Hvad fik dig til at tage på pilgrimsvandring?

Jeg hørte i en udsendelse på radioens P1, at der gik en pilgrimsrute til Santiago. Og nu er jeg jo vældig glad for Sydamerika. Jeg har rejst rigtig meget i Sydamerika, så jeg tænkte, nu skal jeg til at vandre i Chile. Jeg havde så ikke lige hørt, at det var Santiago de Compostela. Men det kom senere i udsendelsen. Så jeg skulle ikke til Chile og gå, jeg skulle til Spanien.

Men da jeg hørte om det, var jeg ikke i tvivl. Og jeg anede intet om det, intet. Men jeg tænkte: det skal du. Og så tænkte jeg: hvorfor? Det ved jeg ikke, men det finder jeg nok ud af på turen. Så søgte jeg på nettet og så, at Michael Bertelsen havde lavet en julekalender på 24 afsnit. Men, når man har gået Caminoen, så lavede han jo fjernsyn. Det var ikke Camino han gik. Men fred være med det. Det skabte interessen for mange mennesker. Og det har det også gjort for mig.

Det samme som "The Way" har gjort for mange amerikanere. Der er rigtig mange amerikanere på Caminoen nu på grund af den film. Så jeg tænkte "Det skal jeg". Jeg havde vilde planer. Jeg købte straks et par vandrestøvler, som jeg ville begynde at gå til. Og så ville jeg gå nogle ture i skoven i løbet af sommeren, så jeg kunne være i rigtig god form. Og hvor mange gange nåede jeg så ud? Nul. Fordi mit program som Pjerrot er lidt presset i sæsonen. Så min kondition var nul, da jeg startede vandringen, den var virkelig nul. Og støvlerne var nye og så godt som ubrugte.

Var der noget der gjorde, at du skulle af sted?

Min kone døde, og det har jeg ikke kunnet

forlige mig med. Hun døde som 34-årig, den 10. oktober 2001, af kræft i hjernen. Efter en sygdomsperiode på 2 år og 10 dage. Og det har jeg aldrig fået afklaret i mit hoved. Men det fik jeg på turen. Der fik jeg forliget mig med det. Jeg accepterede det selvfølgelig ikke, men jeg fik forliget mig. Og det sker, når man går alene. Man har selvfølgelig altid en tro følgesvend. Samvittigheden ved den ene side og fornuften ved den anden side. Men der kommer jo en depression, når man har gået nogle dage. Og man får virkelig et dyk. Jeg var helt nede. Og jeg tænkte, at det er da forfærdeligt det her. Det var ultimativ fysisk og psykisk smerte. Men ti gange så meget glæde. Det er ufatteligt, at man kan have den glæde.

Hvordan havde du forberedt dig på turen?

Jeg havde skimmert Henrik Tarps bog. Og så læste jeg hver dag om den rute, jeg skulle ud og gå. Den var simpelthen guld værd den bog. Hvor har den hjulpet mig meget. Nu har jeg så købt tre bøger, som jeg skal have læst inden næste gang. En Michelin bog om Caminoen med højdekurver, og hvad der er undervejs. Og så har jeg en bog om Nordspanien. Næste gang vil jeg have god tid.

Jeg har mistet min dagbog, den lå på min PC'er og den brændte af. Så nu er der kun det tilbage, jeg har i hovedet. Jeg havde lovet min datter at tage tre billeder hver dag. Jeg fik et digitalt kamera af hende, men jeg fik ingen instruktion i, hvordan jeg skulle bruge det. Men jeg tog tre billeder hver dag som lovet. Jeg kunne ikke finde ud af, hvordan man skulle se de billeder, men jeg tænkte, de ligger jo derinde et eller andet sted. Så fik hun kameraet, da jeg kom hjem. Og så sagde hun: "Far, hvorfor har du 60 billeder af din finger og 30 andre af alle mulige andre ting".

Men jeg fotograferer jo aldrig. Jeg tænker, det der er værd at huske, det sidder derinde (*Kurt peger på sin tinding*).

Planlagde du turen i detaljer?

Nej, jeg har ikke planlagt hver dag, hvor langt jeg skal gå. Jeg mærker på min krop. Det korteste, jeg gik, var 18,7 km og det længste var 40,4 km på en dag. Og de 40,4 km var af nød. Der var overhovedet ingen overnatninger da jeg kom frem til den lille by. Så jeg tænkte, så går jeg da bare til den næste, men der var så lige 11 km. Men det var fint. Jeg havde det fint den dag, jeg kunne godt have gået længere. Jeg kom til et stort alberge med 500 pladser. Jeg fik plads nummer 496. så der kom lige et par stykker efter mig, der også fik en seng, resten måtte ligge på gangene på madrasser. Det var et super sted at bo.

Hvornår startede du i Pamplona?

Det var for tre år siden. I 2011. Jeg har haft 3 blodpropper, så min korttidshukommelse er nogen gange helt væk. Men jeg fik to nye knæ i 2010, så det passer meget godt...

Første dag mødte jeg en amerikaner på vej op mod vindmøllerne uden for Pamplona, og ham fulgte jeg så med resten af dagen. Han havde gået Camino før, så han vidste alt om det her. Han var sidst i 70'erne. Men jeg skulle godt nok skynde mig for at følge med. Men jeg tænkte, jeg tør ikke give slip på ham, for han har prøvet det før. Og det var enormt varmt. Det var det varmeste efterår. Temperaturen lå mellem 30 og 40 grader.

Gik du med stave?

Jo, jeg gik med en stav i min venstre hånd. Én stav er fantastisk. Jeg prøvede med to

stave, men jeg efterlod den ene stav på et alberge. Og det gjorde jeg også med mine støvler efter to dage, for da havde jeg fået vabler. Så tog jeg mine gamle Ecco-sko på, som jeg heldigvis havde taget med, og dem gik jeg så med på resten af turen. Jeg var så glad for de Ecco-sko. Næste gang skal jeg også gå turen i ganske almindelige Ecco-sko, det er helt sikkert.

Hvor meget havde du i rygsækken?

Indholdet vejede 5,2 kg, da jeg vejede det hjemme. Og rygsækken vejede 1,4 kg. Jeg tænkte, jeg skal jo selv slæbe det. Og jeg havde ikke mere i, end jeg skulle bruge.

Jeg havde ikke Compeed med, jeg havde ganske almindelig Hafnia plaster. Det satte jeg lige under trædepuden foran og så et stykke på hælen. Det var en god forebyggelse. Og fik jeg nogen vabler, efter jeg gjorde det? Nej. Og så lærte jeg, at man skal have Natusan zinksalve med til at smøre, hvis man får et sår et eller andet sted. Når det kan klare barnerumper, kan det også klare de sår, vi får. Jeg fik gnavemærker i skridtet, så jeg puttede zinksalve på, og så var der ikke noget.

Jeg havde også to par sokker på, tynde indersokker og tykke ydersokker. Ydersokkerne skal ikke vaskes for tit. Indersokkerne vaskede jeg hver dag. Jo mere man vasker ydersokkerne, jo dårligere bliver de jo for dine fødder. Og hen ad vejen fandt jeg ud af, at der var ting, der var overflødige. De landede så i en skraldespand, og så var der nogen ting, jeg måtte købe, som jeg ikke lige havde taget højde for.

Kan du sige lidt mere om, hvad det var der satte dig i gang med turen?

Jamen, det kom bare sådan. Du skal gå.

Sådan har jeg haft det med nogle ting her i livet, det skal jeg bare. Nogle gange bliver de kasseret lige med det samme, og skal jeg tænke over det, så skal jeg ikke. Hvis det er noget, jeg skal tænke over, så lader jeg være. Det ved jeg. Men hvis det med det samme siger, det skal du, så gør jeg det.

Når du går på Caminoen, går du så som Kurt eller som Pjerrot?

Jeg går som Kurt. Jeg blev genkendt på stemmen engang af én fra Charlottenlund, men ellers gik jeg som Kurt. Det skulle ikke være samtaleemne dernede, for så ville det lige pludselig komme i fokus. Og det skulle det slet ikke.

Så det at være "Danmarks mest ukendte kendte" holdt også på Caminoen?

Ja, der er jo ingen, der kender mig, når jeg ikke har sminke på. Jeg kan gå fuldstændig anonymt rundt. Det er så dejligt. Jeg har aldrig nogensinde brug for at være kendt. Jeg har det fint med at være anonym. Somme tider når jeg er ude og holde

erhvervsforedrag, så bliver jeg præsenteret som Kurt Flemming, Danmarks mest ukendte kendte dansker. Og de sidder bare der og tænker, hvad skal han nu klog sig på? Og så kommer jeg ind og siger, jeg hedder Kurt Flemming og trækker så et banner op, men I kender mig sikkert bedre som Pjerrot, og så bliver det lige pludselig interessant. Men sådan er det.

Går du alene eller sammen med nogen?

Alene, og jeg er glad for, at jeg gik alene. Fordi jeg skulle tænke nogle tanker til bunds. Blandt andet det med min kone, det skulle jeg have på plads. Det havde jeg fortrængt hjemme, fordi hvis det begyndte at gøre rigtig ondt, når jeg tænkte på det, så skulle der lige pludselig pudsес vinduer, og så skulle der lige pludselig males eller ryddes op.

Men kunne det så ikke blive for meget at gå alene med tankerne?

Jeg fik det da ad Pommern til. Jeg kom helt ned i det sorteste hul. Efter en tre fire dage var jeg godt nok langt nede. Men så gik det opad igen.

Du siger, du havde nogle skræmmende oplevelser på turen?

Ja, for eksempel i forbindelse med det at gå sukkerkold. Som gammel topidrætsmand - jeg har været på landsholdet i tikamp - tænkte jeg, det kommer aldrig til at ske for mig, men det gjorde det. Jeg kom til et alberge, der var lukket, så jeg måtte gå videre til det næste. Og jeg havde jo lært kun at tage det med, du skal spise og drikke på det stykke, du skal gå i dag. Og det havde jeg gjort, og der var ingen mulighed for at købe ind. Og heller ingen muligheder længere fremme. På et tidspunkt kunne jeg bare ikke gå længere.

Lige pludselig så stod jeg bare stille og tænkte: jeg kan ikke mere nu.

Så kiggede jeg fremad, men der var ikke nogen, og bagude var der heller ingen. Men jeg tænkte, der kommer nok nogen på et tidspunkt, som måske vil hjælpe mig med et eller andet at spise eller drikke, så nu sætter jeg mig ned i grøften og venter. Og så kigger jeg ned, og 20 cm foran mine fødder ligger der fire friske bananer. Hvor kom de fra? Det skete bare, de lå der. Så satte jeg mig ned og spiste de to bananer og puttede de to andre i rygsækken. Og så gik jeg derudad, og på et tidspunkt spiste jeg to mere og kom så frem. Jeg havde ikke noget at drikke, men det gik. Og jeg mødte ikke andre. Men her lærte jeg, at du skal have en halv liter cola liggende øverst i rygsækken. Lad være at drikke den, hvis du ikke får brug for det, men den er der, hvis du får brug for den. Og så lærte jeg også, hvis du så drikker af den, så drik halvdelen. Og så næste gang du drikker, så drik kun halvdelen af resten, og sådan bliver du ved, indtil der måske kun er en teskefuld tilbage. Det er ren psykologi i mit hoved.

Spiste du sammen med nogen om aftenen?

Ja, det gjorde jeg altid. Når jeg kom frem snakkede jeg med en masse mennesker. Og jeg spiste også sammen med nogen. Men når jeg gik, så gik jeg alene. Når nogen sagde buen Camino, så sagde jeg også buen Camino. Men ellers kiggede jeg frem. Jeg lærte, at hvis man bliver ved med at kigge på den anden, så betyder det "jeg vil egentlig godt snakke". Og hvis man kigger frem, så betyder det "jeg vil godt gå alene". Så jeg fik lov til at gå alene, når jeg havde brug for det. Jeg prøvede på at undgå danskere, for danskere snakker jeg med hver dag. Det er mere spændende at høre noget fra andre.

Har du nogen oplevelser fra mødet med andre?

Jeg har en fantastisk oplevelse med en belgisk pige, der kom hen til mig. Jeg havde sat mig på en bænk på et torv for at slappe lidt af. Så kommer pigen gående hen i mod mig. Hun spurgte, om jeg ville snakke. Og så stod hun og fortalte i 20 minutter foran mig, og tårerne løb ned ad kinderne på hende. Det var et forfærdeligt liv, hun havde haft. Hold da op. Og da hun så var færdig med at sige noget, så sagde hun tak, fordi du lyttede, og så vendte hun rundt og gik. Og jeg har aldrig set hende siden. Hun havde noget hun skulle af med, og det skulle være til mig. Det var fint.

Jeg mødte også en amerikansk pige. Det er den største pige, jeg har mødt i mit liv. Hun var høj, nok en meter og firs. Og så var hun mega stor, som kun amerikanere kan være. Hun var advokat midt i trediverne. Hun var startet lige på den anden side af Pyrenæerne i Saint Jean Pied de Port og skulle gå hele vejen til Santiago. Om hun kom frem, ved jeg ikke, for jeg mødte hende kun i to dage. Men hun havde taget en beslutning allerede efter fire til fem dage. Hun skulle hjem og sige sit job op, og så sagde hun til mig, du synes sikkert, det er åndssvagt det her. Men jeg vil faktisk lave mad i et cafeteria, når jeg kommer hjem. Jeg vil møde rigtige mennesker. Jeg kan ikke holde det amerikanske retssystem ud. Og jeg er god til at lave mad. Og jeg kan lide det. Hun havde taget den beslutning, at det ville hun.

Jeg sad også engang og snakkede med en ung tysker på atten et halvt år, hans rygsæk vejede 24 kg. Jeg spurgte ham hvorfor. Fordi jeg har en masse bøger med. Jamen, hvad så når du har læst bøgerne, sætter du dem så ikke bare. Nej, dem skulle han have med

hjem igen, og for øvrigt så er jeg også for tyk, sagde han. Så jeg skal have brændt en masse fedt af. Så spurgte han, når vi nu har spist aftensmad, har du så lyst til at snakke lidt. Da vi var færdige, kom han over til mig, tog en notesblok frem og sad så og noterede, mens vi snakkede. Det gjorde han hver aften, fandt en ældre pilgrim og talte med ham eller hende mens han noterede. Og han var meget høflig. Og som han sagde, gamle mennesker med livserfaring kunne han godt lide at snakke med - lære af deres erfaringer her i livet, så han ikke begik de samme fejl. Vi havde en fantastisk aften, og han var rigtig hyggelig.

Har du flere "banan" oplevelser?

Ja, det har jeg. En dag jeg var træt, og jeg tror ikke, jeg gik særligt sikkert på vejen, så var der en dame, der stod inde på en gård. Hun råbte noget til mig på spansk, som jeg ikke forstod. Jeg tænkte - høflig dame, vinkede og sagde buen Camino til hende. Så gjorde hun tegn til, at jeg skulle vente. Hun løb ind i huset og kom ud igen med en stor klase vindruer. Den skulle jeg have, jamen, der gik så mange mennesker, hvorfor skulle jeg have de vindruer? Men det skulle jeg. Hun kunne åbenbart se på mig, at jeg havde lidt krise dér.

Du siger du fik den der nedtur?

Ja, det var virkelig en nedtur, der ville noget. Men det var fordi, jeg kom til bunds i alle de her ting, der havde gået og naget mig. Nogle private ting der har naget mig gennem hele livet, eller i gennem mange år, blandt andet min kones død. Ja, men på turen fik jeg ro på det. Fordi jeg fik lov til at tænke tingene igennem. Og tænke over hvorfor det var sket. Nogle ting kunne jeg ikke forklare, men bare konstatere, at de er sket. Og hvad kan du lære af det, og hvad kan du bruge

fremadrettet. Og så kunne jeg smide sten efter sten ud.

Du kunne godt tænke rationelt på den måde?

Ja, det kunne jeg. Jo mere ondt jeg fik, jo bedre tænkte jeg. Og det er en underlig følelse. Før da tænkte jeg, jo mere ondt du får, jo mere koncentrerer du dig om at gå. Men nej - tværtimod. Jeg kom til at tænke mere, når det gjorde rigtigt ondt. Og det gjorde så ondt i min krop, og jeg var så træt, så træt. Jeg havde jo ingen kondition. Men på fem dage gik jeg mig i fornuftig form. For jeg gjorde det ikke hårdere end det skulle være. Jeg gik i det tempo, der passede mig. Lige bortset fra da jeg skulle følge amerikaneren i starten. Der gik jeg for stærkt. Men ellers alle andre dage der gik jeg i mit tempo. Man skal aldrig gå hurtigere eller langsommere end ens eget tempo. Begge dele trætter meget. Jeg fandt den skridtlængde, der skulle til. Og ned ad bakke krydsede jeg i stedet for at gå lige ned. Så jeg havde ingen problemer med knæene. Så det var fantastisk.

Så du havde det nærmest som om du smed en sten væk?

Ja, rygsækken blev lettere. Så røg den næste og så den næste. Jeg havde stadigvæk min lille sten hjemmefra i lommen. Sådan en sød lille sten jeg havde fundet ved stranden.

Stenene var væk. Det var overstået. Jeg havde forliget mig med min kones død og alt det andet. Hun er for øvrigt vendt tilbage til mig for halvandet år siden i en drøm. Jeg lå og sov rigtig godt, så kom hun tilbage, og sagde hun skulle lige sige to ting. Og det var den eneste gang hun ville komme, sagde hun. Dér, hvor hun var nu, talte alle samme sprog, men brugte ingen ord. Og så var der ikke nogen relationer fra jorden. Og så var hun væk igen. Da vågnede jeg, og så var den nattesøvn ødelagt. Men det gav mig en vis form for ro.

Man mødes igen, men man ved ikke, om det har været din kone eller din svigermor. Og det er måske også meget godt. Hvis man nu har været gift fire gange og så skal møde fire svigermødre? Det kan blive lidt kompliceret.

Det var også en stærk oplevelse. Jeg skal ikke forstå alt her i verden. Jeg kan ikke rumme alle svar inde i mit hoved. Nogen gange skal man bare forlige sig med, at sådan er det.

Var det din religiøsitet, der gjorde, at du kunne forlige dig med det?

Nej, jeg havde aldrig været religiøs før turen. Men da jeg var ved Jernkorset, så blev jeg det. Jeg er blevet afklaret med mange ting. Ja, og det gav mig ro, rigtig meget ro. Og så blev det altså lidt nemmere at gå. Rygsækken vejede selvfølgelig det samme, og formen blev også lidt bedre. Og jeg tabte mig også rimeligt meget på turen. Så, jo det blev både

fysisk og psykisk lettere. Og der var rigtig mange afklaringer. Så det var dejligt.

Men det var ikke bare en drømmetur som om du gik på skyer?

Nej, det var den ultimative smerte i kroppen og i psyken. Men det var i begyndelsen af turen. Der var slet ikke noget, da jeg kom en uge frem. Så var der overhovedet ikke nogen nedture mere. Så var det optur stort set resten af vejen, så var jeg rigtig af sted. Jeg skulle ikke stresse efter noget som helst. Fantastisk.

Jeg glemmer aldrig en radioudsendelse, jeg hørte. I Koplevs Krydsfelt på P1 blev en person stillet et spørgsmål. Personen svarede, at han nok skulle svare kort. Men hvorfor det, sagde Koplev, jeg har halvanden time. Og det har ligget i mit baghoved, vi har jo den tid, vi gerne vil bruge på tingene.

Hvad var det for sten, du fik smidt væk på vejen?

Jeg fik sorteret meget ud i mine venner på turen. Jeg fandt ud af, hvem der var venner med Pjerrot, og hvem der var venner med Kurt. Og de, der var venner med Kurt, kom tættere på, og de, der var venner med Pjerrot, kom ud. Nogen har jeg fortalt, at de er ude, og andre er bare gledet ud. Og så er der nogen, som egentlig var meget ude i periferien, de er kommet meget tættere på, da jeg kom hjem. Jeg kunne se undervejs, at jeg kunne få det rigtigt godt sammen med dem.

Havde du en liste med alle de ting, du ville rydde ud i?

Nej, kun inde i hovedet. Det var ikke noget, jeg havde forestillet mig, skulle ske på turen. Det var ikke noget, jeg havde planlagt. Jeg havde faktisk intet planlagt af, hvad der

skulle ske på turen. For jeg tænkte, hvis du sætter dig et mål, og du ikke når det, så er det en fiasko. Og så blokerer du for mange ting, der kunne ske. Jeg vil bare gå og se, hvad der sker og så bruge det til noget. Og jeg skal da love for, der skete meget oppe i mit hoved.

Men det kan være en barsk måde og for nogen en velsignelse eller en forbandelse?

Ja, du følges hele tiden med din samvittighed og med fornuften. De to kæmper om dig hele tiden. Men for mig var Caminoen en velsignelse. Der var kun én, der troede, at jeg kunne gå Caminoen. Alle andre sagde: -han kommer hjem efter otte dage. Men jeg troede selv på det, og det er det vigtigste. Jeg ved, at jeg kan, og så kan jeg godt.

Du nævner flere gange en oplevelse fra Jernkorset?

På hele turen var der sol hele tiden. Men så den dag, jeg skal op til Jernkorset, da blæser og regner det. Og det er hundekoldt. Jeg tror, det er helt nede på 20 grader. Det var første gang, jeg havde mit regnslag på. Det var en rigtig øv dag. Jeg havde sådan glædet mig til Jernkorset, det havde fyldt rigtig meget i mit hoved, siden jeg læste Henrik Tarps bog. Så kommer jeg op og så står der nogen amerikanske "pilgrimme", som kom kørende i deres bus, men den kunne ikke komme tættere på end 50 meter, så de var nødt til at gå det sidste stykke. Så skulle de hen og have taget et billede og så tilbage til bussen og så frem til det næste hotel. Der stod nogen andre pilgrimme også, og dem ville jeg også lige have væk. Jeg ville have det for mig selv. Jeg kigger bagud, der er ikke nogen på vej. Så går jeg derhen. Og jeg har jo lovet min datter at tage tre billeder hver dag, så jeg tager kameraet op og vil tage et billede, men jeg kan så se, at det ikke er

så smart, fordi vandet kommer lige ind i kameraet. Så jeg går om på den anden side, tørrer linsen af og tager billedet. Jeg putter kameraet i tasken, tager stenen op og skal lige stå og tænke lidt, der er lige lidt mere, der skal lægges ind i stenen.

Så tager jeg stenen og kaster den. Og så skete der det største, der nogensinde er sket i mit liv. Da jeg kastede stenen, gik skyerne fra hinanden – og solen begyndte at skinne. Det blev bagende solskin. Da begyndte jeg at tude. Hold da op, hvor jeg tudede, og de næste to dage var faktisk ødelagt for mig. Jeg kunne slet ikke rumme den her oplevelse inde i mit lille hoved. Men så kom jeg ned fra Jernkorset og fandt et hotel i den første lille by, jeg kom til. Jeg skulle bare være alene den dag. På det tidspunkt havde jeg ikke lyst til at sidde og snakke med nogen om det. Jeg var slet ikke afklaret i mit hoved.

Jeg sov ikke særligt meget den nat. Og jeg var ret træt næste dag, da jeg skulle gå, for det fyldte meget inde i hovedet. Det kunne have klaret op to minutter før, eller en halv time efter. Men det skete, lige da jeg kastede stenen. Det var for meget i mit lille hoved. Det kunne jeg simpelthen ikke rumme.

Hvad tror du, det betyder?

Ja, hvorfor lå der fire bananer, hvorfor skilte skyerne sig lige da jeg kastede stenen? Der er ikke noget, der er tilfældigt her i verden. Jeg skulle have et spark over skinnebenet, jeg kunne mærke. Og det fik jeg. Lige dér forandrede mit liv sig temmelig meget. Det var et "vågn da op Kurt". Åbn dine øjne og hvor er livet da dejligt. Det at komme til jernkorset var måske det eneste mål, jeg havde - at kaste den sten og at slippe af med de mange sten i min tunge rygsæk.

Hvordan havde du det så de følgende dage? Der gik et par dage. Så begyndte tingene at forandre sig i mit liv. Jeg syntes alting var meget nemmere, og at alting så meget lysere ud. Og jeg glædede mig til at skulle hjem. Der var en hel masse ting, jeg skulle hjem og gøre. Jeg kunne mærke, at mit liv tog en drejning. Så det var stort.

Og ja, det hastede jo ikke med at komme hjem. Jeg tænkte, uha, jeg skal også hjem på et tidspunkt. Men jeg tænkte, når jeg kommer hjem, så er der nogle ting, jeg lige skal have kigget på. Og da jeg kom hjem, så sagde min datter "Det er jo en hel anden far, jeg har fået hjem, og hvor er jeg glad for ham, jeg har fået hjem". "Jeg kunne godt lide ham, der var der før, men jeg holder rigtig meget af ham, der er kommet hjem". Der skete en eller anden renselsesproces i min krop og i min sjæl. Men det var nok mest sjælen, der var sket noget med. En fantastisk og nok også skræmmende historie. Hvorfor lige da jeg kastede stenen? Hvorfor ikke et halvt minut før eller efter? Et minut efter? En time efter? Men det sker lige da jeg kastede stenen, og der var ikke nogen, jeg kunne dele det med. Jeg stod alene deroppe, og jeg kunne ikke en gang sanse at tage kameraet frem og tage et billede. Jeg blev bare så overrumplet. Og det sker jo heldigvis ikke næste gang. Så sker der noget andet.

Så det var både en skræmmende og en god oplevelse?

Ja, og hvorfor er det skræmmende? Det er, fordi vi bliver vækket på en eller anden måde, som vi ikke har været vækket før. Jeg blev i hvert tilfælde skræmt, da det skete. Og jo mere jeg tænker tilbage på det, jo større bliver det jo egentligt. Det var fantastisk, at det skulle ske. Hvorfor lige der? Og hvorfor lå de fire bananer 20 cm fra mine fødder,

da jeg ikke kunne gå længere? Og jeg havde ikke set dem. Jeg kom bare gående, og jeg var bare så træt til sidst. Jeg kunne ikke mere, og så da jeg kigger ned, så ligger der fire bananer. Ja, det skal man ikke forstå, man skal bare konstatere, at sådan var det. Fordi nogen har lagt dem der, eller nogen har tabt dem der. Det var lidt stort, ikke!

Men du må aldrig sætte dig et mål med de der ting på en Camino, så sker de ikke. Du skal bare gå. Du lukker af for så mange ting, hvis du gerne vil opnå noget. Bare se hvad der sker, og tag de oplevelser der kommer. Ting sker, når ting skal ske. Og du møder de mennesker, du skal møde, på de tidspunkter du skal møde dem. Nogen siger til hinanden, når de møder hinanden, hvorfor mødte vi ikke hinanden for flere år siden? Jamen, så var vi måske forskellige steder i livet.

Jeg blev engang spurgt, hvad jeg ville lave om i mit liv, hvis jeg kunne. Jeg svarede, at der ikke var noget, jeg ville lave om, fordi det liv, jeg har levet, har gjort mig til den, jeg er. Og jeg er faktisk ret godt tilfreds med den, jeg er i dag. Så jeg skal ikke lave noget om, og så er det også utopisk: du kan ikke lave noget om. "Lær af dagen i går, lev dagen i dag og glæd dig til dagen i morgen". Det er vigtigt for mig.

Du har ligesom de her læresætninger?

Ja, jeg elsker læresætninger. Da min kone lå på Århus kommunehospital, så havde hun lavet et skilt og hængt op over sin seng. Der stod: "Hvis du kan løse dit problem, hvorfor så bekymre dig? Hvis du ikke kan løse dit problem, hvorfor så bekymre dig?"

En døende kvinde der skriver det og sætter det op over sin seng, det er da overskud, ikke!

Og så har jeg lige fået et nyt ord som følger mig rigtig meget lige nu: "At give er at få".

Hvad så da du kom til Santiago?

Jeg kunne ikke lade vær med at tude. Jeg stod der foran Katedralen. Nu havde jeg gået 709 km, og så står jeg lige pludselig hér, og nu er det slut. Og det er det så alligevel ikke, for i morgen skal jeg jo til pilgrimsmesse. Men det var egentlig heller ikke slut dér. Det var først, da jeg havde været oppe og lægge hænderne på statuen af Sankt Jakob. Så var det slut. Så skulle jeg hjem. Og det skulle så være nu. Men det var så først dagen efter. Nu var det overstået og jeg skulle aldrig gå Camino mere. Nu havde jeg gået den og fået en fantastisk oplevelse. Normalt skal man ikke gentage ultimative oplevelser, for så bliver de bare mindre. Men jeg kan mærke, at der venter mere på mig dernede. Og jeg ved, at det bliver noget helt andet, jeg oplever næste gang.

Men jeg skulle til pilgrimsmesse. Jeg syntes, de havde gjort meget ud af det, da jeg kom ind i kirken. Jeg var en af de første, der kom ind. De havde spærret de første 10 rækker af. Så jeg kravlede ind og satte mig op på første række. Jeg vidste egentlig ikke, hvad disse pladser skulle bruges til. Men jeg tænkte, det er meget de gør ud af det, når jeg nu kommer.

Jeg sad så der i en time til halvanden inden messen og bare sugede til mig. Og tænkte tilbage på turen og nød alt det, jeg så derinde.

Og så startede pilgrimsmessen, og det var på mange sprog. Så der var også noget, jeg forstod. Og røgelseskaret der svingede - det var fantastisk. En meget stor oplevelse. Og så skulle jeg så hen til apostlen Jakob og se

kisten. Og der kunne man så stå i en lang kø, jeg tror jeg var nummer 400 eller 500 i køen. Der følte jeg, at der løb vand fra mine hænder. Jeg ved godt det gjorde der ikke, det var bare fugtige hænder. Men jeg følte det, som om jeg lavede en vandstribe på begge sider af mig, da jeg gik derhen, så meget svedte jeg i mine hænder. Og det forsvandt så fuldstændigt da jeg lagde mine hænder på statuen af Jakob. Da jeg lagde mine hænder på ham, svedte jeg ikke mere. Og jeg følte nu er det overstået. Det var som om det var afslutningen. Det var det, jeg var gået efter. Det var virkelig en opbremsning fra 180 km i timen til 0 km. Min tur var færdig.

Hvad så nu, er du blevet et nyt og bedre menneske?

Jeg ved ikke, om jeg er blevet bedre. Men jeg er blevet et anderledes menneske. Der er mere ro i min krop. Jeg har altid kørt 180 km i timen derudad. Men efter Caminoen er det blevet langsommere, der er kommet mere ro. Jeg har sat tempoet ned i mine forestillinger. Rigtig meget. Jeg har pillet et eller to numre ud af hver forestilling. Og den har stadig samme længde. Så hvor jeg tidligere bare har drønet af sted, så er jeg kommet ned og hviler mere i mig selv. Og jeg får meget mere kontakt med børnene. Jeg har fået mange positive kommentarer. Der er sket noget. Og det er Caminoen, der har gjort det. Der skulle ske noget oppe i hovedet, og det skal jeg da love for, at der gjorde.

Jeg glæder mig til hver eneste dag. Til en masse spændende ting. Jeg er så privilegeret, jeg kan gøre, hvad jeg vil, og hvornår jeg vil. Der er intet pres og intet stress.

Hvor og hvornår starter du næste gang?

Næste gang bliver når Bakkeseasonen er slut i september 2015. Så starter jeg i Roncesvalles

og går til Santiago og fortsætter til Finisterre. Men jeg har al den tid, jeg skal have, og jeg bestemmer selv, hvornår jeg vil hjem. Det gjorde jeg ikke sidste gang, jeg gik, for dér havde jeg en kontrakt, jeg skulle opfylde. Og jeg løber aldrig fra en kontrakt.

Når du nu skal gå til september har du så nogen mål?

Nej jeg skal bare gå, og så ser jeg, hvad der sker. Jeg ved, der sker noget andet end sidst.

Har du overvejet at gå en anden rute?

Nej, jeg er nødt til at gå den samme rute igen. Jeg føler, der ligger meget mere der, som jeg ikke har nået endnu. Fordi jeg gik den på én måde, og nu er jeg forberedt på, hvad der sker og hvordan. Så nu vil jeg se på det med andre øjne. Jeg vil få andre oplevelser. Jeg vil måske gå til nogle ting og se nogle flere ting end sidste gang. Sidste gang var jeg ikke inde og se specielt meget på turen. Jeg gik bare og oplevede det, der skete. Nu vil jeg gøre stop og kigge og måske gå lidt uden for ruten. Men der ligger en eller anden kraft, når man går på Caminoen. Jeg tror, at hvis man er åben over for, at ting kan ske, så kan de ske. Der er noget åndeligt. Der sker noget undervejs, når vi er åbne for det, så sker det. Jeg føler, at jeg nu har fået de svar, jeg havde brug for.

Jeg har haft en mega oplevelse med det. For mig er det stort. Nogen får noget religiøst ud af det, og det fik jeg jo også. Men jeg betragter det ikke som en religiøs tur. Men jeg er rigtig glad for de oplevelser, jeg har haft.

Gå der med åbent sind og se, hvad der sker.

Den portugisiske rute langs vandet

En skøn og ikke særlig beskrevet kortere rute på ca. 250 kilometer helt ude langs havet – med strandpromenader, små fiskebyer og pinjeskove.

af Anne-Marie Bækkelund

Vi ville gerne vandre en ny Camino, men vi havde kun tid til en kortere af slagsen. Valget faldt på den portugisiske kystrute langs vandet. Der er kun sparsomme informationer om ruten, men nogle kort og beskrivelser på portugisisk og spansk fandt vi på www.caminador.es Vi er spændte på ruten, som kaldes SENDA DA ORLA LITORAL, den kræver fantasi og kreativitet (som pastor emeritus i Guérmes sagde, da han foreslog en alternativ rute til Santander på den nordlige rute). Vores rute er bestemt ikke særlig afmærket.

Vi ser de første gule pile ved Se katedralen i Porto, men ruten går blot ned gennem de gamle gader til Dourofloden, der så skal følges. Det er en smuk rute langs floden på gamle og nye promenader og kajer. Ruten er ikke til at tage fejl af. Vi kommer ud forbi to fæstninger og retningen bliver nu stik nord. Der er lavet fantastiske strandpromenader og stisystemer af træ, så det er vældig komfortabelt at vandre. Vi overnatter første gang i Matosinhos og har reserveret et værelse over nettet, men det er bestemt ikke nødvendigt, da der er masser af pensaos.

I den ældre bydel er der skønne fiske- og skaldyrsrestauranter, hvor grillen er tændt udenfor og sardinerne (og alt muligt andet) syder og sender en pragtfuld duft ud i gaderne.

Strandpromenader

Dag to går vi gennem byen og når hurtigt til broen over det store havneudløb, hvor kranner og skibe dokumenterer, at det er en meget stor havn. De næste 5 km ligger der kemiske fabrikker side om side, men havet og strandpromenaden fortsætter langs kysten, så vi ser det næsten ikke. Stort anlagte veje og parkeringspladser vidner om stor trafik om sommeren, og de skønneste og meget store strande bekræfter dette indtryk. Stadigvæk er der km på km med træbelagte gangbroer hen over sanddynerne og de afsvedne klitter.

Langs ruten er der masser af informationstavler, der fortæller om skibsførliser, biodiversiteten i floraen og faunaen, gamle mindesmærker osv. Der er virkelig brugt oceaner af finansielle ressourcer på disse gangstier, der i øvrigt mange steder har parallelle cykelstier. Afmærkningen med gule pile dukker op her og her, men da ruten er langs kysten der ud af, er de ikke så vigtige. De minder os dog om sidste års Camino (del Norte), så vores fornemmelse af at være på Caminoen igen kommer frem. Vi møder også pludselig nogle andre pilgrimme, og så er der ingen tvivl!

Vi kommer til den charmerende by, Angeiras, hvor fiskebådene trækkes op på land - og det er rigtig mange højdemeter - krabbeterne og fiskenetene ligger på land og grillen syder af sardiner. Vi går op i land, bare 50 meter, ad den eneste større gade, der går ud til stranden, til en skøn restaurant med et telt ude foran, der er fyldt med velspisende portugisere. Vi slår os ned et par timer med fødderne ude af støvlerne, den skønne vinho verde og skønne muslinger og en krabbe, så fantastisk veltilberedt.

Herefter går Caminoen ned over en stenet strand, men efter et par hundrede meter genoptages gangstierne. Vi stopper i Vila Cha og spørger efter overnatning. Det er intet problem, et skønt stort værelse med eget bad, tørresnor på svalegangen og internet til 30€, det er bare i orden. Den lokale strand er lille, men vandet fantastisk. Der er ligesom mere hav her, end der var i Matosinhos, hvor Douro flodens ferske vand nok blandes med Atlanterhavets salte rå havvand.

Denne tredje dag er igen præget af strandpromenaderne, der er skønne, men som også bliver stereotype som vi kommer frem. Nu har vi vel vandret 30 - 40 kilometer, og stort set har det været strandområder med udeliv og sæsonafhængig business. Portugiserne elsker virkelig deres hav og strand, og i sæsonen er der efter de lokales udtalelser at dømme fuldstændigt fyldt.

Vi kommer nemt til Vila do Conde, men der er vi ikke enige med de gule pile, så vi fortsætter lige over broen og videre. I øvrigt er der et virkeligt flot kloster på toppen lige efter broen. Men vi følger vejen gennem byen, der slår et naturligt sving til venstre og for enden, efter måske en km, ligger stranden og de charmerende strandhytter igen derudaf. Strandpromenaden slutter dog, og vi må beslutte os! Vi går ud på stranden, hvor der er stor aktivitet med tangtørring. Da vi har gået ca. en kilometer, drejer vi op til højre til en uautoriseret vej langs nogle lysledninger, der hænger frit i luften! Vi har nemlig noteret os,

at så længe der er gadebelysning, er der også strandpromenader. Vi kommer ud til stranden igen, og der overnatter vi på et skønt hotel med en utrolig dejlig pool, selvom havet er lige uden for og super skøn, men det er lidt farligt i dag, når det stiger og falder med det kraftige tidevand. Der er ikke andre overnatningsmuligheder de næste mange kilometer.

Ja det er jo bare nordpå og vi har ingen problemer med at finde vej, da det fortsat er ud af strandpromenaderne, men de ophører på et tidspunkt, og vi må igen bruge fantasien! Heldigvis får vi lidt henne i klitterne øje på en trappe, der går op til en grusvej, og så fortsætter vi ad den en 6-8 km i et område fyldt med driftige gartnerier. Det er dejlig afveksling. Vi ender på et skønt superhotel i den nordlige ende af Esposende, det er virkelig meget charmerende - især pool området - men bestemt også i den dyre ende til 70 € incl. morgenmad.

Næste morgen fortsætter vi til strandpromenaden ender, men der er gule pile til højre, og vi følger disse. Det er Camino Portugues da Costa, og vi har lyst til afveksling, så i stedet for kysten følger vi denne rute. Den går op igennem den ene lokale by efter den anden. Det er meget charmerende - men hårdt, da vi går på brostensbelagte veje stort set hele vejen. UHA, hvor det æder fødderne! Vi kommer til en stenbro, Puente de Sebastiao og krydser her, hvor litoral-ruten er til venstre og da Costa-ruten er til højre. Alle pilene siger nej, men vi fastholder og går til venstre. Vi ender i et lille strandområde med en dejlig fiskerestaurant, og da vandet er til grønt flag, beslutter vi os for at blive ved vandet til 17.30, hvor en lokal bus kører de sidste 7 km til Viana do Castelo. Vi er alligevel over de 20 km for i dag. Vi spørger i bussen til herberget, og chaufføren sætter os af stort set

lige udenfor. Et dejligt herberg i et kloster. Desværre er det ikke i selve klosteret, at vi skal bo, men i en sidebygning. Det fungerer dog fint og er det første på vejen. Vi oplever i øvrigt en skovbrand på ca. 6 kilometers afstand, der starter som en mørkegrå røgsøjle og ender med at tage kraften ud af solen - det bliver pludselig overskyet! Et fantastisk naturfænomen.

På vej ud af byen næste morgen ser vi flyene, der flyvende samler vand op fra floden til slukningsarbejdet. Det er utroligt, at det kan lade sig gøre. Men så er vi videre og i dag er det ganske få strandpromenader, men derimod naturstier langs havet, afvekslende med skovstier og sandet på stranden. Vi er ude dér, hvor det er øde og det føles godt - mere Camino - men ikke mindre anstrengende. Vi skal jo selv finde vejen og går da også forkert, men med havet for øje finder vi jo vej og går måske 1,5 km i omvej, forbi et sommerhuskvarter og ud gennem en skov langs nogle marker. Vi ender efter et par kilometer langs stranden - i vanvittig hård modvind - hvor vi havde planlagt - i Forte do Cao. Men da der er der ikke er mulighed for overnatning, så vi må af sted igen efter en kop te/kaffe.

Ad træbelagte stier gennem klitter, men hele tiden med det skønne hav mod vest, når vi Vila Praia de Ancora og finder et vandrerhjem (af de fine og dyre - 49€). Vi er trætte og fødderne værker. Vi har gået et par kilometer for langt - men vi er lykkelige over den bedste dag (mest caminoagtige) på turen indtil nu.

Næste dag går det igen nordpå uden de store udfordringer. Ruten er sammenfaldende med Camino da Costa. I Moledo vil de gule pile have os gennem en lille tunnel og ind i landet, men vi vælger strandpromenaden og

bliver rigt belønnet. Vi følger denne og må ned ad en lille vej igennem et lille sommerhuskvarter, og pludselig er vi i den skønneste pinjeskov med en dejlig sti, der hér og dér har afstikkere til havet. Havet skifter til fjord. Vi nyder pinjeskoven en 3-4 km, hvorefter der er træpromenade indtil Camina.

Galicien

Vi går lige ind i færgestedet til Spanien. 1€ for en billet og så er vi i Galicien i Spanien. Vi modtages af et stort smukt og meget forfaldent kloster, og derefter ledes vi op i skoven til A Guarda, hvor vi skal overnatte på et herberg. Vi må have den lokale politimand til at åbne, og vi har det hele for os selv! Utroligt at det kan lade sig gøre.

Det hele er mere Caminoagtigt nu. Vi vander stadig langs havet, men der er stort set ingen promenade. Afmærkningen er det også småt med, men vi stoler jo på havet som ledetråd, og pludselig er vi på en lokal vej og har de gule pile igen. Har de, der afmærkede ruten, mon selv gået - eller har de kørt i bil eller på knallert? I hvert tilfælde er der mange pile "de lette" steder.

Der er ikke morgenkaffe at få i A Guarda, så vi har provianteret aftenen i forvejen og får lidt frugt og brød med skinke på havnefronten. Men heller ikke på ruten finder vi en bar, så vi er glade, da vi i Oia efter en 12-14 km finder en dejlig lille restaurant hvor vi kan få lidt vådt og tørt. Heldigvis havde vi

lidt frugt og vand tilovers fra morgenmaden vi kunne tage halvvejs.

Der refterer endnu 6 km, men vi når frem til Mougas og er meget trætte efter godt 20 km. Men sikken et herberg - nyt luksus med et sengelinnedsæt til hver, vaske- og tørrefaciliteter, internet på den nærmeste bar og dejlig, billig mad samme sted. Hold da op - alle de beskedne penge værd.

Efter en hyggelig morgenmad på baren ved herberget går det videre, og da vi nu er på den spanske del af ruten Camino Portugues por la Costa, er der gule pile til at lede os på vej. Det er rigtig Camino nu - lange strækninger uden at se mennesker, gennem småbyer, langs landevejen. Heldigvis er der afskærmning til selve vejen. Det går så fint derudaf, at vi overser en afvisning væk fra landevejen, som vi derfor følger helt til Baiona. Da trafikken er sparsom, er det en dejlig tur med smukke vue og stort overblik over kystlinjen, der her og der suppleres med små rastepladser ved udsigtssteder. Det bliver en omvej på en 1-2 km, og turen er ellers lang nok. Men Baiona er en skøn by, og vi få dejlig frokost. Det er en middelalderby med fæstning, borg, kirke og middelalderkvarterer. Men vi skal videre og fortsætter efter pilene. Vi skal over en smuk gammel bro fra det 12. århundrede, og når umiddelbart derefter Ramallosa, hvor herberget er i et konvent fra det 17. århundrede. Det er jesuiterordenen, der har det og de bruger det bl.a. til kurser og møder. Det er udstyret som et bedre hotelværelse - hold da op det er dejligt.

Vi står foran turens hårdeste dag, da der er 21 km til Vigo, men vi klør på efter en skøn nats søvn. Det er en meget charmerende tur først gennem smalle gyder i sammenvoksede småbyer, og dernæst gennem et dejligt skov-

område med eukalyptus og pinje træer. Der er også øde, og vi går 13 km uden at møde mennesker eller barer. Da der også er nogle højdestigninger, har vi vores at se til, og vi bliver godt trætte. Da vi når til en by igen er det i Coruxo, og vi springer på den første bar, vi ser. Et herligt sted med have, så sokkerne kan komme af, og med menu del dia til 8,5€ med det hele - ufatteligt!

Vi slapper dejligt af og starter turen ind til centrum af Vigo. Det er en trøstesløs tur ind til byen, når bortset fra en tur gennem en park og en mindre strækning langs en lille flod. Da vi er ved at være helt udslettede, er vi enige om, at vi er gået for langt, og vi spørger os for. Ganske rigtigt er vi det. Vi finder et spritnyt herberg i nærheden og kaster os trætte på sengen, inden vi tager fat på vaskeri og aftensmad. Vi har 5 eller 6 dagsrejser tilbage til vi når Santiago de Compostela.

Hævet ben

I dag skulle vi få en let tur, da der fra Vigo centrum kun er 16 km, hvis vi tager den "lette" rute uden for meget op og ned, og vi er jo allerede et par km øst for centrum. Men desværre er Mogens groggy, så det går kun langsomt fremad. Vi går ud af byen bl.a. ad en charmerende gågade, og der er ingen problemer med at finde vej. Der er selvfølgelig også et lidt kedeligt forstadsmiljø, der skal passeres. Derefter er det en 8-10 km bjerget rundt i varieret skov på en bred grusvej, og det er jo dejligt at gå i, hvis ellers ikke man er syg.

Herberget i Redondela er i et hus fra det 16. århundrede og det er meget charmerende, men vi skal være inde senest kl. 22 og ude senest kl. 8. Da sovesalen også er fyldt og sengene står meget, meget tæt sammen, går vi tilbage til et hotel, som vi gik forbi lige før

herberget. Der slår vi os ned, og det viser sig at være i en lille lejlighed, så vi selv kan lave dejlig mad. Mogens får her bedre ro til at komme sig og til at sove længe i morgen tidlig. Og det ender med, at jeg handler ind til et lille luksusmåltid til mig selv, for Mogens skal ikke have noget, da han er fuldstændig færdig med feber og stærkt hævede ben.

Mogens ben er meget hævet og ildrødt på læggen, så vi tager til læge, der ordinerer antibiotika, og så sender vi Mogens og rygsækkene af sted til Pontevedra, hvor vi har reserveret hotel. Jeg starter ud på turen ved 12.30 tiden, og det føles meget LET, da jeg ikke har rygsækken på. Sikken en forskel - det er som om man småløber. Jeg har en fin tur ud af byen gennem en gammel bydel, inden det går ud gennem nogle forstæder. Men det er meget meget varmt - op mod 30°.

Pludselig er de galiciske caminosten med metervisning tilbage, og da jeg ikke har ur på, er det rart at kunne følge afstanden på den måde. Jeg går mange kilometer gennem den dejligste skov og siden gennem vinmarker. Der er stort set ikke forplejningsmuligheder undervejs, så det er godt, at jeg har drikkevarer og madpakke med. 2,5 km før målet starter byen, og jeg finder let til den gamle bydel, der er utroligt charmerende, og hvor vi skal bo. Mogens har overskud til en lille tur ud på torvene, der er totalt proppet med mennesker - det er jo fredag og alle spanierne er af huse. Her er fantastisk.

En ny dag starter med en tur på hospitalet, da Mogens ikke er bedre - tvært imod. Benet er endnu mere rødt, og han har svedt hele natten. På hospitalet får han antibiotika intravenøst og ingen Camino til ham de næste par dage. Det er for sent at tage af sted for mig, så vi tager begge en taxa til den næste

by, hvor vi bor på et kursted med egne badekåber! Vi hygger selvom Mogens ikke er helt på dupperne.

Vi vurderer ikke, at det vil være forsvarligt, at Mogens går, så jeg tager af sted på en afslappet tur uden rygsæk. Jeg suser af sted for at komme hurtigt frem til næste by, hvor Mogens venter. Det går gennem småbyer - øde er de, små strækninger med pinjeskove og landbrugsarealer. Efter knap 21 km er vi sammen til en hyggelig frokost. Spanierne hygger, det er søndag eftermiddag og de unge tager de ældre ud.

Santiago

Vi bestemmer os for, at vi vil ramme Santiago i morgen.

Mogens er klar, men ikke til 25,5 km, så jeg starter ud, og vi aftaler at mødes 8 km før målet, så Mogens får dem med. Det er en tur gennem mange små landsbyer med smalle gyder, marker og indhegninger, og det er en meget hyggelig indgang til Santiago. Kun ganske få steder er der mulighed for vådt og tørt. Vi mødes heldigvis uden problemer og efter en lille frokost, går vi de sidste 8 km til katedralen. Og det er stort - igen - at nå målet (men det kan ikke måle sig overhovedet med sidste år). Katedralen er fantastisk, så stor, så fyldt og med så rigt et alter.

Santiago er bare en herlig by!

Videre mod Santiago – fra Dortmund via Trier til Vézelay i Frankrig

Som fortalt i tidligere numre af Pilgrimmen, er gruppen, der begyndte at vandre mod Santiago fra Viborg i 2011 gået i opløsning efter at have vandret sammen til Dortmund. I Pilgrimmen nr. 27 bragte vi en beretning om to af deltagernes videre vandring fra Dortmund til Trier. Forfatteren til denne artikel fortsatte solo og nøjedes ikke med at vandre til Trier. Han fortsatte helt til Vézelay og fortæller her om ruten og giver praktiske fif om overnatningsmuligheder. Det bliver helt spændende at følge, hvornår de forskellige endelig når Santiago!

af Ole Jelle

I 2011 begyndte jeg på et dette fantastisk projekt med en pilgrimsvandring fra Viborg ned gennem Europa med Santiago som slutmål.

Sidste år nåede jeg til Dortmund sammen med pilgrimsgruppen. Vi var en gruppe på 17 personer, det at finde overnatningssteder udover Jugendherberg, Pilgerherberge dvs. kirkecentre og Gite til 17 personer er meget svært. Bl.a. derfor besluttede vi at fortsætte på egen hånd eller i mindre grupper.

I år har 8 fra gruppen fortsat vandringen fra Dortmund i kortere eller længere strækninger. Vandringen fra Dortmund til Trier er så glimrende beskrevet i sidste nr. af Pilgrimmen, så jeg vil kun flygtigt omtale etape til Trier.

Praktisk

Jeg tog til Dortmund den 6. august med natbus (Euroline) fra København. Efter 12 timers buskørsel kribledet det gevaldigt med at påbegynde vandringen, men første opgave var naturligvis et stempel i pilgrimspas-set hvorefter vandringen kunne begynde.

Jeg benyttede OUTDOORS pilgrims van-

drebøger. Jakobsweg Bremen-Köln, Via Podienis og Trier - Vézelay samt et par Kartenblätter IGN TOP 100, nr. 111, 121 128 og 129.

I det store træk fulgte jeg pilgrimsvejen, men kunne godt tage diverse stier og cykelruter i stedet. Det var som om at alle pilgrimme skulle være store syndere, som måtte gå den mest besværlige vej, og da jeg (i al beskedenhed) betragter mig selv som kun en moderat synder, benyttede jeg flere gange lette, alternative veje.

Jeg havde på denne vandring medtaget et lille letvægtstelt for derigennem at kunne overnatte på diverse campingpladser. Det var selvfølgelig en øget vægt at bære rundt på, men også en stor frihed for overnatning i det "fri", som jeg flere gange benyttede mig af.

Dortmund til Trier

Vandringen med overnatningsstederne til Trier gik over Syburg, Gevelsberg, Wuppertal, BergerMühle, Dünwald, Hurt, Stotzheim, Enggau, Nonnenbach, Ormont, Prum, Waxweiler, Rohrbach, Minden, Jungenwald. I Trier holdt jeg en ekstra dag til vask, hvile og indkøb.

Af de rigtige gode og oplevelsesrige overnatningssteder fra Dortmund til Trier vil jeg anbefale:

1) Klosteret St. Maria Magdalene i Wuppertal-Beyenburg, der er gode værelser med tørreplads til vasketøjet oppe under tagetagen. Spørg efter Bruder Dirk, meget venlig og flink.

2) Hr. Schruft i Durenestrasse i Enggau, han serverer fantastisk morgenmad inkl. madpakke.

3) Gites i Nonnenbach, meget privat herberg, lige overfor St. Brigida Kapelle, Hr. Cremer og Marion serverer dejlig morgenmad.

4) Annelie Ziwes Rohrbacherstrasse 3 i Rohrbach, her serveres også fyldig morgenmad med mulighed for madpakke til den videre vandring.

5) Gasthaus Ferring Hauptsstrasse 7 i Minden, er man til fodbold er lokalet pyntet med billeder fra verdensmesterskaberne i fodbold siden 1930 - og ikke at forglemme en stor spilleplan for dette års verdensmesterskab hvor Tyskland som bekendt blev verdensmester.

Dag 18 Trier til Merzkirchen

Lørdag den 23.8 var der så afgang fra Trier, der var endnu et par vandringsdage til grænsen. Vejen ud af Trier er langs Mosel floden, det er en dejlig let vandring uden de store stigninger. I Konz begyndte et kraftig regnvejr, netop som jeg kom til jernbanebroen, der fører over

Mosel, så under broen blev der dømt pause, hvor heldig kan man være!

Efter Tawern var det slut med den lette vandring, det gik opad, hvor højden efterhånden nærmede sig de 400 meter.

Et par kilometer efter Mannebach passerer man Rehlinger Kirken, hvor der er mulighed for pilgrimsstempel. Kirker er meget brugt og populær som bryllupskirke.

Jeg sluttede i Merzkirchen hvor der er et godt pilgrimsherberg, Pilgerherberge Mary Hemmerling. Næste morgen var der dejlig morgenmad + pose til madpakken. Husets frue Mary lavede frugtbrændevin og havde mange fine præmier.

Dag 19 Merzkirchen til Perl

Fint vejr og nem vej til Sinz, herefter gik jeg lidt forkert og det var lidt vanskeligt at komme under landevejen B407 ind til Borg, hvor også regnen begyndte igen. Man blev efterhånden "verdensmester" i skift af regntøj.

Af Mary i Merzkirchen var jeg blevet anbefalet pension Renate Görg i Perl, som er en pæn stor grænseby imellem Tyskland, Luxemburg og Frankrig.

I Perl er der et lille kapel, Quirinus Chapel. Kapellet blev bygget i 1712 ved siden af en gammel kilde, der tilsyneladende er blevet æret af kelterne som et fristed. Her tilbydes

de besøgende ro. De tykke stenmure skulle holde stress væk og give plads til stilhed, bøn og fordybelse. Kapellet har stor betydning i området og har altid tiltrukket pilgrimme.

Kapellet fungerer også i dag som et mindesmærke for krigsofre fra de to verdenskrige.

Så var det så slut med Tyskland og goddag til Frankrig. Jeg havde på forhånd et lidt ”spændt” forhold til Frankrig på grund af mit manglende kendskab til og kunnen udi det franske sprog. Af nogle tyske pilgrimme havde jeg fået et fif, start aldrig med at tale engelsk til dem du møder, men start med Bonjour / Bonsoir. Herefter forsøgte jeg med en blanding af tysk og engelsk, fagter, tegn og mimik, og det gik over alt forventning. Jeg blev mødt med en stor imødekommen og med fantastiske oplevelser med lokalbefolkningen på min vandretur.

Hjemmefra havde jeg lavet en lamineret seddel med fransk tekst, som jeg også benyttede mig af:

Bonjour / Bonsoir

Je viens du Danemark et je suis en pèlerinage de Compostelle jusqu'à Vézelay.

Pourriez-vous m'aider et téléphoner à fin de réserver une place pour dormir une nuit:

À l'auberge de pèlerins, l'auberge de jeunesse, au refuge, au camping, à une pension, au gîte

Vous pouvez vous servir de mon portable.

*J'ai le numéro de téléphone et l'adresse d'un endroit pour dormir là-dessus.
Mon nom est: Ole Jelløv*

Mon numéro de passport: xxxxxxxx

Merci beaucoup pour votre aide.

Bonjour / Bonsoir

Je viens du Danemark et je suis en pèlerinage de Compostelle jusqu'à Vézelay.

1. Pourriez-vous m'aider à trouver le chemin / le chemin de Saint Jacques de Compostelle à ____?

2. Pourriez-vous m'aider à trouver mini-marché la nourriture

Dag 20 Perl til Kédanger-sur-Canner.

Man passerer hurtigt broen over til Schengen, nok den mest berømte landsby i verden, hvor Schengen-aftalen blev underskrevet. Her finder man også et stykke af Berlinmuren i Castle Tower.

Jakobsvejen blev nu afmærket med den franske hvide-røde markering, som er ganske udmærket. Dagens vandring var planlagt som følger: Sierck-les-Bains, Montenach, Sainte-Marguerite, Kédanger-sur-Canner.

I den sydlige ende af Sierck-les-Bains ligger kapellet Marienfloss, som blev grundlagt i 1238. Kapellet er for en del år siden restaureret, så det i dag fremstår pænt og nydeligt. Et besøg værd.

Dagens vandring var i et ret kuperet terræn, det var en lang dag især efter Montenach hvor der var en del skov. Jeg var efterhånden godt øm i benene, og venstre hæl sendte også klare signaler om en pause.

Lidt før Sainte-Marguerite, ved et vejkryds i et skovområde, er der en Pilgrimssten, som fortæller at nu er der kun 2200 km til Santiago. Først ved 18 tiden var jeg fremme ved Kédanger-sur-Canner. Her havde jeg booket et værelse på Hotel de la Canner, et lidt dyrt sted, men der var intet alternativ (51 €). Inden aftenmaden var der tid til bad, fodpleje og tøjvask. Aftenmaden var en dejlig solid velassorteret buffet.

Hotellet har et skønt pilgrimsstempel med en musling, ikke kun for overnattende pilgrimme.

Dag 21 Kédanger-sur-Canner til Metz.

Jeg blev overtalt til at få morgenmad, men det var en stor skuffelse og absolut ikke 9 € værd.

Dagens vandring var planlagt som følger: Saint-Hubert, Vigny, Mey, St-Julien-lès-Metz og Metz. Efter gårdagens kuperede terræn var det dejligt med en jævn lige vandrevej til Saint-Hubert på ca. 11 km.

I området støder man også på en del bunker fra Maginotlinien og hvor hver en lille landsby har sit eget mindesmærke fra 1. verdenskrig. Her til 100-års-jubilæet var alle mindesmærker tjekket og pyntet med blomster.

Sydøst for Saint-Hubert ligger Kapellet Notre Dame de Rabas, som skulle være et af de ældste religiøse monumenter og måske det ældste valfartssted i området. Det første kapel kan dateres tilbage til år 806, udbygget i det ellevte århundrede og stedet bliver herefter en vigtig pilgrimsdestination.

Efter Sangry-lès-Vigny i et skovområde er vi oppe i 264 m. Desværre var det diset med støvregn, så udsigten er ikke noget, jeg kan berette om. Senere i Villers l'Orne er der også et lille kapel Notre Dame Salette. Det blev opført i 1868 som erstatning for kapellet Helligånd Villers-Orne (1181), der blev for lille til at kunne rumme de tilrejsende pilgrimme.

Sidst på eftermiddagen kom jeg til Metz, fik stempel i Katedralen St. Étienne. Katedralen betragtes som en af de fineste gotiske kirkebygninger i Frankrig, den er rig dekoreret med store fantastiske farvede glasmosaik vinduer på ca. 6500 m². Glasmosaik vinduerne minder meget om dem i katedralen i Leon dog kun med 1800 m² vindues-areal.

Den ene indgangsportal er dekoreret med de 12 apostle, hvor vi blandt andet kan opleve Sankt Jakob med musling og sværd.

Der er flere overnatningsmuligheder i Metz. Jeg overnattede på Auberge de Jeunesse de Metz, det var godt nok lidt slidt, men ok på en regnvejrsdag, morgenmaden er bestemt ikke noget der er værd at skrive om.

Dag 22 Metz til Vandières

Jeg havde planlagt at gå via Ars-Ancy-sur-Moselle, Novéant-sur-Moselle, Arnaville, Pagny og slutte i Vandières.

Kom tidligt af sted fra Metz og dagen startede på gode lette vandrestier langs Moselkanalen, her var der mange små hyggelige havekoloni-huse, en rigtig dejlig morgentur.

Ved Arnaville gik det helt galt, kom igen et område med mokede vandrestier, gik højest 2-3 km i timen. Jeg mødte 6-8 pilgrimme som havde taget den modsatte side af Mosel for at undgå de dårlige stier.

Jeg fik handlet ind i Pagny og herfra var der kun 4 km til Vandières, men 4 km sidst på dagen er ikke det samme som 4 km om morgenen eller hjemme på Bakkebøllestien, så jeg var godt træt og øm i fødderne, da jeg sidst på eftermiddagen kom til Auberge des Voyageurs, 46 Rue Charles de Gaulle i Vandières, hvor jeg havde booket et værelse.

Dag 23 Vandières til Liverdun.

Denne morgen var der lidt krisestemning, jeg havde ondt i benene og fødderne på grund af gårsdagens mokede stier. Jeg valgte at gå langs Mosel for at undgå det bakkede terræn over Port-à-Mousson (266m), Montauville (215m). Jeg droppede også at tage over Mosel til Pont-à-Mousson med St. Martin kirken. Ved Maidières tog jeg cykelstien til Dieulouard, videre over St. Georges for at slutte på campingpladsen nedenfor Liverdun.

Ved St. Georges mødte jeg Jürgen fra Frankfurt, vi gik delvis sammen til Toul næste dag.

Dag 24 Liverdun til Toul.

Det var godt at dagens etape kun var på 22 km. Jürgen var en frisk ung fyr som gik rask fremad, jeg fik godt nok min "sag" for. Tempoet var alt for højt for mig, så vi aftalte at mødes igen ved katedralen i Toul.

Efter ca. 8 km kommer man til Villey Saint Étienne. Ved indgangsvejene til byen var der opsat store fotostater af franske og tyske soldater fra 1. verdenskrig 1914-1918. Kom vel til Toul og fik stempel i katedralen Saint Étienne.

Det tilstødende kloster betragtes som et af de største i Frankrig.

Dag 25 Toul til Vaucouleurs.

Jeg valgte denne dag en alternativ vej. Først ville jeg gerne besøge Choloy Krigskirkegård, og på grund af mine dårlige erfaringer med skovstier gik jeg derefter over Foug, Pagny-sur-Meuse og Ugny-sur-Meuse, måske en lidt stor omvej, men de store skovområder huede mig ikke.

Der var tre ting der blev fremhævet overalt i Vucouleurs, først og fremmest er det Jeanne d'Arc, herefter diverse monumenter og glasmosaikvinduer fra 1. Verdenskrig, og så de rigtige mange vinduesudsmykninger med effekter fra 2. Verdenskrig.

Det må være et landområde der har været præget af krig og med mange menneskelige omkostninger gennem generationer, patriotismen fejler absolut ikke noget.

Overnattede på Lor'n Hotel, 12 avenue Maginot.

I Chalaines - lidt udenfor Vucouleurs - deler pilgrimsvejen sig mod Le Puy og Vézelay.

Dag 26 Vaucouleurs til Gondrecourt-le-Château

Fra denne dag er der ikke de store informationer. En helt almindelig vandredag, blot skal man huske, at når det er søndag er det søndag og absolut ingen indkøbsmuligheder, så det er godt med lidt reserveproviant i rygsækken.

Overnattede hos Madame Devillier på Chambres d'hôtes, 4 Place de la Halle i Gondrecourt-le-Château. Spøjt fint gammelt sted som skal opleves, det var som at skrue tiden mindst 50 år tilbage.

I den lokale kirke var der som så mange andre steder let genkendelige Sankt Jakob billeder, ligesom i de forudgående byer var der pyntet op omkring mindesmærker fra 1. Verdenskrig.

Dag 27 Gondrecourt-le-Château til Joinville.

Tåget denne morgen, senere op af dagen let overskyet til en perfekt vandringsdag.

Ved Chassey-Beauprèe mødte jeg denne "pilgrimsklokke" til et pilgrimsherberg. Det så rigtig pænt ud og jeg var svært fristet til en overnatning, men jeg havde kun gået et par timer, så!. Kom sidst på eftermiddagen til Joinville. Overnattede på et nyindrettet Gite La Vinaigrerie 52 Avenue de Lorraine, Joinville.

Dag 28 Joinville til Ambonville.

Inden jeg begyndte dagens vandring, var jeg lidt rundt i Joinville, der er der masser af ”kanal stemning” også her møder man Jeanne d’Arc i kirken.

Efter ca. 10 km kommer man til Blécout, her er der en såkaldt Åben kirke eller Vejkirke fra det 13. århundrede. Den var tidligere velbesøgt af pilgrimme på vej til Virgin og den tiltrækker stadig mange troende i september hver år. Her var der også høflig selvbetjening af pilgrimsstempel med Jomfru Maria og Jesusbarnet.

I Ambonville kom jeg måske til det bedste pilgrimsherberg på hele vejen til Vézelay: L’Ermitage, Accueil du Pelerin, 20, Grande Rue. Ved indgangen hang den samme skilte-type som i Chassey-Beauprée, blot var klokken her udskiftet med en musling.

På hele turen var muslingen på rygsækken den bedste kontakt-effekt til dialog med befolkningen. Hvor kommer du fra? - hvor startede du? - hvor skal du hen? - du skal gå den og den vej osv.

Der er alt, jeg gentager: alt. Blot for at nævne lidt af ”udvalget”: seng med sengetøj, bad, håndklæder, vaskemaskine, opvaskemaskine, tørretumbler, køkken med stort udstyr, stue, radio, tv, levnedsmidler, diverse førstehjælpsudstyr og meget mere, og så til fri afbenyttelse.

Man kan ikke undgå og blive lidt berørt af denne venlighed og gavmildhed, så den lille henstilling om en donation for opholdet, giver man meget gerne.

Dag 29 Ambonville til Clairvaux.

Det var svært at komme af sted fra dette dejlige herberg. Dagens første mål var Colombey-les-Deux-Églises som var på en strækning på 18 km, der var ret kuperet fra 250 til 354 meter, vejret var fint så det var bare der ud af.

Til minde for Charles de Gaulle var der i Colombey-les-Deux-Églises opført et gigantisk Lorrainekors på 44 meter.

Byen var udpræget en turistby med store parkeringspladser, museum, butikker og hoteller med priser der sagde ’spar to’ til alt.

Pilgrimsvejen til Clairvaux fortsatte ud af landevejen D23 hvor man skulle igennem et stort skovområde, skovområder med små skovstier er jeg ikke så gode venner med, så dette fravalgte jeg og gik en alternativ vej til Clairvaux.

Overnattede hos Fraternité Saint Bernard, Gæstehus 14 Rue de l’Abbaye Clairvaux.

Søsterne var fantastisk flinke, kl. 19.00 fik jeg dejlig aftensmad sammen med dem. Næste morgen morgenmad og en madpakke og frugt til dagens vandring. Apropos morgenkaffe i Frankrig bliver ofte serveret i meget store kopper uden øre, heri dypper man så sin croissant / brød.

De havde mange kontakter i Essoyes og Les Riceys, så inden jeg havde fået set mig om, havde de ringet og skaffet overnatning til næste dag. Hvor heldig kan man være, for alt dette måtte jeg kun betalte 20 €.

De havde et stort fotoalbum hvor der var billeder af alle deres overnattende pilgrimme, så om morgenen blev der taget de obligatoriske foto, ligeledes skulle jeg også skrive en lille hilsen i albummet, det blev 1. vers af Pilgrimssangen Må din vej gå dig i møde.

Ved klosteret Clairvaux krydser Jakobsvejen og Via Francigena hinanden. (vejen fra Canterbury til Rom).

Dag 30 Clairvaux til Essoyes.

Første stop på dagens vandring var Champignol-lez-Mondeville (9 km.)

Ved det romaniske Chapel le de Mondeville dukker de første vinmarker op, herefter be-

gyndte de klassiske kommune/byskilte med Champagneflasken og pigen at byde en velkommen.

På strækningen fra Champignol-lez-Mondeville til Essoyes (15 km.) over Saint-Usage og Plateau de Blu er man ikke i tvivl om, at man er kommet til Champagne-området, der er vinmarker overalt.

Fra Plateau de Blu (342 m.) er der en fantastisk udsigt og det sidste stykke ned til Essoyes går som en leg.

Søstrene i Clairvaux havde ”skaffet” overnatning i Essoyes. Det viste sig at være hos de mest imødekommende og venlige personer, som jeg mødte på min vandring.

Scey Chevallier– Portier 41, Rue Auguste Renoir

De have et champagnehus og dertil hørende vinplukkerbolig, hvor jeg blev installeret. Der var 40 sengepladser, baderum, opholdsstuer og stort køkken. Blev inviteret på 4 retters aftensmenu med champagne, morgenmad + de ringede og bestilte de næste to overnatninger i Les Riceys Bas og Étourvy.

Betaling kunne der overhovedet ikke blive tale om.

På billederne ses Chevallier, Catherine og en af sønnerne samt et billede af køkkenet i vinplukkerboligen.

Dette var toppen af toppen!

Dag 31 Essoyes til Les Riceys Bas.

Efter 1,5-2 times vandring igennem vinmarker og skov gik det helt galt, jeg var på Herrens mark, anede ikke hvilken vej jeg skulle tage? var helt rådvild! og pludselig kom der en bil. Har du problemer? Vi skal til Gy  sur-Seine vil du med? Hutlig hut ind i bilen og 10 minutter efter var vi fremme.

Herefter var der kun små 10 km til Les Riceys, så jeg var tidlig fremme. Om eftermiddagen var jeg rundt i byen, som er flere småbyer, der næsten er vokset sammen, Les Riceys, Riceys Bas, Ricey-Haute og Ricey-Haute-River. I hele området ligger der Champagnehuse side om side med tilstødende vinmarker.

Det er absolut ikke alle kirker der er lige velholdt, i Ricey-Haute var der én som ikke var sin bygning værd.

Kirken i Riceys Bas var man begyndt på en tiltrængt restaurering, her overværede jeg en katolsk begravelse.

Udenfor kirken blev jeg kontaktet af to damer, som viste sig at være mine kontaktpersoner som Chevallier og Catherine havde ringet til. Nu stod jeg pludselig med to tilbud på overnatning, det var lidt svært at vælge så det lod jeg Madammerne om. Det blev Pilgrimsherberget Horiot Helene, 23 Rue de Bise, jeg kom til. Her blev jeg meget venligt modtaget, blev inviteret på aftensmad i privaten som bestod af fisk med kold r  dv  n samt ost og flutes til afslutning. Næste morgen var der kaffe, ristet brød og en meget bestemt værtinde der afviste en hver form for betaling for kost og logi. Tre dage i træk med så stor gæstfrihed og utrolig venlige mennesker - det var ligesom at vinde i lotteriet. Her kommer al tale om fransk-mændenes snobberi til skamme.

Den anden adresse med overnatning er hos Madame Jojot Jagueline, 10 place de l'Eglise i Les Riceys Bas. Tlf. 0325293483

Dag 32 Les Riceys Bas til Étourvy.

Jeg gik af cykelstien (D17) fra Ricey Rive til Bagneux la Fosse, herved undgik jeg også et skovområde! Videre ad pilgrimsvejen til Bragelogne og Villiers le Bois.

Vejret var fint denne dag, terrænet var lidt bakket, men ikke noget alarmerende. Vi er stadig i champagneområdet, hvilket også småbyerne tydeligt reklamerer med via byskiltene.

Overnattede på Gîte / Pilgrimsherberget Foyer rural de grand Secteur, 2 Route Quincerot i Étourvy.

Dag 33 Étourvy til Tonnerre

Mélisey, Chamelard, Petit Virey og Èpineuil.

Meget varmt denne dag, solen skinnede fra en skyfri himmel. Jeg kan godt mærke slitage! Går ikke så hurtigt og langt mere. Nu er vi også kommet til vindistriktet Bourgogne, overalt er der vinmarker.

Der har ikke været mange campingpladser de sidste mange dage, men her i Tonnerre er der en. Camping municipal de la Cascade, den ligger lige ved Canal de Bourgogne og så til en pris på 4,30 €.

Her mødte jeg Isak fra Holland, hans slidte vandrestøvler var tapet sammen med snor og elefanttape.

Som så mange gange, når man møder pilgrimme, bliver man hurtigt enige om at tilberede og spise aftensmad sammen, hertil delte vi en flaske kold rosévin fra lokalområdet (Èpineuil). Det skal også bemærkes, at jeg sov godt natten over!

Dag 34 Tonnerre til Chablis

Det var lidt svært at finde ud af byen. Jeg gik forkert ved l'Ermitage, kom ud ad landevejen D35 hvor jeg passerede TGV banestrækningen for at komme til Tissey. Solen skinnede igen denne dag fra en skyfri himmel, lømmetørklædet kom i brug for at undgå solskoldning i nakken. Der er vinmarker på vinmarker, man kan også fornemme det er et populært område.

Der var mange turister i byen og med dem følger også høje priser.

På Campingpladsen de Chablis, Quai Paul Louis Courier var også Isak.

Dag 35 Chablis til Auxerre

Beine, Soleines, Venoy, Egriselles, over Poul Bert broen til Auxerre.

Det var køligt denne morgen, men solen kom igennem skyerne ved 11 tiden. Overalt er der reklamer af Chablis-vinene, det være sig vinmarker, vinhuse, skulpturer og gamle vinredskaber.

Fødderne er lidt ømme, men nu hvor målet er i sigte, er jeg efterhånden lidt høj af glæde og tilfredshed.

Ved ankomsten til Auxerre er det oplagt at besøge Katedralen St. Étienne, med dom-

medagsportalen og se de 66 smukt udskårne relieffer, der udsmykker portalen.

Overnattede på herberget Maison des Randonneurs, 5 Rue Germain Bénard, hvor der også er køkken.

Dag 36 Auxerre til Accolay

Vaux, Escolives, Cravant og Accolay.

Det var en herlig morgen, jeg fulgte cykel- og vandrestien langs Canal Nivernais, som man mere eller mindre kan følge helt til Accolay. Lidt før Cravant valgte jeg at blive på højre side af kanalen, herved undgik jeg den meget bratte stigning (100m) igennem et skovområde syd for byen. Lige ved indgangen til Accolay fra Canal d'Accolay ligger campingpladsen Le Moulin Jaccot.

Dag 37 den 11. september Accolay til Vézelay

Bessy og Arcy-sur-Cure, La Jarrie, Montil-lot, Vaudojon, Asquins, Vézelay

Det var koldt denne morgen, men nu skulle det være. Væk var de ømme ben og fødder, jeg var helt flyvende og nåede ved 15-tiden det Røde Kors og Jakobskirken i Asquins nedenfor bakketoppen.

Nu var det kun den sidste stejle strækning op til Porte de la Croix til Vézelay-fæstningen med det længe ventede mål, Saint Maria Magdalene kirken. Hovedindgangen til landsbyen Vézelay er Porte du Barle, en andet port er Porte Neuve, som også er for pilgrimme på vej til Santiago de Compostela.

Kirken var i middelalderen et kendt valfartssted med relikvier af Sta. Maria Magdalena. I kirken fik jeg også det afsluttende stempel i mit pilgrimspas.

Stemningen var helt euforisk ligesom første gang jeg stod foran katedralen i Santiago.

Overnattede på Camping de l'Hermitage, Route de l'Etang (Auberge de Jeunesse) Næste dag (dag 38) besøgte jeg igen kirken, hvor der var sang og andagt.

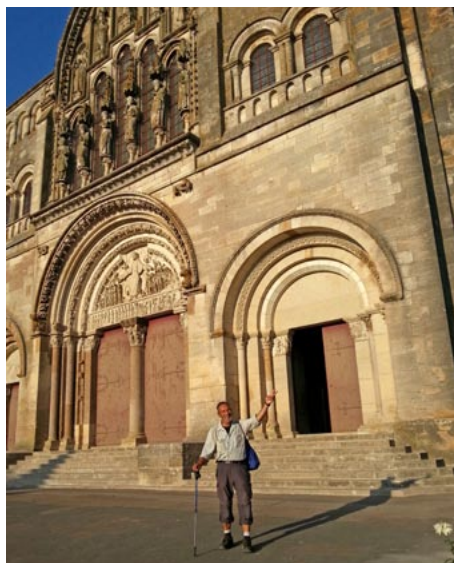
Én gang pilgrim...

Camino Francés i Spanien er desværre ved at være lidt overbefolket, her er de franske veje et rigtig godt alternativ, som jeg varmt kan anbefale.

Så var det tid til hjemrejsen via bus til Ser-mizelles og videre med tog til Paris, Köln, Hamborg og Vordingborg.

Næste år er det mit håb at vandre fra Vézelay til Saint Jean Pied de Port, men jeg må indrømme at dåbsattesten og fysikken ikke er hvad den har været, så måske skal turen deles over to gange.

Men ét er sikker: af sted kommer jeg!

Jeg går MIN vej...

Når man går, kan man føle føddernes umådelige kraft. Selv ved et rødt lyssignal kan naturlige pauser føles umulige. Det er nogle iagttagelser forfatteren gør sig i en bog om Caminoen. Denne gang beskriver Anette Riis to bøger: "Tirsdaysfruerne" af Monika Peetz og "WHAT THE psychic TOLD THE pilgrim" af Jane Christmas.

Af Anette Riis, Silkeborg

Jeg har gjort det igen. Har gået MIN vej. En hård og lærerig vej denne gang – med lange daglige strækninger og ikke så mange overnatningsmuligheder.

Hvilke lærestreger gav det mig?

Jeg lærte, at det for mig giver mest mening, når der er en vis form for æstetik tilstede. Nogle steder på strækningen Lissabon-Porto blev nydelsen lettere afstumpet, idet måltider og overnatningssteder ikke bød på de store æstetiske oplevelser – men mere kom til at bære præg af at være noget, der skulle overståes. Skal livet overståes? Nej, for pokker – det skulle gerne leves - hver dag – også på pilgrimsvandring.

Når jeg ikke oplever æstetik omkring mig – og når vandredagene bliver for hårde og evt. smertelige – reagerer jeg stadig ved at gå for hurtigt – så jeg kan "blive færdig med arbejdet" og nå frem til nydelsen – et par feriedage ved det smukke portugisiske hav – ved vandringens slutning. Så det blev til 13 vandredage og en distance på

400 km; lidt for mange km pr. dag, når jeg ser tilbage på turen. Måske lærer jeg det næste gang....

Men – på trods af mine portugisiske lærestreger – meldte savnet/længslen sig denne gang mærkværdigvis endnu hurtigere – og endnu stærkere – end de tidligere år. Det var min fjerde caminovandring – i 2011 gik jeg fra León til Santiago (inspireret af Berthelsen på TV) – i 2012 turde jeg så godt starte ved Pyrenæerne fra idylliske St. Jean Pied de Port til León.

I 2013 gik jeg den smukke kystrute fra Porto – Santiago; så langt som muligt langs kysten (indtil Vigo). Derfor var det jo oplagt, at det i år hed Lissabon-Porto. Så nu er den portugisiske camino "done" - og caminoilden brænder allerede lystigt i blodet igen!

Læseerfaringer

For at holde denne livsbekræftende ild vedlige læser jeg alt, hvad jeg kommer i nærheden af, af pilgrimslitteratur. Jeg har siden min sidste artikel om bl.a. Harold Fry i Pilgrimmen nr. 26 f.eks. læst "Tirsdaysfruerne" af Monika Peetz og "WHAT THE psychic TOLD THE pilgrim" af Jane Christmas. Jeg vil gerne endnu engang med stor fornøjelse dele mine læseerfaringer med jer her.

Monika Peetz "Tirsdagsfruene" (Forlaget Turbulenz, trykt i 2013) var på det lokale biblioteks liste over årets bøger. En af de lokale bibliotekarer ringede til mig for at høre, om jeg ville læse den inden deres årlige bogaften, således at de enten kunne anbefale den – eller evt. vælge ikke tage bogen med på listen.

Romanen er hurtigt læst. Vi er lidt ovre i "Feel Good"-genren, tilsat en smule "damebladslæsning" – men især for pilgrimme er romanen dog også en nydelse. På forsiden skriver Boklageret, Norge, at romanen er "Årets bedste bog". Nu ved jeg ikke, om sådanne vurderinger er anderledes i Norge (undskyld...) - men her i Danmark tror jeg nu ikke, at romanen vil kunne opnå helt så flot en titel. Vi følger kvinderne/veninderne Judith, Caroline, Kiki, Eva og Estelle på deres "livs rejse" - en rejse fuld af kærlighed, frustration, smerte, lykkefølelse og frihed.

De finder i starten Judiths mands Arnes pilgrimsbog om rejsen til Lourdes i Frankrig – og beslutter sig for at tage af sted.

Der fortælles på s. 23 i romanen følgende om Arnes rejse:

"Arne var begyndt på sin vandring til Santiago de Compostela, to år inden han fik diagnosen kræft. Der var to tusinde fire hundrede kilometer fra hans gadedør i Köln til den vestlige portal på den imponerende, spanske katedral, der husede apostlen Jakobs grav. Arne havde inddelt vandringen i etaper, der hver skulle afvikles i løbet af to til tre uger."

"Arnes pilgrimsrejse var planlagt til at vare flere år. Undervejs noterede han nøje sine

opholdssteder i en dagbog. Arne havde af og til vist Judith en side i den; en tegning, et digt, et postkort, som han havde klistret ind på sine etaper. Judith havde glemt alt om den bog. Nu virkede den på hende som Arnes vigtigste efterladenskab. Hun bladede fordybet i Arnes pilgrimsrejser." (cit. s. 23m)

"Vorherre bevares"

Judith er således hurtigt tændt på sin mission: at gennemføre den pilgrimsrejse, som Arne ikke nåede. Hun mødes på café med veninderne. Her skal især Estelle dog lige bearbejde idéen:

"Estelle undgik enhver øjenkontakt. Vorherre bevares. Pilgrimsrejse. Hun betalte til og med nogen for at gå tur med sin puddel. Hvorfor skulle man gå op og ned langs Rhinen i halvanden time, når man kunne flyve til London for at gå på indkøb på samme tid?" (cit. s360)

Afsted kommer de dog – også Estelle – og de første pilgrimsrejserfaringer melder sig hurtigt:

"Gå. Ja. Gå. Endnu et skridt. Og et til. Hvor lang var den vej? Eva kiggede op fra den støvede jordbund og så lys for enden af tunnelen. Den snorlige grusvej førte langsomt opad. Eva følte sig sikker på, at man kunne se klosteret deroppefra. Selv munke havde telefon nu til dags. Så kunne hun endelig komme til at ringe til Köln. Eva tog mod til sig. De slukne livsåndere dukkede frem igen. Det sidste stykke skulle hun nok klare. Hun havde jo næsten gennemført den første strækning. Så svært var det vel heller ikke at være pilgrim. Nu lige et par skridt til." (cit. s. 65-66n/ø)

Den unge sanselige Kiki drager lidt andre erfaringer:

”Varmen kærtegnede hendes hud. Der duftede stærkt af sommer, af pinjer, timian og rosmarin. Kiki var rystende ligeglad med, om det var Gud eller Big Bang, der var ansvarlig for dette sceneri af lys, farver, skygger og dufte. Det kunne andre få lov til at gruble over.” (s67n)

Veninden Eva har sit bøv! med at være til stede i nuet – hun hænger konstant i telefonen for at rådgive familien derhjemme. Judith tænker:

”Judith havde læst en del om pilgrimsrejser. I ingen af fortællingerne havde der været en pilgrim, der hang i telefonen og holdt et foredrag for familien derhjemme om brugen af mikroovn og det deraf følgende tab af antioxidanter og følgeskader som arteriesklerose, kræft eller grå stær.” (cit. s. 74n)

Kedelig kan man bestemt ikke sige, at romanen er – man bliver som læser godt underholdt – og får mange smil på læben undervejs; især når man som pilgrim ved, hvordan vi kan være optaget af forskellige tanker, problematikker osv. undervejs – der gør, at vi måske godt kender det med at have svært ved at være helt til stede i nuet.

Fuldtræffer!

Selv om natten kimer Evas telefon:

”Med utallige undskyldninger svingede Eva sig bandende ud af sin køje. Hun havde lige fra starten ikke ønsket at ligge øverst. For det første, fordi hun ikke anede, hvordan hun nogenlunde fikst

skulle komme op ad stigen, for det andet, fordi hun var bange for at skulle ud midt om natten. Hun trådte klodset ned på underkøjen og kom derved til at ramme Judiths underarm med hele sin vægt, så Judith hylede op af smerter.

Hvor var nu lyskontakten? Hvor var den forbandede telefon? Det eneste, hun umiddelbart fandt, var det lille natbords spidse kant. Desværre med knæet. Vinglasset væltede, og indholdet flød ud over hendes bare fødder. Eva udstødte et hvin, Caroline stønnede, og Kiki smed en pude. Estelle var den eneste, der saligt drømte videre uden at mærke noget. Hvilket ikke skulle afholde hende fra ved morgenbordet højlydt at klage over, at hun ikke havde lukket et øje hele natten.

Det endte med, at det var Caroline, der fandt frem til Evas telefon. Hun tog den larmende tingest og smed den ud af vinduet i en stor bue. Udefra lød der forargede grisegrynt. Caroline havde præsteret en fuldtræffer.” (cit. s107-108 n/ø)

Eva er ligeledes nok den af kvinderne, der går igennem den største personlige udvikling. Træt og med en tom vanddunk beder hun til himlen:

”Hjælp mig, hellige Jakob! Hjælp en stakkels pilgrim,” råbte hun med en vis patos i stemmen. Der skete selvfølgelig ikke noget. Efter endnu et par meter lod Eva sig synke ned på den tørre grusvej. På knæ. Hun. Kunne. Ikke. Mere. Man skulle måske henvende sig til apostlen i et andet tonefald. Så hun gentog sin bøn med voksende fortvivelse: ”Cher St. Jacques, skynd dig. Beam me up.” Der skete stadig ingenting.

Eva løftede tommelfingeren. Det var en fortvivlelsens handling, for i dette afsides liggende område kørte der ikke en eneste bil. Der var intet andet omkring hende end vidder og ensomhed. Et eller andet sted var der en hund, der gøede, og en myre krøb hen over hendes hånd. Hun var for udmattet til at genne den væk. Hun skubbede rygsækkens remme af sig og faldt om på siden.” (cit. s147-148, m/ø)

Og dér ligger Eva så og tænker, at hun er ved sin pilgrimsrejses afslutning.

Taknemmeligt retter hun blikket mod himlen og siger ”tak”, da en fyr i en pickup stopper og tager hende med op. Han præsenterer sig som ”Jacques”.

Hertil siger Eva, mens hun stråler over hele ansigtet: ”Det ved jeg.” (cit. s148-149, m/n)

Godt skrevet! Eva har mødt sin apostel ”St. Jacques” endog uden at have nået Santiago!

Hjernerensning

Også Caroline mærker til pilgrimslivets lykke:

”Caroline mærkede, hvor træt hun var i kroppen efter dagens vandring. Tilfredsstillelsen ved at stille fysiske krav til sig selv, der gik lige til grænsen, rensede hjernen for tanker. Hun blev grebet af en uventet følelse af lykke, der bredte sig i hende.” (cit. s197ø).

En lille bid af livet på de fælles sovesale fortjener også at komme med her:

”Nogle minutter efter bragede spektaklet. Visse mennesker snorker kun sjældent, andre gør det altid, og andre igen, når de er

forkølede eller har fået for meget at drikke. Den type mennesker, der indlader sig på pilgrimseventyr, snorker ganske særligt højt. For at gøre det endnu værre hostede Carolines umiddelbare nabo tjæren fra utallige cigaretter ud af sine mishandlede lunger. Det var ikke til at holde ud.” (cit. s197, m)

Og hertil kan kun siges, at ja - sådan er det altså – sovesalsnattelivet!

Men kvinderne fortsætter trods alskens forekommende udfordringer. Igen fortæller romanen, hvordan Eva forandrer sig undervejs:

”Eva tav. Der var sket en forandring. Hun var kun taget med på dette pilgrimseventyr for at gøre Judith en tjeneste. Og fordi de andre Tirsdagsfruer gik ind for det. Men nu vandrede hun, fordi hun følte, at hun havde godt af det. Det turde hun imidlertid ikke fortælle den hårdt plagede Frido (Evas mand). Ikke noget om de øjeblikke, hvor man holdt op med at tænke, men kun fornemmede den skiftende jordbund under fødderne, indåndede duften af gyvel og enebær og iagttog skyernes og farvernes spil. At man mærkede vejens op og ned, hver lille bitte højdeforskel.” (cit. s232m)

Eva er blevet ramt af pilgrimsilden – som jeg er ramt – som I måske også er ramt? Hun har udviklet sine sanser – og holder op med at tænke unødvendige tanker.

Hyg jer selv videre med ”Tirsdagsfruerne” - dette var således min anbefaling af en ganske ”uskadelig” og underholdende pilgrimsroman; skabt til et par lune sensommerdage....

”Pludselig” Camino

Den amerikanske roman ”WHAT THE psychic TOLD THE pilgrim” af Jane Christmas er en helt anden kaliber; og alligevel... Til fælles med ”Tirsdagsfruene” har romanen, at den er ganske underholdende – dog har man som læser en fornemmelse af, at få lidt mere med i posen – og til hovedet. Romanen er på engelsk – og citaterne her nedenfor også – dog har jeg efterfølgende kort beskrevet, hvad de enkelte temaer handler om.

Jeg har købt romanen på nettet, den er udgivet på forlaget Greystone Books og trykt i 2007. Undertitlen er: ”A Midlife Misadventure on Spain’s Camino de Santiago de Compostela”. På bogens bagside står bl.a. skrevet:

”In this wickedly funny account, Jane Christmas describes her pilgrimage along Spain’s infamous Camino de Santiago de Compostela in celebration of her fiftieth birthday. Somehow she finds herself leading fourteen squabbling middle-aged women – until she inadvertently loses them and sets out on her own. That is when her real adventure begins, as she battles loneliness, hunger, and exhaustion.”

Det er således en morsom (og autentisk) roman om, hvordan Jane i forbindelse med sin 50 års fødselsdag havner på Caminoen som en slags leder for en gruppe af 14 ævlende, midaldrende kvinder. Hendes egentlige eventyr på Caminoen begynder dog først dér, hvor hun selv begiver sig ud på egne veje.

Jeg tænker, at mange af jer pilgrimme også har oplevet, at lige pludselig har man planlagt en Camino; uden egentlig helt

at forstå hvordan det gik til – og hvordan det gik så hurtigt. Sådan var det for mig – og sådan er det for Jane Christmas, som skriver følgende på første side:

”In the same way that a change in temperature by a mere degree or two can cataclysmically alter the precarious balance of nature, so too can an impulsive act set off an unexpected chain reaction. You barely have time to gather your wits when the dominos start collapsing.” (citat s10)

Jane bliver grebet af en impuls, og synes, at hun pludselig er vidne til en uventet kædereaktion (som i et Domino-spil) – og pludselig er turen planlagt. Jane og de andre kvinder bliver dog i første omgang ikke umiddelbart begejstrede for hverken vandringer eller pilgrimslivet:

”Stories began to spill out about the various people – pilgrims and nonpilgrims – they had encountered that day and the sights they had seen. They whipped out their digital cameras to show me the evidence, prompting another round of laughter as they relived the shared memory. Were we on the same trail? I couldn’t recall a single happy encounter that day. In fact, I would have pegged it as one of the more miserable in my experience. I laughed along with their stories, but inwardly I wondered what the hell was wrong with me. How come I missed the fun?” (citat s80m)

Samme tur?

I sit møde med andre pilgrimme bliver Jane i dette tekstuddrag forundret over, hvordan de glædestrålende viser hinanden fotos fra dagens oplevelser. Jane har ikke helt den samme glæde, men tænker: er vi overhovedet på samme tur?

Jeg tror, at de fleste pilgrimme kender denne fornemmelse. Især i starten – eller på dage med særligt markante smerter i kroppen – har jeg også indimellem lidt vanskeligt ved at se det sjove ved andre pilgrimmes fortællinger om, hvor fantastisk dagen har været for dem.

Det kræver nogen pilgrimserfaring, før man kan lære sig selv, at abstrahere fra egne ubalancer og glæde sig over alt/alle omkring én; men det kan godt lade sig gøre, er min erfaring – og sjovt nok virker det helbredende på de besværligheder, man selv slæber rundt på. Og – efterhånden opdager man så også, at andre også har besværligheder – det er så bare ikke lige sikkert, at det er de ord, der kommer ud af munden....

På min camino i år fra Lissabon til Porto havde jeg især en dag, hvor en ubestemmelig vrede fik overtaget i mine tanker. Ikke en vrede møntet på nogen/noget specielt – men mere en fornemmelse af, at have oplevet noget i de senere år, som jeg nok burde have sagt fra overfor. Jeg har skrevet i min dagbog, at jeg gik langs floden, bærende på min vrede; og når jeg læser det, husker jeg udmærket fornemmelsen i kroppen. Jeg forsøgte at gå væk fra vreden, ved at gå endnu hurtigere – det er åbenbart min reaktion (det har jeg haft for vane på mine tidligere vandringer....- uden at jeg som nævnt helt er holdt op med det endnu!).

Jane oplever noget tilsvarende:

"As the women giggled and waxed on about their loved ones, a big fat tear squeezed out of my right eye and plopped into my café con leche.

I got up and made some lame excuse about needing to hit the trail and then stormed off in a rage of shame and anger I can barely describe.

The others scrambled together their gear and followed quickly behind. I walked faster to get farther ahead so that they wouldn't hear my sobs, but I could sense them closing in. I allowed my anger to fuel a warp-speed surge in my stride to put more distance between me and them. I hated them. I hated their perfect lives, their notes from home." (citat s111m)

Og videre, citat s112n:

"The sight of everyone around the fountain having a swell time upset me even more. I wanted to be the type of person who hangs out at stone fountains with my fellow pilgrims, and yet I felt estranged from the human race, even estranged from myself.

What's more, I could not understand why I was walking so quickly on the Camino. Something seemed to be pushing me forward, as if urgent business needed my attention."

Uforståelig tristhed

Jane beskriver, at hun græder ned i sin "Café con leche" over en uforståelig tristhed – og en følelse af vrede rammer hende ved synet af de andre pilgrimme. Hun reagerer ved at fare afsted – og gå endnu hurtigere – som jeg – uden at hun helt forstår hvorfor.

Som nævnt i tidligere skrivelser er det jo egentlig ganske fantastisk, hvordan en caminovandring kan sætte gang i selverkendelse og personlig udvikling. De

fleste af os vil uundgåeligt tænke videre over, hvor f.eks. den vrede kom fra – hvad den betød – og allerbedst: hvad vil vi gøre ved den, så vi ikke møder den på næste vandring – eller derhjemme i hverdagen igen?

Efterhånden kommer caminonydelsen også til Jane:

"I was beginning to enjoy the pleasant predictability of Camino life: same clothes, same gear, different town. There was no voice mail or e-mail or errands or chores and no bills to pay, no dental or medical appointments to book, no calendar to check twenty-five times each day to see if a task or obligation had been overlooked. I was a woman without a single responsibility, and I loved it."

Exactly – får man lyst til at udbryde i genkendelsens glædesrus: det er netop camino life! Man er selvansvarlig – livet og garderoben er enkelt – og bedst af alt: der er kun de krav, man stiller til sig selv. Dette enkle liv er ekstremt stressreducerende og burde være et must for de mange tusind af mennesker, der dagligt rundt omkring rammes af den energidræbende følelse af stress, der i den grad kan tage kontrol over én, så man næsten ikke længere ved, hvem man selv er....

Og så er der det med samhørigheden og fællesskabet på caminoen. Knap har man mødt hinanden, før man er klar til at fortælle andre pilgrimme alt muligt!

Jane beskriver det således:

"People in the tribe began asking after each other. The welfare of each other's

aches and pains became cause for both idle chatter and serious discussion. Those who had been total strangers a week before became the people who mattered most in our lives." (citat s137m)

Jane bemærker her, hvordan vi som pilgrimme udvikler en hurtigt voksende omsorgsfuldhed for hinanden – og de, der lige før var fremmede, er nu meget betydningsfulde mennesker i vores pilgrimshverdag.

Jane observerer ligeledes en anden sjov ting; nemlig dét, at vi bliver meget fokuserede på muslinger og pile på caminoen – så vi også efterfølgende bliver fanget ind af dette symbol:

"It's easy to become shell-shocked on the Camino; the shell is everywhere. Had a pair of them been handed to me as eating implements in restaurants along the Camino, I would not have been surprised. During the long day's walk I found myself coming up with marketing and tourism schemes based on the shell. And once the Camino was over, I continued to look for these symbols for guidance, my heart fluttering whenever the Shell Oil logo came into view. Escape the shell and you effectively remove yourself from the Camino." (citat s140n)

En sjov observation – jeg må tilstå, at jeg også undertiden har siddet i bilen – temmelig henført - og iagttaget Shells muslingelogo med drømmende øjne og længselsfuldt tilbageblik, mere skal der såmænd ikke til....

Jane erkender også, at hendes egne følelse af ensomhed, samt en følelse af ikke at høre til nogen bestemt gruppe osv., har

været en del af hendes tiltrækning mod caminoen - og viser sig undervejs ved, at hun vandrer rundt som en sigøjner, der "leder efter sin ægte stamme":

"I persist in trying to click with something or someone, wandering like a gypsy in search of her true tribe. It was fitting that I had been steered toward the Camino – the rootless, vagabond lifestyle was a metaphor for my own emotional homelessness." (citat s153n)

Jane mærker "vagabondfornemmelsen" og ser denne som en slags metafor for sin egen emotionelle følelse af hjemløshed. Interessant betragtning.

Udover denne rastløse følelse, som kan være til stede hos os pilgrimme, er der ligeledes den ofte forekommende længsel efter en større tro og en større autencitet i det arbejde, man udfører. Jane møder pilgrimmen José:

"I am walking the Camino because of my wife," José said with a plaintive edge to his voice. "She has a very strong faith, and I do not. It has always been an issue in our marriage. So I am walking the Camino to see if I can find faith."

"I was always compromising what I felt was right," he said, shaking his head in shame.

"Eventually I no longer recognized myself. It was stressful. Banking is not a very nice business. Too much greed." "You can feel it in your body when your work is wrong," said José. "Yes," I nodded remembering my own experiences. "In your throat and your stomach. It's the

feeling of guilt." (citater s165n+166m/n)

Pilgrimmen José søger således en større tro og mærker skammen ved at erkende, at hans job førte ham derud, hvor han ikke længere kunne kende sig selv.

Jamen, det er jo så tydeligt! Er man kommet "væk fra sig selv", og har man været alt for kompromissøgende og udsat sig selv for stress – vil en længere pilgrimstur kunne helbrede disse ubalancer – og måske endda også give svaret på, hvad man kan gøre ved det fremover. En sundhedsfremmende gevinst for samfundet, der siger spar to – og ydermere ganske samfundsøkonomisk!

Som de fleste pilgrimme møder Jane også sine grænser:

"IF YOU WERE praying on May 12, 2004, it is unlikely that God heard you; He was too busy with me. Sorry – I sucked up a lot of God time that day. I'm sure He put His hands over His ears when He heard me calling His name. I wasn't indulging in blasphemy, there was no "For the love of God, what was I thinking when I decided to do this?" or "God Almighty, when will this day end?" No, this was more along the lines of "Hello? God? I've messed up big time. I'm not a pilgrim; I'm playacting at it. The psychic was right about this being too rustic for me. But it's more than that – this is completely beyond my ability. I've failed. I cannot be the pilgrim You want me to be." (citat s188m)

De mobiltalende

Jane beder til Gud; lige dér hvor caminoen bider sig fast – og hvor hun tænker, at hun ikke kan gennemføre turen – og at hun aldrig bliver "en rigtig pilgrim".

Som det var tilfældet i "Tirsdagsfruene", spiller mobilshowet også en rolle i Janes fortælling – hun støder også på de mobiltalende pilgrimme:

"Hi, honey. Yup I'm in – what's this place? - Carrión de los Condes, yeah, that's it. Ih, it's going OK. What's new?"

How can you get in touch with your soul and with God when you're tethered to a cell phone? (citat s199n)

Alt afhængigt af, om man går alene – eller i en gruppe – kan man sagtens høre sig selv stille det velkendte spørgsmål: "Do you have Wi-Fi here?" - også selv om man samtidigt tænker, at det ville være det bedste for alle parter at være helt "disconnected."

Jane har en konstant følelse af at ville forlade caminoen – afbryde den før tid og tage hjem. En del af hendes gruppe har samme ønsker – og flere tager transportmidler rundt i stedet for at vandre, hvor Jane fortsætter mere eller mindre alene:

"The Camino does that to you. It preys upon your conflicted self. It forces you to make decisions when your spirit is at its weakest. You constantly think about quitting and going home. That single issue gets debated and rehashed by every pilgrim." (citat s219m)

Min medfødte stædighed gør muligvis, at jeg ikke har overvejet at afbryde mine pilgrimsvandring undervejs. Selvfølgelig har der været dage, hvor det hele var lige før, at det kunne være lige meget – men som regel er det gået over – enten senere samme dag, eller dagen efter. Ofte er der

opstået små glædelige hændelser, der har gjort, at jeg glad er trasket videre.

Jane fortsætter også sin vandring - og observerer sine fødder under vandringen:

"I considered my feet and how the action of putting one foot in front of the other over and over and over again could induce a Zenlike hypnosis and an out-of-body experience simultaneously. I was mesmerized by the movement of my feet. I asked myself lunatic questions such as, "How does locomotion work? How do feet instinctively know how to walk? How do they know where to go?" This last question wasn't so insane; I often felt my feet were leading me on the Camino, not my head." (citat s239ø)

En meget god beskrivelse på den flowagtige tilstand, der opstår, når det går allerbedst – og det ene skridt tager det andet – og hvor man samtidigt hermed er i stand til at reflektere over kroppens – og ikke mindst føddernes - umådelige kraft!

Og Jane når da også frem til Santiago:

"THE WALK TOWARD the Santiago cathedral seemed as long as the Camino itself. By now my feet and legs hurt so much that it was painful to stop walking. Waiting for the traffic lights to change put me in a level of agony I had never experienced before." (citat s267n)

Igen en god beskrivelse: fødderne gør så ondt, at det er umuligt at stoppe – og selv naturlige pauser for rødt lys føles umulige! Så ved man, at målet er nært. Man kan ikke stoppe – og man er faktisk ikke i stand til at gå.

I Santiago tænker Jane tilbage på de forløbne uger:

"Had it only been three weeks? It felt like a lifetime. In a way it had been; sometimes a journey is not measured by kilometers but by how much your soul absorbs. The lessons and their impact would take months and even years for me to process.

I had crossed a landscape like no other. It was a landscape I could smell and feel, one that permeated my skin and burrowed itself into my very soul to the extent that when I eventually returned home I could still feel it, my body yearned for it." (citat s274n)

Tre uger af livet

Janes tanker er som hos de fleste pilgrimme: hold da op – var det virkelig kun 3 uger af mit liv? – det føles som et helt liv! Og – når man kommer hjem, kan man stadig mærke caminofølelsen, og længslen efter den næste tur opstår ganske automatisk for mange.

Og Jane møder andre pilgrimme, der er blevet rigtig afhængige af Caminoen:

"The man went on to explain that he had tossed aside his marriage to satisfy his longing for the Camino. Now he was struggling under the weight of his addiction to it. He couldn't wait to walk it a third time." (citat s286m)

"The Camino has its share of groupies and junkies, and sometimes it grips those who gravitate into its sphere a little too tightly." (citat s286m)

Caminotiltrækningen kan blive så

stærk, at den som nævnt i citatet her prioriteres højere end ægteskab osv. Som en brændende ild kan man blive fanget alvorligt ind; og blive en "caminojunkie", der længes efter næste "fix"! På denne måde bliver Caminoen naturligvis en "escape" fra en masse andet i ens liv – men gør det noget?

Lad os slutte med et godt citat fra én af bogens sidste sider, s291n:

"Most North American women don't tramp through mud lugging a backpack. They're home baking cookies for their child's class party or volunteering their time for some useful humanitarian project or going to the gym or booking regular nail appointments. I'd never slag such women, but we can't all be like that. Some of us cross a line that makes us question absolutely everything about the life we have made for ourselves and why it takes us so long to wake up and accept our true selves." (citat s291m)

Jane har som mange nordamerikanske kvinder ikke nok i at bage kager eller deltage i humanitære projekter – hun føler caminoen som en opvågning ift. dét at acceptere sig selv, som den person man nu engang er.

Som Jane udtrykker det: "Spain freed my gypsy soul and gave me options" (s291ø)

Jeg har samme fornemmelse i kroppen, når jeg går pilgrimsvandringer. Som om en eller anden vagabond/sigøjnersjæl kommer til live – tager over – og fortæller mig, hvad der er vigtigt – og absolut ikke vigtigt – at beskæftige sig med i dette ene liv, vi har fået til rådighed.

Tidligere havde jeg mange overvejelser om, hvorfor jeg/vi overhovedet går – og bliver ved med at gå. Det er jeg holdt op med. Nu går jeg bare. MIN vej. Den næste camino ligger allerede og simrer i baghovedet – det bliver nok helt ude ved Spaniens nordlige kyst i april 2015. Indtil da føles det lidt, som om tiden bare skal gå...

* Citaterne fra de to romaner er anført med henvisning til sidetal, og om tekstuddraget står ø=øverst, m=midt eller n=nederst på den pågældende side

NY PILGRIMS- VANDRING PÅ JESUS TRAIL ISRAEL

I Pilgrimmen har vi tidligere bragt to artikler om Jesus Trail af Gitta Bechhøft og James Heimann:

”Pilgrimsvandring i det Hellige Land før og nu” (nr. 25 – 2013 s. 70-72) og ”Jesussporet i Israel” (nr. 27 – 2014 s. 72-77)

Ved foreningens seneste årsmøde holdt Gitta og James et spændende foredrag om deres oplevelser på denne gamle pilgrimsrute.

I foråret 2015 er der mulighed for at slå følge med Gitta og James på en ny Jesus Trail-vandring - se

www.jesustrail.com

Vil du vide mere, kan du kontakte Gitta på mail:

gittaxgitta@gmail.com

eller telefon 28 64 35 36

Pilgrimsvandring – en undersøgelse

At en pilgrimsvandring ofte ændrer et menneskes syn på sin tilværelse, på sin egen rolle og placering, sine livsværdier og "livsmening" er kendt. Almindeligvis er disse erfaringer samlet ad, ja netop erfaringens vej. Mens der næppe før er foretaget en videnskabelig undersøgelse af pilgrimsvandring med fokus på forandring af værdier og mening. Det har psykologistuderende Morten Bech Kristensen skrevet en rapport om.

af Erik Staffeldt

Ligesom der kan være en del forskellige årsager til, at man begiver sig på pilgrimsvandring, f.eks. religiøse, "religiøst søgende" eller store forandringer i livsbanen, kan der komme mange spændende og uventede resultater ud af selve vandringen.

27 % af de pilgrimme, der modtager pilgrimsbeviset (Compostela) i Santiago de Compostela, oplyser, at de vandrede af religiøse grunde, 66 % af religiøst-kulturelle grunde, mens seks % havde "rent kulturelle" grunde.

Alene mødet med nye, fremmede kan sætte noget i gang, ja nogle føler sig som "nye mennesker" eller "et andet menneske" efter vandringen. Man kan se pilgrimsvandring som et ritual, der har mulighed for at forandre 'noget'. Man kan få nyt syn på sit liv, sine livsværdier.

Pilgrimsvandring kan man - lige som så meget andet - se på, på en del forskellige måder, og én af dem er den såkaldt eksistens-psykologiske (forklares nedenfor).

Ud fra nogle bestemte forudsætninger har psykologistuderende Morten Bech Kristensen, Aalborg Universitet så sat sig for at undersøge (en del af) dette med forandring af livsværdier.

Det foregik ved at interviewe en række mennesker, der har gennemført en Camino, og ved at bruge egne erfaringer med en vandring på Caminoen.

Undersøgelsen, et 2.-semesterprojekt i psykologistudiet på AAU, mundede ud i en rapport, som Pilgrimmen har fået lov til at „plukke i“.

Morten stillede spørgsmålet: På hvilken måde sker forandringer i livsværdier og livsmening hos ikke-religiøst påvirkede/engagerede mennesker, der foretager pilgrimsvandring?

Som en del af undersøgelsen, søgtes efter en mening i folks oplevelser - om disse blev fortolket som værdifulde, hvis man så på dem ud fra et begyndende religiøs-spirituel livsperspektiv.

Man kan ikke regne med, at alle mennesker, der oplever vanskeligheder i livet er i besiddelse af den beslutsomhed, viljestyrke og det mod, som en 800 km lang vandring trods alt forudsætter. Det er ikke sikkert, at pilgrimsvandring er de vises sten for alle. Derfor er pilgrimsvandring ikke en "vidundermedicin", der altid virker for alle uanset livssituation.

Det var så en del af baggrunden for undersøgelsen.

Før og efter

Og nu til resultaterne.

Rapporten viste, at man eksempelvis før vandring kunne have stræbsomhed, resultatorientering og arbejdet som værdier. Efter vandring blev fællesskab, samarbejde og tro mere vigtigt. Der skete et skifte fra konkrete arbejds- og handlingsorienterede værdier til mere åndelige, "spirituelle" værdier.

Endelig kom disse begreber i fokus mange år efter vandringen: nærvær, fællesskab, åbenhed, spiritualitet, religion, "indstillings-, oplevels- og skabelsesværdi", stræbsomhed, frivilligt arbejde i spirituelt/religiøse sammenhænge og tro.

Som nævnt kan denne slags undersøgelser foregå ved hjælp af forskellige "redskaber". Morten Bech Kristensen valgte en del af psykologien (der i sig selv har forskellige retninger) kaldet eksistens-psykologi.

Den engelsk-hollandske eksistentielle psykoterapeut Emmy van Deurzen-Smith har defineret fire eksistentielle dimensioner: den fysiske, den sociale, den personlige og den spirituelle. I følge dette bevæger vi os gennem livet mellem forskellige poler i hver af disse dimensioner. Vi trækkes til forskellige tider i livet i den ene eller anden retning.

Dette betragtes inden for eksistenspsykologien som grundvilkår.

Flere motiver til at gå pilgrimsvandring kan indfanges af den eksistens-psykologiske tilgang, som jeg valgte at anlægge i projektet, siger Morten Bech Kristensen. De fortællinger, jeg lyttede til på min første pilgrimsvandring, og de interviews, jeg lavede til studiet, havde temaer, som kunne belyses vha. Emmy van Deurzen-Smiths definition.

Projektet undersøgte forandringer i en persons livsværdier.

Forandringen ved pilgrimsrejsen skete i relation til, at der blev udvist livsmod, og gennem en åbenhed over for egne stemninger, og ikke mindst over for andre mennesker. Forandringsprocessen indebar et vigtigt element af selvforståelse og selvaccept.

Kørt sur i livet?

Pilgrimsvandring er et så sammensat fænomen, at generalisering let bliver uinteressant, fordi det ikke dækker nuancerne. Moderne pilgrimsvandring er i visse situationer et resultat af overvejelser om eller vanskeligheder i livet. Måske er man træt af "optimerings-tvangen", som den viser sig i samfundets konstante krav om "forandringsparathed" og "kompetencytteri".

Man er måske kørt lidt sur i livet, eller har haft dramatiske helbredsmæssige vanskeligheder inde på livet, og har brug "for noget" at støtte sig til uden helt at vide hvad. Måske man "bare" har mistet nogen at elske, eller den man elskede. Måske er man i tvivl om eller hvem man elsker, eller værre; om man er værd at elske.

Måske alderen begynder at give overvejelser af tung karakter. Og så er der jo de, der drives af og lever med en tro, for hvem pil-

grimsvandring er en naturlig del, og ikke behøver være forbundet med nogen lidelse (ud over vabler!) eller tvivl om livet.

Det kan også være, at man bare nysgerrig efter - eller elsker - at gå pilgrimsvandring, og så er den historie ikke længere. Nysgerrighed og glæde kan også være motiver.

Pilgrimsvandring kan være en mulighed for at blive støttet i at genopdage, hvad man som menneske også er. Hvis man ofte ængstes i samvær med andre, eller har en særlig problematik, som fylder meget, så kan sindet lettes lidt gennem et frit og nærværende samvær - Den jødiske filosof Martin Buber taler om "Jeg-Du" dialoger, og i kontrast hertil om "Jeg-Det" dialoger, der ofte præger hverdags- og arbejdslivet.

Glæden finder da vej ind i sindet igen, og oplevelsen af udstødelse eller tristhed ophæves måske så småt. Det kan ske gennem at opdage, at livet er andet end de rammer, som vores kultur og samfund har skabt, eller de vanskeligheder, som man har været ude for. Især den fysiske vandring tror jeg har en stor betydning, fordi vi er både krop og sjæl, og alene det at opleve sig selv velfungerende i fysisk forstand betyder noget for selvværdet. Måske der er tale om en sideeffekt, der også får betydning for ens mentale velvære og selvopfattelse. Bevægelsen kan bringe en person "til live" igen, siger Morten Bech Kristensen.

Det er min erfaring, at pilgrimsvandring kan understøtte en proces, hvor man får mulighed for at komme i kontakt med almene menneskelige værdier, der har en forandrede kraft. Selvom pilgrimsvandring kan indbefatte perioder af alenehed, så er pilgrimsvandring alt andet end udstødelse. Den kan

forme sig som en opdagelsesrejse ind i det for én unikke, som så i samvær med andre under bestemte omstændigheder alligevel viser sig at være fælles menneskelige aspekter og værdier.

Herved opstår en betydelig glæde og frisættelse, fordi det sker på grundlag af erkendelsen af, at man er et "godt nok" menneske, som både er værdifuldt og alligevel ikke så anderledes som andre. Det erkendes, at vi er relationelle væsener, der har brug for at være forbundet til nogen og til noget.

Efter projektet

Siden projektet har jeg tænkt på, hvad det var, som jeg også var kommet i kontakt med, og som også fandtes i pilgrimmenes fortællinger.

K. E. Løgstrup udtrykker dette med de suveræne livsytringer (tillid, barmhjertighed og oprigtighed).

Denne grundløse godhed, som man oplever, er ikke en konstruktion, men fordrer en særlig stemthed i sindet.

Måske er Caminoen "bare" en kulturel ramme, der giver mulighed for dette. Det kan også være, at denne godhed er udtryk for en slags altruisme (menneskekærlighed, uegenlykke), som er kendetegnende for børn indtil ca. 3-årsalderen.

Måske godheden udtrykkes med forventning om en plads i Himlen, når livet er forbi? Men hvilken rolle spiller disse fortolkninger?

Det væsentlige er, at vi kan erkende og genkende den hos andre, hvis vi er åbne over for det.

Jeg tror, at denne grundløse godhed uden forventning om "tilbagebetaling" ofte viser sig på pilgrimsvandring, fordi man her lægger visse dele af vores kulturs klædedragt bort. En klædedragt, der måske er nødvendig i vores kultur for at få et arbejds- og hverdagsliv "til at fungere" og samtidig beskytter os mod tab og lidelse, men som samtidig begrænser os for at opleve og erkende den dybere og langtidsholdbare mening i livet, siger Morten.

Men det kræver mod at kaste sig ud i relationer og situationer, hvor denne godhed kan opleves og erkendes som meningsfuld. Det er ikke et valg, men en nødvendighed at gøre såvel den dannelsesmæssige som den fysiske bevægelse ved pilgrimsvandringen, fordi krop og sjæl er forbundet.

Det er til gengæld et valg, hvordan vi indretter vores samfund og er overfor vores næste. På en måde - og med en måske lidt slidt frase - kan pilgrimsvandring betragtes som danselse i etik.

Men det er en anden og nok så stor diskussion.

Veje til Nidaros er en selvstændig del af forfatteren Jørgen Johansens europæiske pilgrims-trilogi, der også omfatter Vejen til Rom (anmeldt i nr. 17) og Vejene til Santiago (anmeldt i nr. 22).

I 2007 - ti år efter pilgrimsruten officielt blev oprettet - vandrede jeg og en veninde den 640 km lange tur fra Oslo til Nidaros. Vi brugte den nye norske guidebog (omtalt på Santiagopilgrimme.dk) som vejviser gennem Norges utroligt smukke og meget varierede landskab. Vejret var for det meste rigtig godt, selvom der også var dage med kulde og regn. Undervejs talte vi tit om, hvorledes tidligere tiders pilgrimme mon havde båret sig ad med at finde vej over alle disse mennesketomme græsgange og mørke, skovklædte bjergskråninger, guidebogen insisterede på at lede os igennem.

Vi måtte holde øjne og ører åbne for ikke at tabe sporet, vi var tit i tvivl om retningen, men som dagene gik, og vi fortsatte nordover langs Gudbrandsdalens stejle, græsklædte skråninger, fandt vi Olafsporets egen melodi. Fra milepæl til milepæl, fra varde til varde, fulgte vi stien næsten uden at møde et menneske. Først ved aftenstid nåede vi frem til nattens herberge: en græsdækket bjælkehytte langt oppe i lien, eller måske et hyggeligt privat hjem i en lille flække nede ved floden, hvor man kræsedede om os trætte og mudrede vejfarende.

At følge Olavsvejen er stadigvæk et ret anstrengende forehavende, og afmærkningen er vist heller ikke helt så i velanbragt, som man kunne ønske sig det. Om Jørgen Johansen selv har vandret på denne, eller en af de andre pilgrimsruter bogen omhand-

Veje til Nidaros – Pilgrimsspor gennem Danmark, Sverige og Norge

Boganmeldelse af Gitta Bechshøft

ler, nævnes ikke direkte, men han har i alt fald i ihærdigt bestræbt sig på at få ”det hele med”.

Som forfatterens andre bøger om pilgrimsvejene, er også denne bog et sandt overflodighedshorn af oplysninger om kunst, kultur og historisk baggrundsinformation krydret med lærde kommentarer og flotte illustrationer. En slags kondenseret vejviser. Hvert kapitel indledes med en række stikord, og først i bogen bringes et oversigtskort, der nok er lidt for skematisk udformet til, at man kan følge forfatterens springende færd på kryds og tværs af landegrænser og vandringsruter. Det er let at miste orienteringen, men den geografisvage læser kan jo altid ty til Google Maps eller hente sit gamle skoleatlas over Nordens Riger ned fra loftet.

Der går let ”Wikipedia” i mig, når jeg læser den slags bøger. Som turistguide, foredragsholder og middelalder-nørd (light) hører jeg selv til den type mennesker, der bare ikke kan lade være med at samle på interessant information for informationens egen skyld. Jeg ved også, at slige, detaljerede ”opremninger” af facts og fiction desværre ofte afstedkommer en vis fornemmelse af åndelig forstoppelse hos en mindre historisk og kulturbegeistret læser/tilhører. Dette gælder også for Jørgen Johansens bog. Lidt mindre ”lærdom” og lidt mere ”forfatter” (= personlig tilstedeværelse) ville nok være et endnu stærkere incitament for læseren til selv at begive sig nord over for at tage alt dette prægtige i øjesyn.

Den videbegærlige Olavspilgrim, der ønsker at danne sig et overblik over, hvad der rørte og rører sig deroppe i det kristne Norden, kan sagtens høste stort udbytte af at slå følge med forfatteren gennem bogens mange lærde sidespring, oplysende svinkeærinder og de mange smukke illustrationer. Men det er nu lidt ligesom at gå ind i en oste forretning, hvor man får tilbudt et væld af fristende smagsprøver på et hav af oste, uden at man af den grund forlader forretningen spor klogere på hvad en ost egentlig ER... – så fat staven, sæt kursen mod nord og vær beredt på eventyr i kæmpernes fodspor.... det er grejt, det....

VEJE TIL NIDAROS

Jørgen Johansen

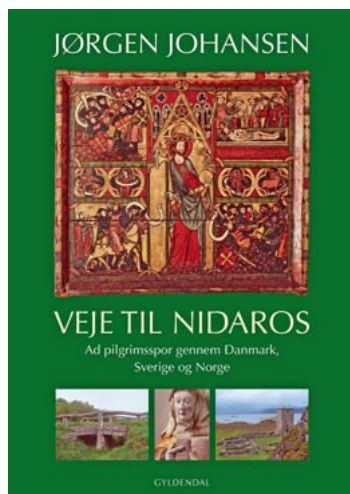
Gyldendal

www.gyldendal.dk

248 sider, 299 kr

ISBN: 9788702129854

bagsidetekst findes på
www.santiagopilgrimme.dk
under rubrik ”litteratur”

Sankt Jakob i Skibinge Kirke

I 2011 afdækkede Nationalmuseet nogle usædvanlige kalkmalerier i Skibinge Kirke ved Præstø på Sydsjælland. Malerierne er fra 1575 og skildrer fire af Kristi apostles død. En af dem er Jakob den Ældre (Sankt Jakob), der halshugges med sværd.

af Nils Hartmann

Legenderne om Kristi apostle fortæller, hvordan de med en enkelt undtagelse blev slået ihjel på grusom vis på grund af deres kristne tro. Det er den martyrdød, der udgør hovedmotiverne i Skibinge kirkes nyligt afdækkede kalkmalerier.

Skibets østhælv er delt i fire kapper. Centralt i hver kappe er der en apostel: Bartholomæus, Filip, Johannes og Jakob den Ældre. Det er voldsomme billeder. Bartholomæus bliver slået levende, Filip korsfæstes, og Jakob bliver henrettet med sværd. Evangelisten Johannes er den eneste, der ikke lider en pinefuld død.

Fælles for motiverne (undtagen Johannes) er, at apostlene er omgivet af deres bødler, der er skildret som vantro hedninge med eksotiske hovedbeklædninger som pelshuer, turbaner og vingede hjelme. Det har formentlig været for at illustrere de fremmede egne, hvor apostlene søgte at sprede Kristi lære.

Under billedet af Sankt Jakob står en indskrift, der nævner hans navn, hvor han havde sit virke, og hvornår han døde. Oplysninger, der fører videre til legenderne om Sankt Jakob i Santiago de Compostela.

Malerværkstedet kendes ikke fra andre danske kalkmalerier, men forlæggene til de enestående billeder stammer fra en

række træsnit af den tyske kunstner Lucas Cranach den Ældre (1472-1553). Disse træsnit er bl.a. kendt, fordi de blev udgivet i bogform som illustrationer til Martin Luthers kommenterede trosbekendelse. Det er interessant, at disse motiver her er anvendt i en efter-reformatorsk sammenhæng. En af de gamle myter siger jo, at kalkmalerierne i de danske kirker blev overhvidtet efter reformationen for at efterleve Luthers idealer.

Men forklaringen er formentlig, at de knytter sig til Luthers skrift. Ved at sætte billederne ind i denne sammenhæng har de været et pædagogisk hjælpemiddel for menigheden. Apostlene led døden for de ord, som præsten læste op, og som vel at mærke var Luthers forståelse af trosbekendelsen.

En anden interessant ting er, at Skibinge Kirke ligger ved den gamle kongevej mellem København og Vordingborg Slot. Vi må gå ud fra, at Valdemar-kongerne er kommet her forbi og sikkert også pilgrimme på vej sydpå. Falder din vej forbi Skibinge Kirke, så kig ind og se de spændende kalkmalerier.

Kilde: Blodvidnerne i Skibinge – nyfundne kalkmalerier fra 1575. Af Martin Wangsgaard Jürgensen, Ida Haslund og Susanne Ørum i Nationalmuseets Arbejdsmark 2013.

Pilgrimshistorie

De årlige pilgrimsvandringer

Igen i år arrangerer foreningen to vandringer
- én øst og én vest for Storebælt.

Vandretur i Mols Bjerge

lørdag 18. april 2015

Mødested: Knebel kirke kl. 10:30

Morgensang og rundvisning i Knebel kirke med altertavle af Bjørn Nørgaard.

13 km vandring i Naturparken. Medbragt madpakke og drikke indtages undervejs.

Turen slutter med kaffe på Naturskolen Karpenhøj.

Tilmelding senest den 11. april til Troels Beck på **mail: troelsbeck@mail.dk**

Vandretur fra Roskilde Domkirke

lørdag den 25. april 2015

Vi fortsætter ad den Sjællandske pilgrimsrute

Mødested foran Roskilde Domkirke kl. 10:00,

først tager vi et kort besøg i domkirken og starter vandringsen kl. 10:20

Pilgrimsruten følges til Lejre, hvorfra vi går til Hvalsø Kirke hvor der afsluttes med et besøg i kirken og drikker kaffe i sognegården.

Turen er ca. 20 km

Tilmelding senest den 18. april til **Tone Kirkeby på mail: tonekirkeby@yahoo.dk**

Øvrige vandringer

Foreningens stigrupper er nu godt i gang med arbejdet med at afmærke ruterne i Danmark. Foldere og kortmateriale er under udarbejdelse.

Den Sjællandske stigruppe vil i år arrangere ture på pilgrimsruten den sidste søndag i måneden. Turene vil blive annonceret på Facebook - Danske Santiago Pilgrimme og Santiagopilgrimme.dk Der er ingen tilmelding til disse ture, mød bare op og nyd turen.

Foredrag om pilgrimsvejene om Santiago de Compostela i Spejdersport

onsdag 11. Marts kl. 18:30 i Spejdersport Nr. Farimagsgade 39, København

Foredraget er først og fremmest en introduktion til Caminoen

Vi vil vise billeder fra og fortælle om den mest populære af ruterne, Camino Francés, den franske vej. Og give praktiske råd om det udstyr, som man skal have med. Vi har en pakket rygsæk med og viser, hvor lidt man klare sig med på Caminoen.

Tilmelding til **v.moerdrup@gmail.com**

Pinsevandring på Fyn

søndag / mandag den 24. / 25. maj 2015

Søndag den 25. maj fra Nyborg, vandring ad pilgrimsruten til Odense. Ankomst mandag den 25. maj til fællespilgrimsmesse i Odense domkirke med vandrere fra hele Fyn.

Overnatning i Davinde. I alt 42 km (24 +18 km)

Nærmere oplysning: Susanne Larsen, Nyborg via mail: **susanneogkurt@privat.dk**

Arrangør: Fyns Pilgrimsforening

Ave Fenix i Villafranca del Bierzo

Erindringsglimt fra refugiet Ave Fenix (Fugl Fønix) i Villafranca del Bierzo og ikke mindst om dets legendariske hospitalero Jesús Jato. Pilgrimmen modtager meget gerne flere erindringer og oplevelser fra dette sted og med Jato. Ligesom fra andre af de specielle steder og mennesker, som Caminoen er så rig på.

af Marie Sørensen – med indledning af Henrik Friediger

Når man kommer ad Caminoen og nærmer sig Villafranca, går man langs en slugt til venstre, hvor man får øje på det kommunale albergue nede til højre, pænt og hvidt. Lidt længere fremme til venstre dukker en lille kirke frem. Det er Iglesia de Santiago, en romansk kirke, grundlagt i 1186 af biskoppen i Astorga. På nordsiden af denne kirke er der en port, Puerta del Perdon, som har en speciel betydning: de pilgrimme, der var for svage til at fortsætte vandringen videre til Santiago, kunne ved at gå ind gennem denne port og gå til alters, få fuld så megen syndsforladelse, som var de nået helt til Santiago.

Derfor har denne kirke siden den tidlige middelalder fungeret som en slags reservesantiago for de syge og udmattede. Og naturligvis har der i tilknytning til kirken ligget et pilgrimshospital, der kunne yde de trængende pilgrimme omsorg og kærlig pleje.

Som de fleste andre sådanne pilgrimshospitaler, er også dette forsvundet i al den tid, der er gået siden pilgrimsvejen mistede sin betydning fra slutningen af det femtende århundrede.

Og dog – som en Fugl Fønix har det igen rejst sig af asken. Jesús Arias Jato – i daglig tale: Jato – er manden bag dette mirakel: at få genrejst det forsvundne pilgrimshospital og omdanne det til et herberg for de moderne pilgrimme mod Santiago.

For Jato har det været et livsprojekt, der begyndte med, at han og hans kone købte den grund, som pilgrimshospitalet må have ligget på: lige i tilknytning til Santiagokirken og den tilhørende kirkegård. Efter købet var der ikke flere penge, så de første år blev refugiet Ave Fenix opført ved at plasticpresenninger blev spændt ud over nogle metalstativer – fuldstændig som et primitivt drivhus. I mange år fungerede plasticbygningen udmærket som refugie med hvad dertil hørte: opholds- og spisestue og sovesale med etagesenge, køkken og bad. Det sidste med varmt vand når solen skinnede.

Læg dertil en imødekommende hjertevarme fra Jato-familien og herunder Jatos varme hænder, som altid var rede til at ud-

føre magiske og helende strygninger på pilgrimmenes ømme kroppe.

Mange pilgrimme har gennem årene nydt godt af Jatos gæstfrihed. Og rigtig mange pilgrimme har hjulpet til med at realisere hans egentlige drøm: at få genopført det 'rigtige' pilgrimshospital i mere bestandige materialer: træ og sten. Færdigt bliver Ave Fenix vel aldrig. Jato er nu i sin spæde alderdom stadig fuld af planer for udvidelser og forbedringer. Men som det fremstår nu, er det et pragtfuldt sted at opholde sig. Smukt og specielt som intet andet sted på Caminoen. Og dertil den kontinuerlige gæstfrihed, som man bliver mødt med.

Der er sikkert mange pilgrimme, der har oplevelser og historier fra Ave Fenix og mødet med Jato. Kom gerne med dem. Det kunne måske blive en helt lille føljeton her i Pilgrimmen. Om et specielt sted og et specielt menneske.

Vi lægger ud med en erindring fra refugiets plasticdage.

Dagbogsuddrag 1993:

Resume: Jeg er en kvinde på 42 år, der gerne vil skrive en historisk roman om kætterier og er i den forbindelse stødt på Camino de Santiago. Købte derfor en billet, hvor jeg kunne gøre stop hvor som helst på hele ruten mellem København og Santiago. To dage tidligere havde jeg skiftet kufferten ud med en rygsæk, fordi man på det spanske turistbureau i København mente, at man stadig kunne vandre og at der stadig var refugier langs pilgrimsruten, men de var ikke helt sikre, så jeg skulle stå af og spørge i Burgos. Ingen talte engelsk og jeg kunne nada spansk. Men via ordet 'Camino' lykkedes det at blive peget ned til refugiet i Burgos,

hvor en ung kvinde, som læste engelsk på universitetet, brugte det meste af aftenen på at forklare turen for mig - og med de godt 14 dage, jeg havde, foreslog hun, at jeg startede i Ponferrada. Så det gjorde jeg, men først lå jeg på en sovesal omgivet af fyre cyklende pilgrimme, alle mænd. Det samme gjorde sig gældende næste nat i en gymnastiksal i Ponferrada, så jeg havde pigebadefaciliteterne helt for mig selv. Jeg havde dog set en tysk nonne ved aftensbordet, men hun sov ikke sammen med os andre.

Fra Ponferrada til Villafranca - første møde

Hægtede mig på en lavbenet ung mand fra Venezuela som, og på ægte machovis havde tørklæde om håret og ikke været i bad siden han startede turen i Jaca, (sådan gjorde en ægte pilgrim, forklarede han mig senere) men som talte lidt engelsk.

Vi gik forkert, pilene var sparsomme, men hægtede os på en anden ung mand, der også var sendt modsat Caminoen, og fandt den rette vej sammen.

Første dag på Caminoen ca. 25 km og med 12 kg på ryggen havde nær taget livet af mig. Det var hundekoldt og regnede før vi nåede **Ave Fenix**. Danni, en femtenårig knægt jeg fulgtes med de sidste par kilometer, prøvede at forklare mig noget om det refugie vi nu kom til. Jeg forstod noget med berømt over hele Spanien og noget med speciel.

Som Thylejren i 70'erne, er min tanke da jeg får øje på stedet. Stilladser, tømret sammen af tilfældig tømmer, som derefter er beklædt med tykt plastik i forskellige farver udgør beboelsen udefra. Da vi træder ind, er det på jordgulve. Til venstre for indgangen er der små firkantede rum i træ, som ikke er lukket for oven og hvorfra der stiger em

op. Det er brusebadene. Og lige bagved er toiletter i samme små opbankede trærum, osse det minder mig om min ungdoms Thylejr.

Længere inde, lige ind til sovesalen med køjer, står en vaskemaskine, som nogle pilgrimme er ved at fylde. Vi går til højre. En ægte hippieudseende ung mand, med stramme cowboybukser, lædervest med lange frynser og et langt sort kruset hår og et stort fuldskæg giver os et stempel i bogen. Selvom dagen har været kølig, er jeg svedig og beslutter mig for et bad i den lille kabine, hvor alt bliver vådt, osse det tørre tøj. (Fandt senere ud af at man sagtens diskret kan slå et håndklæde om sig og skifte på sovesalen).

Tilbage i spisesalen, hvor en masse borde og bænke er sat langs plastikvæggene, sidder den tyske nonne, en tysk præst og de kriminelle unge mennesker, som de er på forbedringsvandring med.

Opholds- og spiserum er også beklædt med kraftig plastik. Kaffe til pilgrimme står på en disk mellem køkken og borde og bænke og midt i rummet står en stor smedejernsovn, som bliver fodret med træ af dem, der går forbi.

Det regner stærkt uden for nu og blæser ind af revnerne, hvor plastikken er forsøgt føjet sammen. Jeg sætter mig over for søster Karin, den eneste vandrende kvinde jeg indtil nu har mødt, men hun rødmer hver gang jeg spørger hende om noget - på tysk - men byder mig på salat. Jeg taler med en af de kriminelle unge mænd, der ikke er så genert som sin mentor, mens jeg sidder og spiser en smule af deres tiloversblevne medbragte salat.

En mager arbejdsklædt ældre mand, måske tandløs bag ved en stor sort skovsnegl under næsen, rejser sig fra nabobordet med sin gaffel i hånden og går hen ved siden af

mig, stikker sin gaffel i min mad og får omhyggeligt både salatblade, agurk og rød peber på gafflen, som han stikker i munden, hvorefter han tyggende går hen, sætter sig på sin plads og løfter sit glas mod mig.

Jeg sidder og glør med åben mund og stirrende øjne, og alle i rummet ler højt. Manden spiser bare videre af sin egen tallerken som om intet er hændt. Men fanger mit blik senere og siger højt, at jeg har et dejligt smil - får jeg oversat, og takker med endnu et smil.

Om aftenen er der grillfest, som jeg først kommer til efter en kirkekoncert nede i byen. Derfor er festen næsten forbi, men der er lidt mad tilovers, som jeg får tilbudt sammen med Louis. Mens vi står med majs og grillspyd kommer manden, der spiste af min salat ind til os, tager maden ud af mine hænder, lægger det på en tallerken og begynder at stryge sine hænder op og ned af mine arme og ben. Jeg stivner lidt og ser noget desorienteret på Louis, der først nu forklarer mig hvem manden er.

Det er selvfølgelig Jato himself, og det er blandt andet som healer, han er berømt i hele Spanien. Og så fordi han har det eneste private refugie på hele Caminoen. Efter at Jato har healet mig fortæller jeg, at jeg også har arbejdet en del med healing, og med Louis som tolk spørger Jato, om jeg vil give ham en healing, hvilket jeg selvfølgelig gør med glæde. Stadig med Louis som oversætter fortæller han, at man virkelig kan trænge, når man giver så meget selv. Han beder om, at jeg bliver næste dag, hvilket jeg ikke lige svarer på, da jeg allerede er klar over, at jeg ikke kan, hverken finde vej eller tale med andre, hvis ikke jeg hægter mig på Louis.

Så bliver jeg præsenteret ordentligt for Jatos hustru, som dengang stod for al affodring af pilgrimme. Til sidst var der flamberet hjemmelavet blommelikør, med Jatos specielle måde at sige godnat til os alle på. (Men jeg blev overrasket over at han havde udviklet det til, nærmest en besværgelse, da jeg genså stedet i 2009, for så ritualiseret syntes jeg ikke det var i 1993, kan dog godt lide det nye stramme-ritual.)

Trods første dagsvandring, uden at være trænet i forvejen, og med 12 kg på ryggen, vågnede jeg frisk, udhvilet og smertefri næste morgen - og befriet for alt overflodig bagage (beholdt ca. 6 kg, resten sendt med nonnen og hendes bil til Santiago fra Ave Fenix.). Vi blev næste dag og havde en større healingseance hvor ca. 15 pilgrimme deltog med Jato som vejleder - en stor oplevelse med utrolig megen latter og sjov. Jeg havde stadig ingen mælkesyresmerter, da vi næste dag gik de ca. 30 km til O Cebreiro.

Endnu et møde

Året efter, 1994, tog jeg mine to teenagedøtre med, de skulle også opleve Caminoen. Mit 43-åriges livs største oplevelse, og sådan står min første Camino vandring stadig for mig.

Vi gik i juli, sammen med en hærskare af skolebørn og unge studerende og starter i Sarria.

På vejen hjem, med tog fra Santiago til Barcelona, har vi 10 timers ophold i Palencia, og efter en halv dag i byen sidder vi og venter på stationen, hvor jeg på et tidspunkt udbryder: Gid der kom et voksent menneske forbi, som jeg kunne tale med! Jeg er totalt træt af teenagere.

En af mine døtre peger ned mod stationens information og siger – se mor, der er osse en pilgrim! Jeg ser, spærre øjnene op og endnu mere op, rejser mig og går tættere på, pilgrimmen vender sig, og så farer vi hen og krammer. Det er Jato, på vej til møde i Madrid med Ave Fenix-ordenen, og han har 4 timers venten, præcis som os. Han og jeg bruger aftenen sammen og benytter os af tegnsprog og min lille parlør. Den aften fortæller Jato mig om, hvordan han er den fjortende og sidste med healingsevner i sin familie, at de altid har tilhørt Ave Fenix-ordenen, om hans bedstemor som han arvede evnerne fra, om at han altid har vidst, at han skulle have sit refugie og heale pilgrimme, det er en hellig opgave. Han forklarede mig også hvorfor han var den sidste i den ellers uafbrudte linje af ”pilgrims-tjenere”. Det har jeg desværre ikke forstået på tegnsprog og kan derfor ikke videregive det.

P.S. Marie Sørensen fik skrevet sin bog – ”Pilgrimme på verdens veje”, der er anmeldt andetsteds i dette nummer af Pilgrimmen.

Pilgrimme på verdens veje

anmeldelse af af James Heimann

Med inkquisitionen i hælene

Marie Wigley Sørensens bog, "Pilgrimme på verdens veje", er historien om stormandsdatteren Hedvig fra godset Assekilde på Sjælland, der ikke må arve sin fars ejendomme og bliver sendt i kloster. Hedvig ledsages til klostret af biskoppens væbner Thyge (der nu er indsat som foged på godset) for her at tilbringe sit liv i bøn og gode gerninger...

Skæbnen vil dog at både Hedvig og Thyge ender på Camino de Santiago, hvor de hver for sig går bodsgang. Næsten fra bogens første side mødes og skilles og mødes og skilles det umage par (der i den mellemliggende tid både er blevet gift og separeret) utallige gange.

Marie Wigley Sørensen har studeret middelalderhistorie og kan sit kram, ingen tvivl om det. Hun vil gerne have det hele med, men hvorfor skal der være mindst tre til fem "bi-historier" på hver side? Hun er allerbedst når hun med bred pensel maler middelalderen op på et baggrundstapet, der får læseren til selv at føle sig tilstede i handlingen. Detaljerne virker ægte og relevante, selvom romanens sprogbrug er noget ujævn, idet der veksles mellem moderne dansk og et lettere antikveret "tegneserie sprog".

"Pilgrimme på verdens veje" er i sin essens en fortælling om en kvindeskæbne i det sene 1300 tals middelalder. Det er på mange måder en stor bog, der kunne blive endnu større, idet historien rummer så mange sidefortællinger, at man bliver helt åndeløs. Hvis de alle skulle ydes retfærdighed, burde det i virkeligheden blive til en roman serie i stil med "Game of Thrones".

Bedst er bogen, når forfatteren bare fortæller af karsken bælge (og det er hun knageme god til), og værst, når hun går for meget i dybden med de mere intime og følelsesladede beskrivelser af sine roman personers indre liv. Her nærmer hun sig i betænkelig grad, hvad der må betegnes som "kvindelitteratur" på dameblads niveau.

Krumtappen i plottet er inkquisitionens forfølgelse, som hovedpersonerne kommer i kontakt med på deres færd. Selve vandringeren på Caminoen fylder faktisk ikke så meget (ca. 1/3 del af bogen), men selv om forfatteren springer hurtigt over de mange kilometer, har hun bibeholdt essensen af, hvad Caminoen dengang stod for: En bodsgang hvor det var målet - Sankt Ibs relikvier - og ikke vejen, det drejede sig om.

PILGRIMME PÅ VERDENS VEJE

Marie Wigley Sørensen

Forlaget mellemgaard

www.mellemgaard.dk

342 sider - 249,95 kr

ISBN: 978-87-93204-37-9

Marie Wigley Sørensen (f. 1950) har studeret middelalderhistorie på åbent universitet. Det inspirerede hende til at vandre til Sankt Jakobs grav i 1993, og her opstod også ideen til denne bog. Hun er tilknyttet Kronborg som formidler af den danske verdensarvs historie.

Pilgrims- og besøgscenter på vej i Maribo

Der er fuld gang i opbygning af Pilgrimshuset Maribo, der skal fungere som paraply for en række aktiviteter. Inspiration er hentet i et lignende center i Vadstena. Et betydelig bevilling fra en A.P. Møller-fond gør renovering af rammerne muligt og centret skal især drives af frivillige.

af Elizabeth Knox-Seith, pilgrimspræst i Lolland-Falster Stift

Gennem flere år lå et større hus til salg i Klostergade 16-20, tæt ved Maribo Domkirke og direkte knyttet til de gamle klosterruiner fra 1400-tallet. Dets beliggenhed skabte tanker om at kunne udvikle et pilgrims- og besøgscenter i byen.

Det lykkedes at få mange lokale kræfter engageret i sagen, og gennem aktivt arbejde blev det muligt at skabe det økonomiske grundlag for at huset fremover kan danne rammen om en række aktiviteter, dels knyttet til Refugiet Lolland-Falster, dels Klosterruten og andre turist- og pilgrimsrelaterede initiativer. Sidst, men ikke mindst, er det meningen, at Pilgrimshuset skal være basis for samarbejde i relation til domkirken og Birgitta-søstrenes nye kloster, som ligger et kvarters gang fra de gamle klosterruiner, i smukke omgivelser ved Maribo sø.

I begyndelsen af december 2014 blev der dannet en forening, "Pilgrimshuset Maribo", som fremover vil stå for driften af centeret. Foreningen har endnu ikke trådt sine "barnesko", men det er tanken, at den skal fungere som paraply for de mange pilgrimsaktiviteter, som vil komme til at foregå i Maribo. Foreningen består af en række mennesker, der har erfaring fra pilgrims- og retrætearbejde, og dens basis er en åben idé-udviklingsgruppe, som jævnligt mødes for at udveksle inspiration, visioner og praksis.

Inspirationen fra Vadstena

Tanken om en base af denne karakter er inspireret af pilgrimscentret i Vadstena, der i midten af 1990'erne blev dannet med støtte fra Linköping stift. I Vadstena ligger centret i nær tilknytning til klosterkirken og tæt på Birgitta-søstrenes kloster. Dette har dels dannet grundlag for et veludviklet økumenisk (tværkirkeligt) samarbejde i byen, og dels givet liv til klosterkirken i Vadstena.

De mange pilgrimme, som besøger byen, har gjort det muligt at skabe et aktivt liv i kirken og centeret, bygget på frivillige kræfter, og derfor fungerer Vadstena Pilgrimscentrum som en dynamo i byen. Det tiltrækker mange besøgende – om sommeren ofte mere end hundrede om dagen.

Det, som er ”kerneydelsen”, er et levende, gæstfrit miljø, som man føler sig velkommen i. Desuden tilbydes løbende kurser og seminarer, bl.a. i samarbejde med den lokale højskole.

Et af højdepunkterne i Vadstena er det årlige pilgrimsteologiske seminar, der afholdes hver vinter i januar/februar. Det samler hundredevis af deltagere fra hele Norden og bidrager til det, man kalder den pilgrimsteologiske refleksion i den skandinaviske pilgrimsbevægelse.

I Maribo er de samme forudsætninger tilstede, som har været i Vadstena – et levende, aktivt kloster i Birgitta-traditionen, en domkirke, og smukke rekreative omgivelser, nær ved en sø. Væsentligt er ikke mindst hele Birgittas vægtige historie, som giver begge byer et særligt ”skær”, og som virker tiltrækkende på pilgrimme og andre besøgende fra mange dele af verden.

Interessant nok – men måske kuriøst – har domkirken i Maribo nøjagtigt samme grundplan som klosterkirken i Vadstena. Der er derfor en stor lighed mellem de to kirker, idet de begge blev skabt på samme inspirationsgrundlag.

Skal man følge modellen fra Vadstena, bør de fleste af aktiviteterne i huset foregå på frivillig basis; men det kan dog være vigtigt at have nogle faste koordinatore knyttet til centeret. I Vadstena har man en fast pilgrimspræst, en daglig leder og en diakon tilknyttet, samt enkelte andre funktioner, såsom PR - en del af det på deltid.

Tilknytningen til pilgrimsbevægelsen

Mange danske pilgrimme har besøgt Vadstena Pilgrimscentrum og henter løbende inspiration i deres arbejde derfra – ikke mindst

gennem den pilgrimslederuddannelse, som tilbydes i Vadstena, og som også ind imellem har været udbudt i Danmark. Flere rejser til Vadstena i længere perioder og deltager som frivillige i pilgrimscenteret, fordi det giver dem både en unik oplevelse af fællesskab og en støtte til deres identitet som pilgrimme.

Pilgrimsbevægelsen i Danmark har udviklet sig med bemærkelsesværdig hastighed inden for de seneste 10 år. Igennem mange år var der håb om at vi kunne få et pilgrimscentrum knyttet til domkirken i Viborg, som er ”begyndelsespunkt” og ”endemål” på hærvejen, afhængig af, om man bevæger sig syd- eller nordover. En aktiv initiativgruppe fra egnen gik i gang i år 2003, og var i høj grad inspireret af erfaringerne fra Vadstena.

Den frivillige gruppe havde i en årrække et nært samarbejde med stiftet og domprovstiet, men i dag er der ikke længere nogle pilgrimsaktiviteter i kirkelige lokaler, og den frivillige gruppe, som er tilbage, holder til i kommunalt regi på Viborg Bibliotek.

I den kirkelige del af den danske pilgrimsbevægelse er der et stort håb om, at der igen kan komme et initiativ som i Viborg, knyttet til et stift, og med klart folkekirkeligt udgangspunkt. Der mangler et sted, hvor erfaringerne fra den danske pilgrimsbevægelse kan samles op og gøres frugtbare ind i en folkekirkelig sammenhæng. Og der mangler et sted, som netop Vadstena, hvorfra inspiration kan gå ud, pilgrimsteologi kan drøftes, og erfaringer på landsplan deles og udkrystalliseres.

Aktiviteterne i Pilgrimshuset i Maribo

I Vadstena er udviklet en række vandreruter i tilknytning til byen og de nærliggende klosterruiner i Alvastra.

Det samme kan man gøre i Maribo, idet Klosterruten nu er under opbygning, sideløbende med andre initiativer, såsom Munkeruten. Huset ligger i tæt tilknytning til domkirken, med stor have lige ned til Birgitta-ruinerne og har derfor en placering, der gør flere funktioner mulige:

Besøgscenter, hvor turister og pilgrimme kan "droppe ind" og få en kop kaffe, samt få oplysninger om vandreruter på Lolland-Falster, samt andre attraktive steder at tage hen, særligt i kirkelig kontekst. Huset kan desuden udgøre en "base" for grupper af rejsende, der ønsker at besøge domkirken – for eksempel i forbindelse med menighedsudflugter.

Ramme for aktiviteter i tilknytning til Refugiet Lolland-Falster, som i samarbejde med klosteret i Maribo løbende afholder retræter for erhvervsledere og andre målgrupper. Det, at klosteret kan tilbyde rammen for spisning, ophold, overnatning og tidebøn, frigør refugiet fra den store opgave selv at skulle have et sted, hvor disse tilbud gives. Til gengæld kan refugiet i disse bygninger skabe sine egne rammer for samtaler, kurser, rekreation og meget andet.

"Brobygger" mellem kirken og det øvrige samfund, idet huset ligger smukt i den gamle bydel i Maribo, og kan danne base for besøgende, som ønsker at møde det kirkelige miljø på en mere uformel og uforpligtende måde.

Samtalerum for sjælesorgssamtaler, som kan tilbydes i en "fri" sammenhæng, idet centeret fungerer som en "buffer" mellem kirkens rum og det øvrige samfund. Centeret skal adskille sig fra turistbureauet på den måde, at man netop kan få en samtale af dybere

karakter – hvis det er det, der er behov for. Mange samtaler vil naturligt komme til at foregå "af sig selv" i besøgscenteret, men det er vigtigt at have et eller flere rum, hvor fortrolige samtaler er mulige.

Bibliotek i mindre format, som rummer litteratur om egnens kirkelige historie, samt åndelige og eksistentielle bøger, som kan være gavnlige for pilgrimme og retrætedeltagere.

"Mini-museum" for Maribos kirkelige historie, herunder dannelsen af det oprindelige Birgitta-kloster, samt domkirkens historie før og efter Reformationen. Der kan være en fast udstilling, samt flere skiftende, kirkelige udstillinger af forskellig karakter. Oplagt vil det være at have en lille fast udstilling om Birgitta og hendes betydning i fortid og nutid. "Mini-museet" kan ligeledes fungere som kapel, som rum til bøn, samtaler, m.v. Her kan f.eks. foregå "delande" – altså det, at pilgrimme, retrætedeltagere eller andre besøgende mødes i små grupper for at udveksle eksistentielle erfaringer.

Primitiv overnatning ("herberg") for pilgrimme, der besøger byen, og som har brug for en enkel base, før de drager videre. Ønskes overnatning af bedre kvalitet, kan der henvises til de mange andre muligheder i Maribo. Rummene, som afsættes til dette, kan indrettes sådan, at de også kan bruges som base for de frivillige, som passer huset. Det skulle nemlig være muligt at udvikle et miljø for frivillige kræfter, rekrutteret lokalt og fra andre dele af pilgrims- og retrætebevægelsen.

Det videre arbejde

Der er allerede skabt grobund for, at huset kan istandsættes gennem en større bevilling fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-

Kinney Møllers Fond til almene Formaal. Nu henstår arbejdet med at renovere huset, og skabe det maksimale grundlag, rent fysisk, for de kommende aktiviteter.

Lokale kræfter arbejder aktivt med, og et af eksemplerne er, at Lolland Kommune har bevilget en frivillig arbejdsindsats med at rydde haven foran huset, sådan at gamle, forfaldne bygningsdele er revet ned, og mange tilgroede buskadser er fjernet. Det lokale museum, Museum Lolland-Falster, er med inde over vurderingen af projektet og også interesseret i, at formidlingen af den lokale historie styrkes gennem en række aktiviteter knyttet til klosterruinerne. Desuden har Real Dania bevilliget godt 3 million kroner til renoveringen af søbredden, gennem projektet "Stedet tæller" – og den indsats, som dette medfører, skaber god grobund for et samarbejde mellem mange aktører.

Der er fuld gang i udviklingen af diverse rutenetværk via Sjælland og sydover, mod Tyskland – som før nævnt, blandt andet via både Munkeruten og Klosterruten. Men Santiago-pilgrimmene er også ved at udforske vejene hen over Lolland-Falster, kaldet Den danske Pilgrimsrute.

Det er vores håb, at vi i det kommende år kan udvikle et godt samarbejde, som på sigt kan stimulere vandringer på tvær-regional basis, dels fra Tyskland og nordover, via Maribo og Roskilde, til Sverige, dels den anden vej.

Omkring dette har vi et godt samarbejde med pilgrimscenteret i Vadstena, og pilgrimsbevægelsen i Sverige i det hele taget, samt med pilgrimscenteret ved Sankt Jakobi kirke i Hamborg. Hvis en kommende base i Maribo kan understøtte vandringsaktiviteterne gennem de tre lande, og videre til både Norge og sydover, vil det være til stor glæde.

Vigtige jubilæer

I år 2016 har Maribo Domkirke 600-års jubilæum, og det er oplagt, at man arbejder på at udvikle dette center, så det er levende og i funktion på dette tidspunkt. I år 2017 er der Luther-jubilæum, og måske kan fejringerne fra året før "forlænges" i en række kulturelle tilbud, der anskueliggør reformationen og dens mange brudflader, ikke mindst set i lyset af, at den levende klostertradition i dag er vendt tilbage til Maribo. Med andre ord: Hvor bevæger kirken sig hen, 500 år efter Luther? Hvilke udfordringer står vi i, i dag for at skabe en levende og nærværende kirke?

Målsætninger for Pilgrimscenteret i Vadstena – og i Maribo:

- At være et miljø for tro og åndeligt søgende
- At virke i praktisk diakoni og økumenisk ånd
- At have et stort frivillighedsarbejde og nordisk netværk
- At arbejde med udviklingen af pilgrimsveje og vandringer i hele landet
- At arbejde med pilgrimsteologi, udviklingen af pilgrimstanken og uddannelse af pilgrimsledere
- At stræbe mod enkle udtryks- og gudstjenesteformer
- At dele gudstjenesteliv
- At drive café og et enkelt herberg
- At stå for retræter og temadage

Symfoni i maj

af Torild S Bruun

Vejen synger,
gode intentioner
i spil
smil deles ud

Søgende sjæle,
øjne finder spejle
i lyset
fra hjerterne

Pilene peger,
ben i gyngende rytmer
mod stjernemarken
vejen synger

*

Et skridt ad gangen,
nemt

Den ene fod
så den anden,
enkelt

Livet er
et skridt ad gangen,
let

*

Sagte summen
af dybe erkendelser,
blandet med
café con leche og
bløde vabler

Svedeperler funkler
i morgendis

Hun knæler,
letter sit hjerte,
velsignelsens hånd
dulmer

morgendagens kvaler
er skjulte,
synd giver
brød og guld

*

Sagte løber floden,
i evighed
Blade falder skælvende,
i vandet
Sejler som tusinde skibe,
i solnedgang

*

Uendeligt udsyn
ser langt væk
vidt omkring
helt der ned,
udsigt

blikket fyldes
rummer alt
verden fødes
højt her oppe,
oversigt

køligt på toppen
friske tanker
nye spirer
dybt indeni,
indsigt

Årsmøde 2014

Caminofilm, sang, dans, formandsvalg, vandreture og rejseberetninger var nogle af højdepunkterne, da 87 pilgrimme fra nær og fjern samledes på Marinegården i Brøndby til årsmøde. Fra alle dele af landet og sågar fra Spanien, mødtes Santiagopilgrimme den 25. oktober 2014 til generalforsamling og årsmøde.

af Pilo Drescher

Dagen startede med generalforsamling, hvor formand Henrik Friediger aflagde sin beretning om året der er gået i foreningen.

Samtidig var det også Henriks sidste beretning som formand, idet næstformand Vibeke Mørdrup blev valgt som ny formand. Henrik forlader ikke foreningen, men fortsætter som bestyrelsesmedlem og redaktør af Pilgrimmen.

Der var livlig debat under beretningen. Især under drøftelsen af stigruppernes arbejde og afmærkning af ruterne, blev der udtrykt mange meninger om, hvilken vej muslingeskallen skal vende. Som alle pilgrimme har oplevet i Spanien, så skiltes der ikke ens på ruterne.

Muslingeskallerne vender forskelligt i de spanske regioner. Men man er aldrig i tvivl om, at man befinder sig på pilgrimsvejen, det er muslingeskallen et tydeligt symbol på. Og det er den også på de danske ruter, uanset hvilken vej den vender. Hvis der skulle være afmærkningen på ruterne, som skaber forvirring, så suppleres de med en pil.

Henrik Tarp, som sammen med sin kone Vivi, var initiativtagere til at starte foreningen, var kommet fra Spanien for at deltage i årsmødet. Henrik takkede bestyrelsen for deres store arbejde, og fordi de "holder den altruistiske fane højt."

"I er ikke navlebeskuende, men har de store europæiske briller på og hjælper pilgrimme før, under og efter deres færd", sagde Henrik.

Også stigrupperne fik en stor tak med på vejen: "De har brugt mange timer (og benarbejde) på at indhente tilladelser fra regioner og kommuner og på at afmærke ruterne gennem hele landet", sluttede Henrik Tarp.

Efter generalforsamlingen var der frokost, travetur, pilgrimsdans og samling i temagrupperne:

- Nye Pilgrimme
- Hospitaléros
- Film: Walking The Camino
- Pilgrimsvandring på Jesus-ruten i Israel
- Camino Portugués

Årsmødet sluttede på festlig vis med sang og dans på ægte middelaldermanér med Fru Frøken Jomfru Marie og Morten Musicus aka Trotto.

En rigtig dejlig dag var det.

P.S. Beretning og referat fra generalforsamlingen kan findes på

www.santiagopilgrimme.dk

Foreningen

Endelig fremme i Santiago!

Når man kommer frem til katedralen i Santiago de Compostela, står man over for en række traditioner, hvoraf fremsigelse af Den apostolske Trosbekendelse ved helgenskrinet for Sankt Jacob i katedralens krypt er vigtig for ”vi protestanter”, mener forfatteren af denne artikel.

af Finn Buhl

Endelig! 800 km tilbagelagt på ”apostlenes heste”, man er fremme ved målet. Men hvad så?

I dag er der mange ”traditioner”, der skal overholdes, hvis ”det skal gå rigtigt til”, når man endelig – som caminovandrere – er kommet til Santiago de Compostela: En søjle i forhallen ind til katedralen skal beføles, hånden lægges hen over nogle fordybninger, som ”blot” er slidtage efter millioner af pilgrimmes berøring samme sted.

Oppe bag højalteret skal Sankt Jacob kyskes i nakken på en dertil anbragt muslingeskal, og nogle skal omfavne Sankt Jacob statuen. Botafumeiroen – det kæmpe store røgelseskar – skal beskues, imens det suser gennem kirkerummet, og ”traditionerne” afsluttes også af langt de fleste med en formel deltagelse i kommunionen, hvor sakramentet efter katolsk forordning af lægfolket kun modtages i ét legeme, mens den nadverindstiftende pater modtager i begge skikkelser, dvs. både spiser brødet og drikker al vinen i kalken.

Og sandt nok! For enden af vejen står altid et nadverbord, så dét at modtage sakramentet er det samme, som at nå frem til målet, men dét spekulerer vist ikke ret mange af dem på, der deltager. Det er blot én af alle ”traditionerne”, som ”skal” overholdes, hvis ”det skal gå rigtigt til”.

Noget andet, som vel ikke ret mange tænker på, er, at lige før målet eller rettere ved selve målstregen. Det er at gå ned i krypten under højalteret, og – imens man betragter Sankt Jacobs helgenskrin – at sige Den apostolske Trosbekendelse. Alle slår en smut ned gennem krypten, stopper op, beundrer kisten og går så igen, men stort set ingen sætter sig og siger Den apostolske Trosbekendelse.

Vi træder frem for Gud

Det er også noget værre katolsk noget at gøre, vil de fleste påstå: Vi protestanter tilbeder jo ikke helgener! Og deri har de ret. ”Vi protestanter” tilbeder absolut ikke helgener (hvilket katolikker i øvrigt heller ikke gør, men dét er en helt anden historie), eller tillægger helgener at være mellemmand/kvinder mellem os og Gud (hvilket katolikker gør).

For ”vi protestanter” må nemlig – ifølge Luther – gerne træde direkte frem for Gud, så derfor glemmer ”vi protestanter”, eller rettere forstår vi ikke, at fremsigelse af Den apostolske Trosbekendelse foran Sankt Jacobs Helgenskrin ikke er tilbedelse af Sankt Jacob,

men at ære Sankt Jacob for dét, han er: Apostel! Det vil sige udsendt med det hverv at forkynde evangeliet om syndernes forladelse ved troen på Vor Herre Jesu Kristi blodige sonoffer på korset.

Sankt Jacob er om noget indbegrebet af, at man på en pilgrimsvandring – skridt for skridt – billedligt nedtramper vantroen, så der atter kan blive plads til troen. Vandringen så at sige renser sjælen, og pilgrimmen gen-kristnes: Ligesom Sankt Jacob i legenden uddrev maurerne – vantroen – fra Den Iberiske Halvø, ligeså uddrives vantroen fra pilgrimmens legeme og sind ved at vandre på Caminoen – vejen – så sjælen ren igen kan modtage troen.

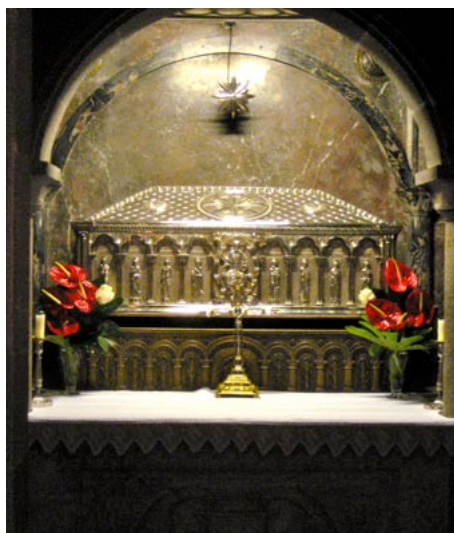
Bekendelsen

Under hele vandringen har Sankt Jacob vist vej i form af gule pile og muslingskaller; vist vej hen til sin egen Herre, som også er vores Herre: Jesus Kristus, Den Korsfæstede, Faderens Enbårne. Når så vandringen er gennemført og dens formål er lykkedes, markeres dét ved at sige Den apostolske Trosbekendelse foran Sankt Jacobs helgenskrin. Man beken-der: ”Sankt Jacob, din mission lykkedes! Jeg tror...igen!”, og kan derpå tilgivet – ikke af Sankt Jacob, men Vor Herre - modtage sakramentet: Brødet, som er Jesu Kristi.

At modtage nadveren er – uanset om sakramentet modtages i ét eller som to legemer, brød og vin - at Faderen (eller hans betroede, en præst) rækker os Frugten fra Livets Træ!

Ja! For at komme til målet er man nødt til at krydse målstregen, som er at sige Den Apostolske Trosbekendelse i krypten foran Sankt Jacobs Helgenskrin, og således bekende, at den tro, der var faldet, nu er genrejst.

Buen Camino!

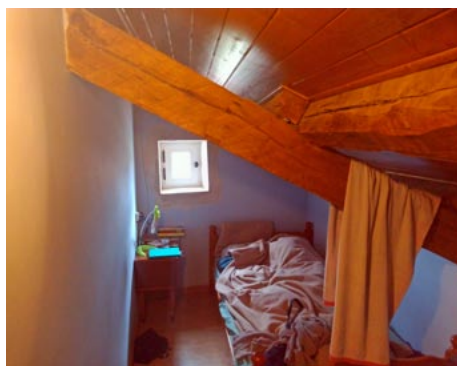

Hospitalera i Astorga

Forfatteren af denne artikel har gjort tjeneste som hospitalera på Foreningen af Danske Santiagopilgrimmes samarbejdsherberg i Astorga, Siervas de Maria, i april 2014. Hér er hendes beretning om en flittig og nærværende dagligdag og om spændende mennesker, hun mødte.

af Karin Cardel

Jeg boede oppe under loftet i et lille bitte værelse med et lille bitte vindue med en stor slået udsigt til bjergene. Der var masser af sne deroppe. Det er den vej Caminoen går. Vi havde besøg af en hospitalero fra et herberg i bjergene. Han sagde, at det er et dejligt herberg med ild i ovnen, det kunne jeg også bruge på vores herberg. Han havde friske bjerg-æg med!

Det var koldt. På nær dagen forinden, da himlen var vidunderlig blå, og jeg svedte i min frakke. Det var rart at prøve. Jeg gik en tur og så blomstrende æbletræer, mælkebøteblomster, morgenfruer og rosmarin.

Jeg blev syg den dag jeg kom. Influenza med nys, hoste, fryse-svede, utilpashed. Ikke smart, når jeg lige var kommet. Jeg fandt ud af at tage tre lag bukser på og uldne trøjer. Jeg kunne tænde et elektrisk varmeapparat på værelset og havde min gode sovepose at putte mig i, så jeg kunne få varmen ind imellem.

Da jeg kom, var der tre hospitaleras. Alba fra Spanien, Valencia. Giusy fra Italien og Lisa fra Tyskland. Alba satte mig ind i tingene. Der er mange detaljer at sætte sig ind i.

Ud over alt det praktiske kunne vi heldigvis tale hyggeligt om "alt mellem himmel og jord". Det gik godt med det spanske især sammen med tålmodige og tydeligt talende spaniere. Alba var supersød og sagde hele tiden: "Yo lo hago. No pasa nada" (jeg gør det – det gør ikke noget). Altså, når vi skulle gøre rent, blev jeg skånet og det var behageligt, for jeg var stadig syg, men jeg skulle også lære det. Om morgenen skulle vi rydde op og gøre rent i pilgrimmenes køkken og i vores eget køkken. Det var ca. en times arbejde. Ikke slemt, jeg skulle finde ud af vaskemiddel, gulvoppe, osv.

Vi skiftedes til at være i receptionen, hvor pilgrimmene kommer ind, efter kl. 11. Pilgrimmen skulle have ét stempel i deres pas og et andet, når de skulle have et nyt pas. Hvordan indlogerer vi pilgrimmene? Det er et stort hus med mange døre og nøgler. Hvordan de skal indskrives? I hvilket værelse? Tit sad vi og snakkede der. Eller der kom nogen fra byen, som er med i den lokale Santiagovenneforening, og de skulle se, hvordan det gik. F.eks. med varmen. Der var nogen, der drejede på varmeapparaterne. Alba blev "tosset" på dem, fordi det ikke hjalp. Pilgrimmen frøs.

Alba havde gået til Santiago fra Pamplona i januar-februar og tilbage til Astorga. Hun havde nu været der som hospitalera i en måned. Og så drog hun sydpå ad Via de la Plata, ned mod Sevilla. Jeg savnede hende fordi hun er så hjertelig og vi havde meget at snakke om. Hun vidste ikke hvor langt hun ville gå og hvor længe, men hun gik mod sin hjemegn.

Lisa er 21 år og havde været her hele vinteren. Hun købte en hest i Spanien og hjalp andre med at opdrætte deres heste, ligesom hendes egen. Hun var glad for mig fordi jeg kan lidt tysk og hun kan kun lidt spansk. Jeg kunne f. eks. hjælpe hende i banken. Hun drog vestpå sammen med sin hest - mod Santiago og bjergene med sne på.

Der var solskin og hun havde bestemt, at hun ville af sted, når det blev godt vejr. Det var meget stort for hende, denne rejse. En drøm, der gik i opfyldelse. Men en stor udfordring. Hesten kan finde græs, hvis der ikke er sne. Der er altid meget hjælp på Caminoen. Vi vinkede farvel! Veronica, rengøringsdame, Lisa og hesten, som har fået sit korn, og André.

Giusy talte længe om at tage af sted. "Ikke i dag og måske op til det andet herberg i bjergene". Hun havde været der hele vinteren

og var blevet kæreste med André. Han bor oppe i nogle bakker et par timers vandring herfra ad Caminoen mod øst, "Las Casas de los Dioses" (gudernes huse). Et sted med helsekost og uden el. I naturens livgivende energi! André sagde, at der var dejligt oppe i bakkerne uden computer. Heldigvis kunne han hjælpe mig med noget "tutlihut" på min tablet alligevel.

Friske grøntsager

Giusy vidste ikke om hun ville flytte sammen med ham eller eller. Det ville tiden vise. Hun ville ikke binde sig. Vi tager det indtryk med os, som vi har fra et andet menneske, sagde hun, det er hvad vi har. Vi talte meget om kærligheden, som jeg mener at vide lidt om. Vi lavede dejlig helsemad sammen. Jeg nød at kokkerere de skønne friske grøntsager, man kan få på markedet. Vi havde det hyggeligt i vores køkken.

Det var trist, at de tre tog af sted, dem som var der, da jeg kom, som jeg havde haft det sjovt med. Jeg er ikke god til det med at nogen tager af sted. Alfredo og Pili var kommet. De har ansvaret for herberget og har været her hver sommer i 11 år og er supersøde, så det skulle nok gå, det var bare anderledes.

Regnvejret var holdt op og det blev meget dejligt, rigtig, aj "frygtelig" varmt. Jeg lå på en bænk i parken og sugede solens varme til mig og tog echinacea mixtur for at styrke immunforsvaret og blev rask efter en uge.

En aften før påske gik jeg med Pili til en koncert i kirken, men det viste sig at være en meget lang tale om hvad der ville komme til at foregå i Astorga i påsken. Vi gik hen på en bar og fik et glas vin og øl og senere tilbage til katedralen og hørte musik, som de endelig var kommet i gang med.

Dette er dit sted

Jeg bestemte mig for at vandre op til Casa de los Dioses. Det skulle blive 20°, men der var stadig dækket af skyer. Når de lettede kunne det blive varmt.

Stedet deroppe i bakkerne gjorde meget indtryk på mig, da jeg selv vandrede. Jeg kom en morgen i det tidlige solopgangsllys. Jeg havde sovet så elendigt om natten på en tynd madras og med en kraftig svensk snorken fra køjen under mig. Jeg så et hjerte hvor der stod: "Selfservice". Bagved stod en grøn bod med helsekostvarer på, tahin, som er min favorit, frugt og mysli, yogi the, nødder og brød. Jeg nev mig i armen for at tjekke, om jeg drømte, og så nød jeg et vidunderligt morgenmåltid. Der var ikke en sjæl at se, før flere pilgrimme dukkede op. David kom løbende med Astorgakager. Han smilede hjerteligt og gav omfavnelser. "This is your place!"

Denne gang fik jeg snakket med David. Vi diskuterede materiens forgængelighed. Han lever meget asketisk og mener ikke vi skal bruge materielle goder. Han vasker op efter alle de pilgrimme, han har inviteret, med vandfadet på et bræt på jorden. Jeg hjalp med opvasken og spurgte om ikke han kunne lave et simpelt opvaskebord. "Deja te!". Jeg skulle flytte mig, han ville ikke diskutere det, han vaskede selv op nede på jorden.

En forskrækkelse

På vejen hjem havde jeg en ubehagelig oplevelse. Jeg var i en opløftet tilstand efter at have været i Las Casas de los Dioses og var et par km fra Astorga. Der ligger en stor ubeboet boligblok med ituslåede vinduer, og den huser nok nogle hjemløse, tænkte jeg. En ung mand kom gående imod mig. Han sagde noget uforståeligt på engelsk og så blottede han sig pludselig.

Jeg blev meget forskrækket og gik så hurtigt jeg kunne. Der var helt øde og ingen til at hjælpe mig. Jeg var bange for, hvad han kunne finde på. Giusy var hjemme i køkkenet, og jeg kunne tale med hende om det.

Jeg var meget rystet, men jeg prøvede at slippe det. Den næste morgen gik jeg til politiet og meldte det, for om muligt at modvirke at andre pilgrimme kommer i samme situation.

Turist i romertiden

Astorga er oprindelig en romersk by fra ca. år 0, altså 2014 år gammel. Resterne fra den romerske tid er udgravet og der er rigtig meget velbevaret. Jeg blev turist i romertiden.

En guide viste os rundt. Der er døre i gaderne, der leder ned ad snoede trapper, ned under gader og huse til udgravningerne.

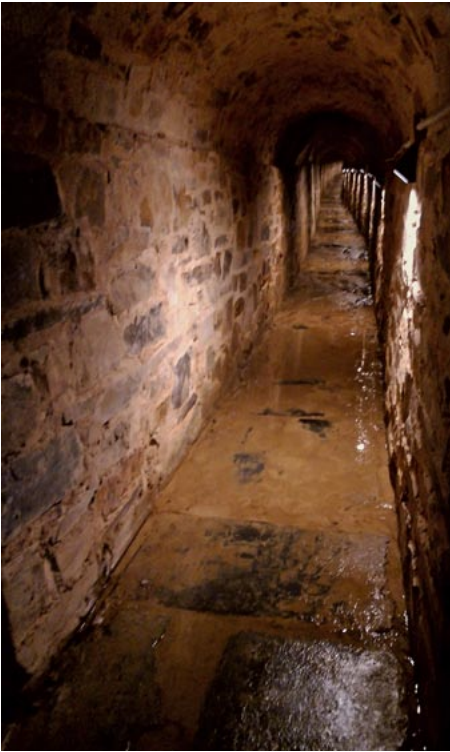
Romerne havde en effektiv mur - med to bølgelignende skyttegrave foran.

Der blev fortalt om de thermale/varme bade og deres effektive system med nedkøling og opvarmning af vandet. Sandsynligvis var badene både for kvinder og mænd. Det mener arkæologerne, fordi de har fundet et guld-hårspænde i vandkanalen.

Kulde og varme

Til sidst var vi nede i en kloak som var meget velbevaret. Vi gik igennem kloakken, som heldigvis var blevet rengjort. Der var bare koldt, så det var skønt at komme op i solen bagefter.

Alfredo synes at jeg skulle en tur til Leon. Det viste sig, at han har en super Ford, som han kørte ret hurtigt. Den har en radar som advarer ham hvis politiet er i nærheden. Des-

uden blev jeg indviet i, hvordan man skælder ud på andre trafikanter på spansk! Alfredo skulle købe bukser, og jeg kunne køre med. Det var ikke fordi jeg havde brug for en storby, men ok med et andet indslag i min spanske hverdag.

Alfredo fortalte om det store arbejde det er at holde herberget fri for væggelus. Hver 15. dag bruger han en maskine, som opvarmer pilgrimmenes madrasser, senge og gulve til 85 grader. Hvor de kommer fra? Spurgte jeg. Fra Canada og USA og Frankrig. Lande, hvor folk bruger moteller/hoteller meget. Væggelus er nogle ihærdige kryb og formerer sig med lynets hast. De er svære at komme af med. Det kræver kontinuerlig bekæmpelse, som også er dyr. Derfor undgås denne indsats også på visse herberger.

Kunst og sandaler

I Leon gik bilens gear i stykker og skulle repareres, og mens jeg ventede, så jeg oppe mod den blå himmel flere storke, der cirklede rundt, imponerende. Det blev en Leontur som en memory-camino, ind på samme café, hvor de var rigtig søde sidste gang. Det var de også denne gang, gik i Isadora Kirken, som er så speciel intens og i katedralen med de overvældende glasmosaikker.

Ude foran katedralen udfoldede børnene sig på den store plads. Mange af dem var udklædt i dragter som riddere og skønjomfruer. Jeg ville ud til et museum, Musak, med moderne kunst, men havde blot en time til rådighed, måske for lidt tid?

Det ved jeg ikke, for jeg kom aldrig så langt, skulle lige se på nogle "Cros" sandaler, som jeg har kigget forgæves efter hjemme. Og ja, dem købte jeg simpelthen! Busstationen kunne jeg genkende. Vandrerruten igennem forstæderne til Leon ligger tæt langs hovedvejen med meget ubehagelig trafik, så mange pilgrimme tager med bussen dette stykke.

Tålmodig og forståelig

Det var rart at ha et hjem ~ nogen at komme hjem til og mit værelse. - Efter morgenmaden gjorde jeg rent sammen med Pili. Veronica tog sig af toiletterne og sovesalene.

Pili er en tålmodig kvinde og prøvede at forstå, hvad jeg sagde, når jeg vovede mig ud i at forklare noget mere indviklet end hvad der lige faldt for. For dem, der ikke er vant til det spanske, kan jeg fortælle, at der er mange tider, som verberne skal bøjes i, og jeg prøvede at holde styr på de mange endelser. Pili var god til at forklare hvad ordene betød, hvis jeg ikke kendte dem.

Hun syntes det var sjovt at diskutere med mig. Vi har levet meget forskellige liv. Hun fik tvillinger som 18-årig og har boet sammen med Alfredo lige siden. Hun har været hjemmegående, efter hun afbrød sin uddannelse. Jeg forsøgte at forklare hende noget om rødstrømperne, som hjalp mig til at få indsigt i mit eget liv. Hun skældte meget ud på sin Alfredo, ikke så rart at høre på, men det kunne jeg vist ikke ændre på. Jeg forsøgte at få dem til at lytte til hinanden. Den, der holdt pebermyntepastildåsen måtte tale, den anden skulle lytte. Det grinte vi meget af. De to arbejder ihærdigt sammen på herberget og de er trætte om aftenen.

”Siempre igual” = altid det samme, sagde Pili, når hun blev lidt træt af det. En morgen, da Pili og jeg gik op på terrassen og så på solopgangen, fløj der en stork tæt forbi med noget i næbet, som lignede rigtig meget en pose, som jeg genkendte fra vores tegninger i børnebøger af storken, der kom med barnet. Måske er der alligevel noget om det?

Smil

Efter rengøringen gik jeg ud i solen på en sti gennem parken oppe langs bymuren med udsigt til de sneklædte bjerge, købte frugt og grøntsager og gik på favoritcaféen, Sonrisas = Smil! De fandt hurtigt ud af, hvad jeg skulle ha, café con leche, og 1 churro, friturestegte små brødstænger. En dag sagde camareraen/tjeneren: ”Yo te invito” (jeg inviterer dig), hun gav kaffen!! Her læste jeg så godt som jeg kunne i ”El Mundo” for at følge nogenlunde med i verdens gang.

Jeg skulle være i receptionen kl. 11. Der var ret roligt på det tidspunkt, men der var begyndt at komme mange pilgrimme. Det var blevet påskeferie, og det kunne mærkes. I starten var der 10-15 pilgrimme om dagen.

Der kom efterhånden 45, nogle dage var der 100, om sommeren er der fuldt, og der kan være 164. Jeg følte at ”det er lige mig” at være i receptionen. Pilgrimme kom ind i herberget på meget forskellig måde: ”Er der plads?” eller ”Vi er en gruppe på syv og vi vil gerne have et rum sammen” eller de kom fuldstændig udmattede vaklende ind og faldt om på bænken eller kom susende som om de stadig sad på cyklen. Det var fascinerende at være der og prøve at gøre det bedste for dem. De kom fra mange forskellige steder på kloden og vi mødtes så vidt muligt i et fælles sprog.

Alfredo kunne hjælpe med deres vabler. En var helt spændt op i musklerne i benene. Ham hjalp jeg med noget massage. To danskere fik hjælp med følgeskab til Centro de Salud (lægeklinik).

Udmattet

Der skulle komme en kvinde fra Danmark. Hun havde bestilt plads i forvejen. Tidligere havde vi haft et par danskere, og Alfredo kaldte på mig, så jeg kunne tale med dem. De blev meget overraskede over at finde en dansk hospitalera. Lene, som blev i to dage for at komme sig, var meget glad for at være her. Hun fik et værelse med ro og fred og sov i 12 timer.

Efter ca. tre timer i receptionen kunne jeg nyde min frokost på den overdækkede terrasse. Det var blevet varmt, 20°, og det var dejligt, for der var koldt inde i huset. Nattertemperaturen var nede på fem grader uden for. Efter frokost kunne jeg lave, hvad jeg ville. En dag bagte jeg to grovbrød, som både Pili og Alfredo var meget begejstrede for. Pili sagde, at hun aldrig havde bagt et brød!!! Jeg ville tage det ene med til Guisy, som endelig havde besluttet sig og var flyttet op til sin André.

Det skulle være en gave, fordi hun flyttede ”hjemmefra”. Pili ville gerne med. Hun ville gerne se stedet. De blev glade for brødet. De har ingen ovn, men måske en jordovn kunne komme på tale?

André og Guisy fulgte os et stykke på tilbagevejen. Fuldmånen lyste for os og vi sang ”La Cucaracha” som forvandlede sig til ”El Peregrino”. Vi skrev videre på pilgrimssangen næste gang vi sås. Her er den:

CANCIÓN DEL PEREGRINO

(Pilgrimsang)

Melodia: ”La Cucaracha, La Cucaracha ya no puede caminar”

1. El peregrino, el peregrino
ya no puede caminar.
Porque hace frio y llueve mucho
Ya necesita calentar-se
 2. El peregrino, el peregrino
ya no puede caminar.
Porque hay ampollas y tendinitis
y le falta descansar
 3. El peregrino, el peregrino
ya no puede descansar.
Porque los albergues y pensiones
estan de chinches a reventar.
 4. El peregrino, el peregrino
nunca para de buscar.
Busca calma para su alma
que en si mismo encontra-ra’.
- 1) Pilgrimmen, pilgrimmen
nu kan han ikke gå mere.
Fordi det er koldt og det regner meget.
Nu har han brug for at varme sig.

- 2) Pilgrimmen, pilgrimmen
nu kan han ikke gå mere.
Fordi der er vabler
og han har brug for at hvile sig.

- 3) Pilgrimmen, pilgrimmen
nu kan han ikke hvile sig mere.
Fordi herbergerne og pensionerne
er fyldt med væggelus.

- 4) Pilgrimmen, pilgrimmen
holder aldrig op med at søge.
Søger fred til sin sjæl
dette opdager han i sit indre.

Astorga, Siervas de Maria Abril 2014 ~ André, Giusy y Karin. Melodien kan høres på YouTube ved at søge på ”La Cucaracha, La Cucaracha”

Påske

Pili og jeg var ude at se påskeprocession en aften. Jeg må sige de gør meget ud af det. Kvinderne gik med Jesus på korset på en stor høj bære i en vuggende gang. Efter dem kom et 50 mands tromme- og hornorkester, som spillede meget kraftigt. Om natten kunne jeg ikke sove, og jeg kunne høre at musikken fortsatte i hvert fald indtil kl. to. Derefter sov jeg godt.

Christine kom. Det var fjerde gang hun var hospitalera i Siervas de Maria. Hun er englænder og bor i Tyskland. Hun behersker de to sprog og spansk, kom vandrende fra Via de la Plata og fortalte om nogle knæhøje oversvømmelser, hun måtte forcere på vejen.

Mor og søn, Sandra og Benjamin fra Tyskland var også kommet for at arbejde. Benjamin kunne lidt engelsk og Sandra kunne russisk, så kropssprog virkede bedst her. Vi arbejdede to og to sammen i receptionen. Den ene skrev ind og stemplede og den anden viste vej til logi og de andre faciliteter. Hvis der var mange, der ville have vasket tøj, havde vi rigtig travlt.

Vi var ude at se på de enorme påskeprocessioner. De var forskellige hver dag. Deltagerne har specielle kutter på med høje hatte. Hvorfor det? Vi kunne ikke få svar på det.

En overraskelse

Min mand overraskede mig og kom og besøgte mig. Jeg fik fri og vi holdt et par vidunderlige dages ferie sammen, hvor jeg viste ham "Romerriget". Han vandrede en dag på Caminoen til Las Casas de los Dioses og han glemte alt sit stress. "This is your home" sagde David. "Dette er dit hjem."

Oppe ved kilden, hvor vi hentede vand, kvækkede frøerne og salamanderungerne svømmede rundt i bassinerne.

Guisy: "We are almost like a family", sagde hun. "Vi er næsten som i familie".

Nøglerne væk

Da vi kom hjem, kunne jeg ikke finde mit nøglebundt. Jeg lånte en cykel og cyklede tilbage i tusmørket og ledte alle de steder, vi havde gået, og ved floden, hvor vi havde holdt pause og sendt valnøddeskalbåde af sted med

blomster i. Ved San Justo kom Guisy mig i møde og sagde de fortryllende ord: "The key is in the door of your room". "Nøglen sidder i døren til dit værelse". Alfredo havde ringet.

Næste dag på vejen til stationen var der procession med alle "stationerne" i Jesus lidelseshistorie. Knud fik det hele med inden han tog med toget til Barcelona. Jeg så den sidste påskeprocession til meget sent om aftenen. Der var mange mennesker. Jeg fulgtes med en hospitalera fra San Justo. Da det var slut og jeg ville låse døren op til herberget, var det ikke muligt at få den op, fordi slåen var slået for indvendig. Hvor skulle jeg sove? "Kom med til San Justo", der var ingen anden mulighed. Vi vandrede de tre km, mens månen lyste orange for os i horisonten og jeg listede mig ind i en seng i et værelse med tre sovende pilgrimme.

Min gode ven, Ariél fra Barcelona stod pludselig i døren til receptionen. Han havde fortsat sin vandring fra Santo Domingo de la Calzadas, hvor vi sidst var på Caminoen sammen 1½ år tidligere. Han blev et par dage for det var umuligt at få plads i bus og tog da der var mange rejsende, som skulle hjem fra påskeferie. Vores samtaler førte os vidt omkring før han kunne få bussen hjem for at arbejde.

Ene eller i gruppe

Jeg havde aftalt med min veninde Tove hjemmefra, at vi skulle i byen sammen, når hun kom vandrende. Vi fik en dejlig lang camino-snak, som også handlede om hvorvidt det er bedst at gå alene eller sammen med en gruppe; når man godt kan lide dem i gruppen.

Da "cowboyen" fra North Dakota kom, ændrede stemningen sig i Siervas de Maria for os hospitaleros. Det var ganske nyt at kapere hans til tider selvforherligende facon.

Sandra og Benjamin havde fået afskedsfestmiddag med kulmule og karrybønner, og de tog af sted til Nordkysten for at bade inden de skulle hjem. Christine og jeg gik en af-tentur vestpå til Murias de Rechivaldo, hvor hun kendte en hospitalero på Albergue Municipal. Vi blev hilst velkommen med suppe på et herberg, på et andet var der kun én pilgrim, så der var god tid til at snakke. På vej hjem blev jeg ringet op af Alfredo, om vi ville skynde os hjem. Han skulle køre Pili hjem til hendes mor, fordi hun var blevet alvorligt syg. Han kom og hentede os og vi overtog vagten på herberget.

Fåreost i kufferten

Da jeg drog hjemad (med en fåreost m.m. i kufferten) nogle dage senere, efterlod jeg en meget bekymret Christine. Hun skulle være alene med ”cowboyen”. Alfredo skulle til en meget vigtig konference i Santiago, og han havde gjort alt hvad han kunne for at skaffe flere hospitaleros. Bl.a. Guisy, men hun ville ikke. Hun havde været der længe nok, så hun hentede bare sin rygsæk.

Christine sendte mig følgende mail:

Et minut før Alfredo tog af sted trådte en kvinde, Lola, ind af døren og senere kom der en mand fra Ungarn. Cowboyen havde støvlerne oppe på skranken og en banan i munden og Johnny Cash hamrede ud af sin iPhone imens han indskrev nye pilgrimme. Den ungarske mand gjorde tilnærmelser til de unge piger.

Uro blandt personalet

Den næste morgen var der en del rengøring. Veronica, rengøringsdamen, skreg: ”Senora Christine, ayudame, ayudame!”, ”Hjælp, hjælp!” Hun rystede og græd, fordi cowboyen ville gøre hendes arbejde, og hun ville ikke have andre til at gøre det.

Cowboyen beklagede sig over, at den ungarske mand ikke ville arbejde. Det udviklede sig, og Veronica og Christine måtte ringe til Alfredo og fortælle om de urolige forhold. Han bad dem om at sende den ungarske mand bort, og at Philipe, som er lokal og vant til herberget, ville komme, så cowboyen også kunne tage af sted.

Således endte det godt, og jeg kan blot konstatere, at der er mange spændende udfordringer som hospitalera på Siervas de Maria. Jeg vil helt klart gerne derned igen.

Evolution - udgravningerne ved Atapuerca og Museo de la Evolución Humana i Burgos

I vores serie om omveje på Caminoen bringer vi her en lille artikel om en omvej, man så at sige går lige forbi. Ikke en omvej, der kræver mange kræfter af den trætte pilgrim, men en omvej, der kun tager ens tid – og giver et svimlende indblik i en flere hundrede tusinde år fjern fortid.

af Henrik Friediger

På strækningen mellem San Juan de Ortega og Burgos passerer man adskillige landsbyer. Lige før den sidste stigning over Atapuercabjergmassivet, hvorfra man har panoramaudsigt over Burgos, ligger landsbyen Atapuerca.

Før landsbyen har man de sidste ti år kunnet se et skilt, der viser hovedet af en yngre mand med Tordenskjoldfrisur og et spørgende udtryk i øjnene, en stor næse og brede læber. På skiltet fortælles, at der i nærheden ligger et udgravningsområde, hvor man udgraver resterne af fortidsmennesker – hominider.

Inde i selve landsbyen kan man se en statue af selvsamme fortidsmenneske.

Ideen er naturligvis at vække de forbipasserende pilgrimmes nysgerrighed, men som sædvanlig havde jeg ikke givet mig tid til at undersøge sagen nærmere, men bare gået forbi. En enkelt gang havde jeg endda overnattet på det udmærkede refugium i Atapuerca, men der var gået hyggeligt samvær i den, og jeg havde ladet udgravninger være udgravninger.

Omveje på Caminoen

Yderligere siger man pilgrim og pilgrim imellem, at der vist ikke rigtig er noget at se, og at fundene bliver opbevaret på et lokalmuseum i Burgos.

På min vandring i foråret 2014 havde jeg så besluttet at se nærmere på, hvad det var for nogle udgravninger, som foregår i Atapuerca.

Og jeg Googledede også museer i Burgos, for at finde ud af, hvor man kunne se mere. Stor var min overraskelse, da jeg hurtigt kom ind på en storslået hjemmeside:

<http://www.museoevolucionhumana.com>
- hvoraf det fremgik, at man i Burgos har skabt et helt nyt museum for den menneskelige evolution, hvor man naturligvis nu også udstiller fundene fra udgravningerne i Atapuerca.

Jeg bestilte hjemmefra et par nætter på Hotel Forum Evolución (hvor ellers?) i Burgos og følte mig således godt forberedt på oplevelsen.

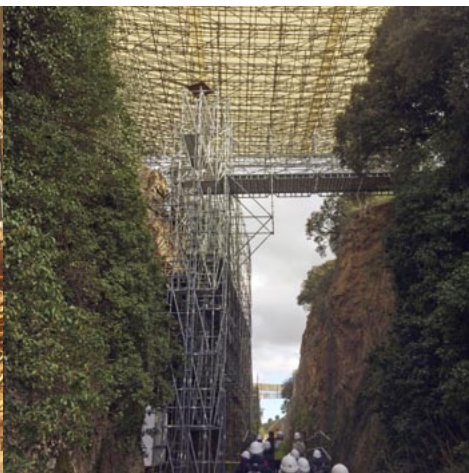
Udgravningerne

Det var ikke så let at komme til at se selve udgravningerne – der er rift om pladserne. Da

jeg passerede landsbyen Atapuerca, forsøgte jeg at finde ud af, hvordan man kom derud. På en bar fik jeg et tillæg til en avis, der bl.a. handlede om dem og samtidig det råd, at jeg skulle ringe til besøgscentret (som man kan se fra vejen, mens man nærmer sig landsbyen) og forhøre mig om mulighederne. Det kostede et par telefonsamtaler og en del parlamentaren, før jeg var så heldig at få tildelt den sidste plads i en bus, der afgik lige over for baren et par timer senere. En stor blå bus, fyldt med forventningsfulde turister, kørte derefter først til besøgscentret, hvor billetten skulle købes og derefter ud til selve udgravningerne, der ligger et kvarters kørsel derfra.

Her fik vi alle udleveret en sikkerhedshjelm og blev mødt af en guide, der skulle følge os sikkert gennem udgravningerne.

Det er rigtigt: der er ikke så meget at se. Det foregår i en kløft, der blev skåret ind i bjergget til en lokal jernbane for hen ved 100 år siden. I forbindelse med dette arbejde, stødte man på nogle huler, der indeholdt resterne af, hvad der senere har vist sig at være noget af en sensation.

Omveje på Caminoen

Resterne – knogler og redskaber – viste sig ved nærmere undersøgelse, at stamme fra en for længst uddød menneskerace, som man kalder Antecessor, forfader. Man forestiller sig, at antecessor levede i Atapuerca-bjergene i et par hundrede tusinde år fra omkring en million år siden og frem. Antecessor er stadig noget af et mysterium: de er aldrig fundet andre steder, og stammer måske som den eneste af de forhistoriske mennesker ikke fra Afrika.

Men der har været andre fund. Også Homo Heidelbergensis har man fundet rester af. Det er en form for fortidsmenneske, der er en forform til Neandertaleren, som der er fundet levninger af flere steder på den Iberiske halvø, men desværre (sagde guiden) ikke (endnu) i Atapuerca.

Homo Heidelbergensis er ”kun” et par hundrede tusinde år gamle og deres gener levede videre i Neandertalerne, der som bekendt levede sammen med ”os” – Homo Sapiens – indtil de forsvandt for bare tredive tusinde år siden.

Selve udgravningerne foregår efter de mest moderne principper med små spartler og pensler, og da de var på deres højeste for få år siden, var der involveret hen ved 400 mennesker i arbejdet. Nu er der kun omkring et halvt hundrede tilbage.

Alt det og meget mere fortalte den usædvanligt charmerende kvindelige guide gruppen mens vi dvælede ved de forskellige huler, hvor fundene er gjort. Der er ikke så meget at se ud over nogle klippevægge hvori der er fæstnet små papirlapper med numre på, så man kan holde fast i, hvor de forskellige genstande er taget ud til nærmere undersøgelse. Hun viste både fotos og genstande og

fik en god dialog i gang med både børn og voksne i gruppen. På et tidspunkt så vi også et slags interaktivt fotoshow i 3D nede i en af hulerne. Her blev vi fx undervist i forskellen på begravelsesskikkene i de to menneskeracer: Antecessor spiste de døde, mens Heidelbergensis anbragte ligene i en hule, der var udset til formålet.

Jeg spurgte, om de brugte ild. Om Antecessor kendte til brug af ild, ved man ikke, mens det er sikkert, at Heidelbergensis gjorde. Men kød spiste de begge, idet der er fundet rester af både små og store byttedyr i alle udgravningerne.

Om det er værd at besøge udgravningerne? Jeg synes det var interessant at være på selve stedet, men det er rigtigt, at der ikke er så forfærdelig meget at se. Nogle spanskunderskaber er også en fordel – der tales hurtigt og i dialogen mellem guide og publikum fyres vittigheder og skæve spørgsmål af i ét væk. Bl.a. grinede man meget af, at det kendte billede af den unge antecessorfyrr har en slående lighed med den legendariske fodboldspiller i Barcelona, Puyol. Meget underholdende, men også krævende for folk, der ikke er helt stive ud i det spanske.

Omveje på Caminoen

Evolutionsmuseet

Jeg havde heldigvis sat en hel dag af til at besøge museet. Det kan man sagtens bruge. Selve bygningen er imponerende. Den ligger centralt på den anden side af floden Arlanzón end katedralen, hvortil der er en storslået udsigt fra cafeteriaets terrasse.

Indefra er museet ikke mindre imponerende. Man får indtryk af, at der her bliver satset på at skabe de mest spektakulære rammer for

de besøgende – og ikke alene for den interesserede museumsgæst: der er tilknyttet en videnskabelig stab og der holdes flere internationale kongresser årligt for forskere i både menneskets udvikling og evolution generelt. Se selv på museets hjemmeside.

Selve udstillingsgenstandene er samlet i to museer i museet - ét for hvert af de fortidsmennesker, man har fundet resterne af. Der

Omveje på Caminoen

vises kranie- og knoglerester og diverse stenredskaber.

I salene på etagerne ovenover bliver det hele så forklaret på bedste didaktiske vis på mange forskellige måder – der er en model i 1:1 af Darwins gode skib Beagle, som man kan gå rundt i, en model i overstørrelse af den menneskelige hjerne, plancher, der fortæller evolutionshistorien fra de første encelledede dyr til de komplekse væsener, der befolker kloden i dag, og som vi selv er én af, fotostater med hulemalerier – og meget mere.

I nogle montre vises fire forskellige udviklingstrin i bearbejdningen af flintesten til redskaber – fra det helt simple, hvor man blot slår en kant af en sten og derved får sig en skarp æg til det helt professionelle arbejde med materialet – og formerne her imellem.

På den måde kan man suge læring til sig på den mest inspirerende måde.

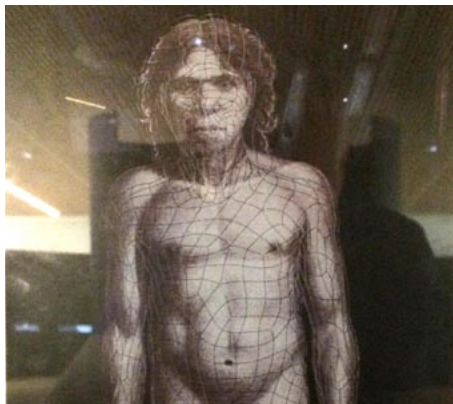
På en etage bliver størstedelen af pladsen brugt til at vise 1:1-modeller af de forskellige forhistoriske menneskearter. Det er vildt dristigt og imponerende. Jeg fik det dér sug af

årmillionernes forløb, hvor den ene art efter den anden blev skabt og af forskellige grunde blev drevet ud på vandring til klodens fjerneste egne fra den afrikanske oprindelse – indtil det endelig lykkedes med Homo Sapiens at underlægge os hele kloden og gøre os til herre over jorden. På godt og ondt.

Jeg viser et par af disse modeller.

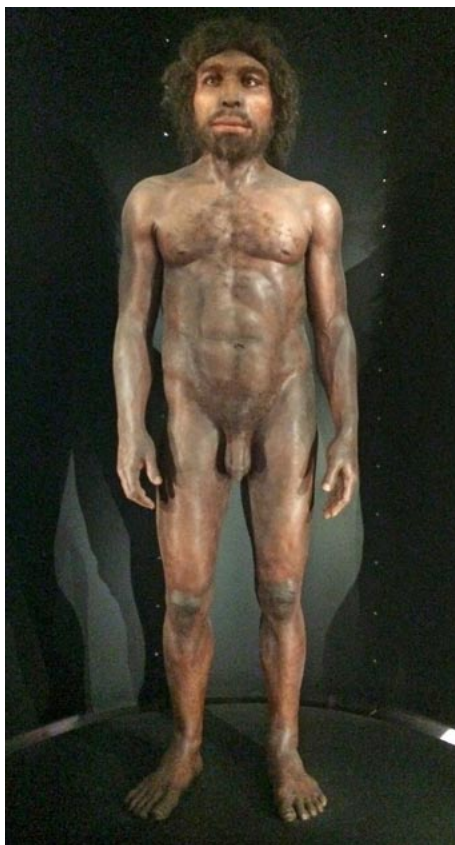
Selve modellen af Antecessor var taget væk, da jeg besøgte museet. Et skilt fortalte, at man havde fundet ud af, der var nogle unøjagtigheder i den forrige model, som man

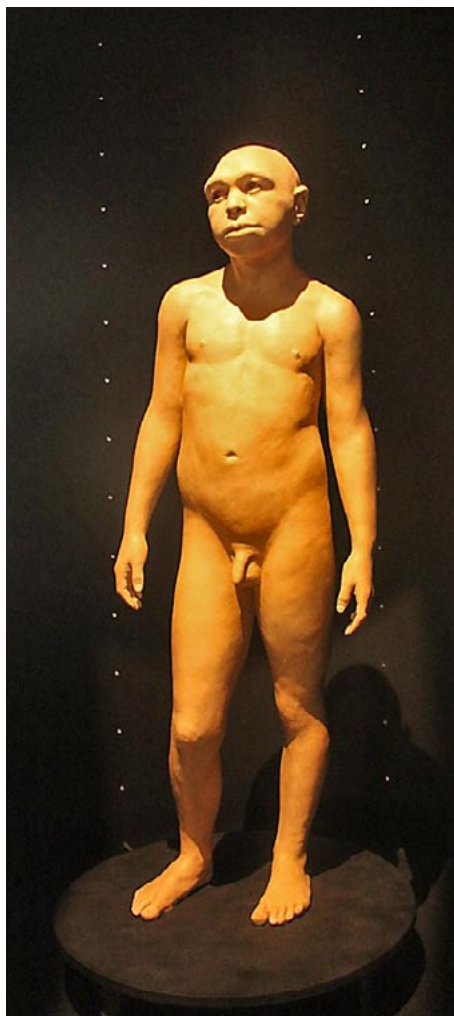
Omveje på Caminoen

ville rette og planche viste, hvordan man arbejdede med det.

Det var naturligvis lidt af en skuffelse, men det viser blot, at man forsøger at forene det didaktiske, publikumsrettede med det videnskabelige, således at man både serverer en oplevelse og gør det på en måde, der er i overensstemmelse med forskningen.

Jeg har netop igen været inde på museets fremragende hjemmeside og fundet et foto af den nye model af Antecessor, der vises uden den behåring, som man ellers forestiller sig, at de var forsynet med, ser således ud:

Besøg museet!

Der er meget mere, der kunne fortælles, men intet vil stå mål med ens eget besøg.

Hvor sproget kan være en hindring ved besøget på udgravningerne, er det et mindre problem på museet: al tekst er på både spansk og engelsk. Sæt gerne en hel dag af til det. Det er et eksempel på formidling, når den er ypperst.

Godt udstyr til din næste pilgrimstur

Hos Bjergkæden har vi stor erfaring, med at hjælpe pilgrimsvandrere med at pakke rygsækken, til såvel lange som korte ture. På www.bjergkaeden.dk finder du en udførlig pakkelliste, med alt hvad du har brug for på din tur. Du kan bestille direkte i vores netbutik eller besøge os i vores store flotte butik i Køge. Så hjælper vi dig godt på vej.

PATAGONIA
Torrentshell Jacket
Let, vind- og vandtæt jakke. Kun 345 g.
PRIS 999,-

OSPREY
Exos 48
Ny forbedret model. Kun 1100 g.
PRIS 1.499,-

GABEL
Escape Lite
Let teleskopstav. Kun 194 g.
SÆTPRIS 599,-

MEINDL
Borneo støvle
God vandrestøvle i fuld læder.
PRIS 1.799,-

GULLFOSS
Down Summer
Lækker dunsovepose. 480 g.
PRIS 999,-

LIFESYSTEMS
Bed Bug Sheet
Imprægneret lagen mod småkryb. 100 g.
PRIS 129,-

Scan QR koden og kom direkte til vores pakkelliste.

SOM MEDLEM AF PILGRIMSFORENINGEN FÅR DU 15% i RABAT.

Oplys dit medlemsnummer, når du handler i butikken i Køge eller brug rabatkode "pilgrim" når du handler i vores netbutik. Rabatten gælder ikke på i forvejen nedsatte varer og elektronisk udstyr.

BJERGKÆDEN

Vestergade 34A • 4600 Køge • T: 56652345
M: info@bjergkaeden.dk • www.bjergkaeden.dk